

Mycologisch Woordenboek

Verantwoording

In de tachtiger jaren van de vorige eeuw heb ik, uit de literatuur die ik in de loop der jaren had aangeschaft (zie Literatuur op de website), een soort mycologisch woordenboek gecompileerd. Reden hiervoor was een overzicht te krijgen van de vele specialistische termen die in de mycologie gebruikelijk zijn. Het woordenboek is zeker niet compleet en ook de beschrijvingen zullen hier en daar ongetwijfeld voor verbetering vatbaar zijn. Ook ontbreken er nog een aantal figuren waarnaar op sommige plaatsen in de tekst verwezen wordt (ik zal proberen dit nog aan te vullen). Het voldoet voor wat betreft de indeling van het zwammenrijk wellicht niet meer aan de laatste taxonomische inzichten (zie o.a. "The Fifth Kingdom" van Bryce Kendrick). Toch denk ik dat het een waardevolle hulp kan zijn voor degenen die zich wat meer in de paddenstoelen willen verdiepen.

Behalve een verklaring van technische termen, geeft het woordenboek ook praktische informatie over bijvoorbeeld het determineren van paddenstoelen, het gebruik van chemicaliën hierbij, het maken van een beschrijving en het conserveren.

Voor een wetenschappelijk, allesomvattend woordenboek over paddenstoelen verwijs ik naar Ainsworth & Bisby's Dictionary Of The Fungi (8ste druk, 1996).

Het woordenboek kan worden gedownload van de website www.mycofun.nl

Hans Elst,
Geldrop, juli 2007

A.

aangedrukt

van schubben, die dicht tegen het oppervlak aanliggen.

aangehecht

van aanhechting van lamellen en buisjes. Zie aanhechting.

aanhechting

wijze waarop plaatjes en buisjes van Agaricales, Russulales en Boletales aan de steel zijn vastgegroeid. Deze aanhechting wordt als volgt beschreven (zie fig.): vrij, aangehecht, breed aangehecht, bochtig aangehecht of uitgebocht, met tandje aangehecht, (boogvormig) aflopend, aangehecht aan een collarium of kokertje.

Aardappelbovisten

zie zwammenrijk (orde Sclerodermatales).

Aardsterren

zie zwammenrijk (orde Lycoperdales). Groep van zwammen die hun naam danken aan de stervormig uitgespreide lappen van de opengescheurde buitenwand (exoperidium); de binnenwand (endoperidium) blijft het gleba omhullen en opent nadien met een porie.

Aardtongen

zie zwammenrijk (orde Helotiales).

abaxiaal

heet de zijde van de spore, die van de lengteas door het basidium is afgekeerd. Zie ook spore.
= ventraal.

abondantie

geschatte waarde van het relatieve aantal individuen van een soort in een bepaalde plantenvvegetatie.
= abundantie.

Abies

zie bomen en struiken.

absorptief

van de voedingswijze van de zwammen: Zij slorpen door de gehele oppervlakte van het mycelium de bruikbare stoffen op.

abundantie

zie abundantie.

acanthohyfidia

zie hyfidia.

Acer

zie bomen en struiken.

acerosus

naaldvormig. Zie ook sporevormen.

acervuli

vruchtlichamen van de Melanconiales; zie daar.

acetokarmijn

zie chemicaliën.

acidifiel

van zwammen, die de voorkeur geven aan of alleen maar kunnen groeien op zure substraten. Zie ook pH.

acroauxisch

van conidiëdragers. Zie conidiën.

acropetaal

heet de achtereenvolgende ontwikkeling van organen van beneden af naar de top, zoals van bloemen bij sommige bloeiwijzen en de vorming van conidiën aan conidiëdragers.

acropleurogeen

van de vorming van conidiën; zie daar.

acyanofiel

niet cyanofiel. Zie cyanofiel.

adaxiaal

heet de zijde van de spore, die naar de lengteas door het basidium is toegekeerd. Zie ook spore.
= dorsaal.

aecidiosporen

zie Uredinales.

aëratie

luchtgehalte van de bodem.

aëromycofyten

op boomtakken in de buitenlucht levende zwammen, die sterke uitdroging kunnen verdragen.

aëromycologie

leer van de zwammen in de atmosfeer.

Aesculus

zie bomen en struiken.

afdeling

zie nomenclatuur.

aflopend

van aanhechting van lamellen en buisjes. Zie aanhechting.

Agaricaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
orde Agaricales;
familie van zwammen waartoe o.a. behoren de geslachten Lepiota en Macrolepiota (Parasolzwammen), Cystoderma (Korrelhoeden) en Agaricus (Champignons). Zie ook zwammenrijk.

Agaricales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten;
in beperkte zin een orde van min of meer vlezige zwammen met een meestal duidelijke steel en een hoed. De hoed draagt aan de onderzijde een hymenofoor met plaatjes, dat moeilijk van het hoedweefsel is los te maken. De vruchtlichamen bevatten geen sferocysten en zijn daardoor vlezig tot taai-vlezig. Het trama is, met uitzondering van de Pleurotaceae, monomitisch. Het lamellentrama vertoont verschillende karakteristieke structuren, zie trama. Ook zijn er verschillende typen van hoedbekleding. Voor de aanhechting van de lamellen aan de steel zie aanhechting. De sporée zijn wit of gekleurd, de sporen glad of wrattig al dan niet amyloid. Zie ook zwammenrijk.
= Plaatjeszwammen.

agaricoid

van een hymenium met vrij liggende lamellen.

agglutinatie

het samenplakken, b.v. het verschijnsel dat fijn in een vloeistof verdeelde deeltjes samenklonten.

AgNO₃

Zilvernitraat, zie ook chemicaliën.

alatus

voorzien van vleugels. Zie ook ornamentatie.

alcohol

zie chemicaliën.

aleurioconidiën

zie conidiën.

alfa-naftol

zie chemicaliën.

algemeen omhulsel

zie velum.

allantoïd

worstvormig, cilindrisch gekromd. Zie ook sporevormen.

allantospoor

zie sporevormen.

allergeen

allergie veroorzakend; zie daar.

allergie

reactie van persoonlijke aard als gevolg van het inademen van sporen of ieder ander contact met een bepaalde zwam.

Alnus

zie bomen en struiken.

alpien

van de plantengordel in de Alpen, liggend tussen de boomgrens (ca. 1700 m. in het noorden en ca. 2400 m. in het zuiden) en de grens van de eeuwige sneeuw.

alveolair

honingraatachtig.

alveolair rot

zie rot.

alveole

put, uitholling, zoals b.v. voorkomend op de hoed van Morieljes.

amanine

zie amatoxinen.

Amanitaceae

klasse: Basidiomycetes,

groep: Hymenomyceten,

orde: Agaricales;

familie van zwammen waartoe o.a. behoren de geslachten Amanita (Knolzwammen) en Limacella (Kleefparasolzwammen). Zie ook zwammenrijk.

amanitine

zie amatoxinen.

amanuline

zie amatoxinen.

amatoxinen

verzamelnaam voor bepaalde giftige stoffen (o.a. amanine, amanitine en amanuline), die voorkomen in de Groene knolamaniet (*Amanita phalloides*), de Vroege knolamaniet (*Amanita verna*) en de Kleverige knolamaniet (*Amanita virosa*). Zij veroorzaken ernstige ziekteverschijnselen met veelal dodelijke afloop.

amerospoor

zie sporevormen.

amfimitisch

van het weefsel, dat bestaat uit twee soorten hyfen, generatieve hyfen en verbindingshyfen. Zie ook dimitisch en hyfensystemen.

ammoniak

zie chemicaliën.

amorf

van onbestemde vorm (vormloos), b.v. niet kristallijn.

Amorphothecaceae

klasse: Ascomycetes,

groep: Plectomyceten,

orde: Eurotiales;

familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

Amphisphaeriaceae

klasse: Ascomycetes,

groep: Pyrenomyceten,

orde: Sphaeriales;

familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

amydaliformis

amandelvormig. Zie ook sporevormen.

amyloïd

van wanden van hyfen en sporen of delen hiervan (b.v. ornamentatie), die in Melzer's reagens donker, meestal blauw (violet) verkleuren. Het amyloïd zijn van sporen kan vaak ook macroscopisch worden vastgesteld door een dikke laag sporenpoeder te bevochtigen met een paar druppels Melzer's reagens, deze na 2-3 minuten weer af te zuigen en een druppel geconcentreerd zoutzuur (HCL) toe te voegen. Amyloïd sporenpoeder wordt blauwgrijs, blauw of violet.

anaëroob

van een organisme, dat zonder zuurstof kan of moet leven.

anafase

fase bij een kerndeling; zie daar.

anamorf

van Ascomyceten en Basidiomyceten met asexuele sporevormen (een imperfect stadium, conidiënvormen).

anastomose

- verschijnsel, waarbij b.v. lamellen of hyfen onderling verbonden zijn, waardoor een netwerk of alveolen ontstaan.
- aderige dwarsverbinding of vertakking tussen b.v. lamellen, hyfen of ornamentatie.

anastomoserend

anastomosen vormend.

angiocarp

van de ontwikkeling van een zwam, waarbij het hymenium ontstaat, zich ontwikkelt en rijpt binnen een afgesloten holte (b.v. bij Stuiwzwammen).

anguilluliformis

aalvormig. Zie ook sporevormen.

angularis

zie textura.

aniline

zie chemicaliën.

anisol

zie chemicaliën.

annelliden

zie conidiën.

annelloforen

zie conidiën.

anorganisch

niet levend. In de scheikunde: Niet behorend tot de koolstofverbindingen. Zie ook organisch.

antagonisme

verschijnsel, waarbij organismen (b.v. mycelia) een ongunstige invloed op elkaar uitoefenen, b.v. door concurrentie of doordat stofwisselingsprodukten van een der organismen giftig zijn voor het andere.

antagonist

tegenstander; zie ook antagonisme.

antamanide

stof, die de giftige stof falline (zie fallotoxinen) neutraliseert.

antheridium

zie gametangium. Zie ook voortplanting.

antracnosen

een reeks van ziekten van bovengrondse plantendelen, die door meerdere zwammen wordt

veroorzaakt en zich uit door kleine, ingedrukte, bruine vlekken op afstervend of dood weefsel (b.v. op boon, komkommer, banaan).
= vlekkenziekten.

antracofiel

van zwammen, die zich ontwikkelen op houtskool en brandplekken.
= pyrofiel.

apex

top van een spore, soms met een papilachtige uitgroeiing.

Aphylophorales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten;
orde van zwammen, omvattende de Hymenomyceten (Vlieszwammen) die geen plaatjes hebben. Deze orde is zeer heterogeen en bevat groepen als de Korstzwammen, Stereoïde fungi, Cyphelloïde fungi, Clavarioïde fungi, Telephora, Cantharelloïde fungi, Merulioïde fungi, Stekelzwammen en Gaatjeszwammen. Zie ook zwammenrijk.
=Plaatjesloze vlieszwammen.

apicaal

bovenaan (steel); aan de top (spore), dus niet bij de apiculus.

apicaalapparaat

"apparaat" aan een ascus, dat het afschieten van sporen door een smalle opening mogelijk maakt.

apicaalring

ringvormige verdikking van de wand nabij de top van een ascus.

apiculaat

van een spore, die is voorzien van een apiculus.

apiculus

uitsteeksel aan de basis van een spore, het best zichtbaar in zijaanzicht; het is het aanhechtingspunt van de spore aan het steeltje op het basidium. Zie ook spore.
= appendix.

apofyse

ringvormige opzwellings aan de onderzijde van het endoperidium (bij Aardsterren).

apothecium

het al of niet gesteelde, meestal schotel-, kom-, schijf-, vingerhoed-, zadelvormig vruchtlichaam van de Discomyceten. Het bestaat uit een hymenium en een receptaculum, de structuur die het hymenium draagt. Verder worden onderscheiden een hypothecium (subhymenium) en een excipulum, de schorslaag van het receptaculum. (mv. apotheciën).

appendiculaat

van hoedrand met afhangende cortinaresten.

appendix

zie apiculus.

ap.

afkorting van apud. Zie nomenclatuur.

apud

in, bij. Zie nomenclatuur.

Arachniaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten,
orde: Lycoperdales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

arachnoid

arboriform

boomachtig vertakt.

archegonium

zie gametangium.

arthroconidiën

zie conidiën.

Ascobolaceae

klasse: Ascomycetes,
groep: Discomyceten,
orde: Pezizales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

ascocarp

vruchtlichaam van een Ascomyceet.
= ascoma.

ascoconidiën

of secundaire sporen ontstaan als normaal ontwikkelde ascosporen nieuwe kleine sporen vormen of zich omvormen in een veelvoud van kleinere sporen (komt vaak voor in de asci).

Ascocorticiaceae

klasse: Ascomycetes,
groep: Discomyceten,
orde: Helotiales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

ascogeen

asci vormend, b.v. van cellen, hyfen.

ascogonium

zie gametangium. Zie ook voortplanting.

ascoma

vruchtlichaam van een Ascomyceet. (mv. ascomata).
= ascocarp.

Ascomyceten

zie Ascomycetes.

Ascomycetes

klasse van het zwammenrijk waartoe behoren de zwammen, waarbij de sporen worden gevormd in asci (zakjes).

Ascomyceten hebben naast de perfecte vorm met asci (teleomorf) heel vaak asexuele sporevormen (een imperfect stadium, conidiënvormen, anamorf), die dikwijls afzonderlijk gevonden worden (vooral in reïncultuur). (Zie ook Deuteromycetes).

Voor een indeling van de Ascomycetes in orden en families zie zwammenrijk. Zie ook betreffende orden.

De Ascomycetes worden, naar de vorm van de vruchtlichamen, ook wel ingedeeld in de groepen Laboulbeniomyceten, Plectomyceten (cleistothecium), Pyrenomyceten (perithecium), Discomyceten (apothecium) en Loculoascomyceten (ascostroma, pseudothecium); zie daar.
= Zakjeszwammen.

ascosporen

sporen van een Ascomyceet, die worden gevormd in een ascus. Zie ook ascus.

ascostroma

het stroma, waarin één of meer holten (loculi), die de asci bevatten bij de Loculoascomyceten.

ascus

voortplantingscel, slang- of zakvormig, bij de Ascomyceten, waarbinnen de ascosporen worden gevormd, meestal ten getale van 8, soms echter ook 2 of 4, of een veelvoud van 8 tot meer dan 1000. (mv. asci).

asexueel

ongeslachtelijk. Zie voortplanting.

assimilatie

zie koolzuurassimilatie.

associatie

verbinding van zwammen met b.v. bomen en struiken. Zie ook mycorrhiza.

Asterinaceae

klasse: Ascomycetes,
groep: Loculoascomyceten,
orde: Dothideales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

asterosetae

stervormig vertakte setae.

asterostromelloïd

van een weefsel van hyfen, die op korte afstanden herhaaldelijk min of meer loodrecht vertakt zijn, waardoor de einden een stervormig uiterlijk krijgen.

Astraeaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten,
orde: Sclerodermatales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

athelioïd

van een vruchtlichaam dat is bedekt met een vliesachtig hymenium, dat als een vlies aftrekbaar is (bij sommige Korstzwammen).

Auriculariaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten,
orde: Auriculariales;
familie van zwammen waartoe behoort het geslacht Auricularia, met o.a. de soort Auricularia auricular-judae (Judasoor). Zie ook zwammenrijk.

Auriculariales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten;
orde van zwammen, die meest saprofytisch leven (soms parasitisch op andere fungi of planten), met min of meer resupinate of hoedvormige of clavarioïde vruchtlichamen, die gelatineus of wasachtig, vlezig of droog zijn. De gesepteerde cilindrische basidia ontstaan vaak op een ellipsoïdisch of bolrond probasidium. Zie ook zwammenrijk.

Auriscalpiaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
orde: Aphylllophorales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

autoecisch

van zwammen die hun levenscyclus voltrekken op één waardplant. Zie ook Uredinales.

autolyse

zelfontbinding.

autotroof

zie koolzuurassimilatie.

axiaal

in de richting van de as van b.v. een cilinder.

azygospore

grote chlamydospore; zie daar.

B.

bacillaris

staafvormig. Zie ook sporevormen.

ballistosporen

sporen, die actief van de basidia worden afgeschoten.

basaal

aan de basis, onderaan.

basauxische conidiëndragers

zie conidiën.

basidiënvormen

de verschijningsvormen van basidiën. De belangrijkste basidiënvormen (i.h.b. bij de Korstzwammen) zijn: cilindrisch, ellipsoïdisch, omgekeerd eivormig, knotsvormig, gesteeld, urniform, suburniform.

basidiocarp

vruchtlichaam van een Basidiomyceet.
= basidioma.

basidiogeen

basidiën vormend, b.v. van cellen, hyfen.

basidiale

een onrijp basidium of een op een basidium gelijkende knotsvormige cel die steriel blijft en dus geen sterigmata heeft.

basidioma

vruchtlichaam van een Basidiomyceet. (mv. basidomata).
= basidiocarp.

Basidiomyceten

zie Basidiomycetes.

Basidiomycetes

klasse van het zwammenrijk waartoe behoren de zwammen, waarbij de sporen gevormd worden op basidia, waaraan zij via de sterigmata (steeltjes) bevestigd zijn.

Voor een indeling van de Basidiomycetes in orden en families zie zwammenrijk. Zie ook betreffende orden.

Kunstmattige groepen, behorend tot de Basidiomycetes, zijn de Heterobasidiomyceten, Hymenomyceten en Gasteromyceten; zie daar.
= Steeltjeszwammen.

basidiosporen

sporen van een Basidiomyceet, die worden gevormd op een basidium. Zie ook basidium.

basidium

voortplantingscel, meestal knotsvormig, bij de Basidiomyceten waarop aan steeltjes (de sterigmata), meestal ten getale van 4, de basidiosporen worden gevormd, die bij rijpheid afvallen of afgeschoten worden. (mv. basidia, basidiën).

basifiel

van zwammen, die de voorkeur geven aan of alleen maar kunnen groeien op basische substraten. Zie ook pH.

basioniem

oorspronkelijke naam. Zie nomenclatuur.

basipetaal

heet de achtereenvolgende ontwikkeling van organen van boven naar beneden, zoals van bloemen bij sommige bloeiwijzen en de vorming van conidiën aan conidiëndragers.

behangen

van de hoedrand, waaraan vlemresten (als vlokken of vezels) hangen.

Bekerzwammen

in ruime zin de orde Pezizales, zie daar; in enge zin de familie Pezizaceae. Zie ook zwammenrijk.

Berberis

Zie bomen en struiken.

berijpt

als met rijp (bevroren dauw) bedekt. Van hoed of steel.

beschrijving

het vastleggen van allerlei gegevens van gevonden en evt. verzamelde zwammen. Deze beschrijving kan verlopen volgens het volgende patroon:

naam: (wetenschappelijke naam met auteurs)

gevonden door: (naam) *op:* (datum)

gedetermineerd door: (naam) *op:* (datum)

gecontroleerd door: (naam) *op:* (datum)

literatuur: (bij de determinatie geraadpleegde literatuur).

vindplaats: (land, provincie, plaats, locatie evt. m.b.v. stafkaartcoördinaten, hoogte boven de zeespiegel).

aard vindplaats: (bijzonderheden over de vindplaats, zoals vegetatietype, waardplant of substraat, bodemtype).

gedrag: (afzonderlijk of in groepen, samen met andere zwammen e.d.).

beschrijving: (alle relevante macroscopische en microscopische kenmerken, zoals afmetingen, kleur, geur, smaak, kleurveranderingen door druk of wrijven, afmetingen en hoedanigheid van sporen, cystiden, e.v.a.; bij de Plaatjeszwammen wordt vaak een onderverdeling gemaakt in: hoed, lamellen, steel, evt. melk, trama).

opmerkingen: (evt. nader verklarende opmerkingen).

Een beschrijving van vers materiaal is noodzakelijk als men de zwammen wil conserveren en bewaren in een herbarium. Zie ook conserveren, determineren en herbarium.

Betula

zie bomen en struiken.

beurs

restant van het velum universale, dat als een zak aan de basis van de steel achterblijft.

= schede. = volva.

Beurszwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

bevruchting

versmelting van de kernen van de geslachtscellen, de gameten (met n chromosomen, dus haploïd), tot de bevruchte eicel, de zygote (met 2n chromosomen, dus diploïd).

biapiulaat

van sporen die aan beide zijden min of meer toegespitst zijn.

bilateraal

zie lamellentrama.

bindhyfen

zie verbindingshyfen.

biocoenose

een levensgemeenschap van organismen, die samen een biotoop bewonen.

biologie

leer van de levende wezens en de levensverschijnselen.

bioluminescentie

het verschijnsel, waarbij sommige zwammen 's

nachts een zwak blauw- of groenachtig licht geven. Dit komt o.a. voor bij de Lantaarnzwam (*Omphalotus olearius*) en de rhizomorfen van de Honingzwam (*Armillariella mellea*). Zie ook luminescentie.

biosfeer

het deel van de aarde dat door levende organismen bewoond wordt.

biosociologie

wetenschap die de betrekkingen tussen de organismen in een levensgemeenschap (biocoenose) bestudeert.

biotoop

onderdeel van het door organismen bewoonde deel der aarde (biosfeer), waarbinnen de levensvoorwaarden min of meer gelijk zijn, b.v. een weiland of een bos met een bepaalde grondsoort, plantengroei, vochtigheid enz. Het biotoop is vaak karakteristiek voor een bepaalde soort.

biotroof

heten parasieten, die slechts kunnen leven als zij voedsel kunnen onttrekken aan levende cellen van de waardplant. Zij kunnen dus niet op een kunstmatige voedingsbodem worden gekweekt.

bipolaire heterothallie

zie heterothallisch. Zie ook voortplanting.

biseriaat

van sporen die in twee rijen in de asci liggen.

bitunicaat

van de ascuswand, die bestaat uit twee lagen en min of meer dik is. Eerst opent zich de buitenlaag (exoascus) aan de top, waarna de binnenlaag (endoascus) zich kan strekken voordat de ascosporen afgeschoten worden.

bladgroen

zie chlorofyl.

bladrot

zie rot.

blast-

begin van biologische termen, betrekking hebbend op kiem, oorsprong, knop, spruit.

blastoconidiën

zie conidiën.

bochtig

van aanhechting van lamellen en buisjes. Zie aanhechting.

Bolbitiaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
orde: Agaricales;

familie van zwammen waartoe o.a. behoren de geslachten *Bolbitius* (Dooiergele mestzwam), *Conocybe* (Breeksteeltjes) en *Agrocybe* (Leemhoeden). Zie ook zwammenrijk.

Boletales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten;
orde van min of meer vlezig zwammen met een duidelijke steel en hoed. De hoed draagt aan de onderzijde een hymenofoor met buisjes (zelden lamellen of netvormig), dat gemakkelijk van het hoedweefsel te scheiden is. De sporen zijn cyanofiel, niet amyloïd. Zie ook zwammenrijk.

Boleten

zie zwammenrijk (orde Boletales).

boletoid

van een vruchtlichaam, dat lijkt op een Boleet, d.w.z. met vlezige hoed en dikke steel.

boletol

kleurstof, aanwezig in sommige Boleten, die het vlees van deze zwammen, blootgesteld aan de lucht, onder inwerking van een enzym, blauw laat verkleuren. Dit verschijnsel treedt o.a. op bij de Kastanjeboleet (*Xerocomus badius*).

bomen en struiken

hieronder volgen de wetenschappelijke en Nederlandse geslachtsnamen van de meest voorkomende bomen en struiken.

Abies	Spar (zilver-)
Acer	Esdoorn
Aesculus	Paardekastanje
Alnus	Els
Berberis	Zuurbes
Betula	Berk
Carpinus	Haagbeuk
Castanea	Kastanje
Corylus	Hazelaar
Crataegus	Meidoorn
Cytisus	Brem
Fagus	Beuk
Fraxinus	Es
Juglans	Noteboom
Juniperus	Jeneverbes
Larix	Lariks
Malus	Appel
Myrica	Gagel
Picea	Spar (fijn-)
Pinus	Den
Platanus	Plataan
Populus	Abeel, Esp, Populier
Prunus	Kers, Pruim
Pseudotsuga	Spar (douglas-)
Pyrus	Peer
Quercus	Eik
Rhamnus	Vuilboom, Wegedoorn
Ribes	-bes
Robinia	Acacia
Rosa	Roos
Rubus	Braam, Framboos
Salix	Wilg
Sambucus	Vlier
Sorbus	Lijsterbes
Syringa	Sering
Taxus	Venijnboom
Thuja	Levensboom
Tilia	Linde
Tsuga	Spar
Ulmus	Iep

Bondarzewiaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
orde: Aphyllophorales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

boogvormig

van aanhechting van lamellen en buisjes. Zie aanhechting.

borstelcellen

hoedhuidcellen of cystiden met korte, wrattige uitsteeksels.

Borstelkurkzwammen

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

Borstelzwammen

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

botanicus

plantkundige.

botanie

plantkunde.

botaniseertrommel

bus voor het verzamelen van planten.

botaniseren

planten zoeken en bestuderen.

botanist

zie botanicus.

Botryosphaeriaceae

klasse: Ascomycetes,
groep: Loculoascomyceten,
orde: orde Dothideales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

botuliformis

worstvormig, cilindrisch gekromd. Zie ook sporevormen.

Bovisten

zie zwammenrijk (orde Lycoperdales).

Branden

zie Ustilaginales en Tilletiales. Zie ook zwammenrijk.
= Brandzwammen.

brandsporen

zie Ustilaginales.

Brandzwammen

zie Branden.

breed

van aanhechting van lamellen en buisjes. Zie aanhechting.

Breeksteeltjes

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

broed

een in reïncultuur b.v. op graankorrels of stro gekweekt mycelium, dat wordt gebruikt voor het kweken van bepaalde soorten paddestoelen.

Bruine anijszwam

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

bruinrot

zie rot.

buikig

van een steel die onderaan sterk verdikt is.

Buikzwammen

zie Gasteromyceten. Zie ook zwammenrijk.

buisjes

hymenofoor bij de Buisjeszwammen, dat bestaat uit een buisvormige structuur, die aan de onderkant van de hoed wordt gevormd en hiervan gemakkelijk te scheiden is.

Buisjeszwammen

klasse: Basidiomycetes,
orde: Boletales,
groep: Hymenomyceten);
kunstmatige groep van zwammen die een hymenofoor hebben dat bestaat uit een buisvormige structuur, die aan de onderkant van de hoed wordt gevormd en hiervan gemakkelijk te scheiden is. Zie ook zwammenrijk.

bulbillen

kleine, ronde, steriele klwens van hyfen.

bultig

van hoedvorm. Zie hoedvormen.

Bundelridderszwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Bundelzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

byssoid

C.

Cantharelachtigen

zie Cantharelloïde fungi. Zie ook zwammenrijk.

Cantharellaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
orde: Aphyllphorales;

familie van zwammen waartoe o.a. behoren de geslachten Cantharellus met de soort Cantharellus cibarius (Dooierzwam) en Craterellus. Zie ook zwammenrijk.

cantharelloïd

gelijkend op de vruchtlichamen van de Cantharelloïde fungi.

Cantharelloïde fungi

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
orde: Aphyllphorales;

een kunstmatige en heterogene groep van zwammen, met een hymenofoor dat bestaat uit radiale lijsten en waarvan de hoed en de steel niet duidelijk gescheiden zijn. De vruchtlichamen zijn min of meer taai, meestal centraal gesteeld en trechtervormig. Zie ook zwammenrijk.

= Cantharelachtigen.

capillitium

weefsel van steriele hyfen tussen de sporen binnen het peridium. Deze hyfen zijn onvertakt tot sterk vertakt, aanvankelijk dunwandig en kleurloos, gaandeweg dikwandig en bruinig wordend, met of zonder septen en poriën (bij Gasteromyceten).

capitaat

van een cel met een bol- of knopvormige verdikking aan de top.

Capnodiaceae

klasse: Ascomycetes,
groep: Loculoascomyceten,
orde: Dothideales;

familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

carbolfuchsine

zie chemicaliën.

carbolzuur

zie chemicaliën.

carminofiel

van basidia, waarin bepaalde (ijzer- en andere metaalhoudende) korreltjes zich, onder inwerking van acetokarmijn, donkerrood kleuren.

= siderofiel.

carotenen

gele, oranje of rode kleurstoffen, die de kleur veroorzaken van sommige planten.

Carpinus

zie bomen en struiken.

carpofoor

vruchtlichaam (paddestoel sensu stricto).

carpogeen

vruchtlichamen vormend, b.v. van een cel.

Castanea

zie bomen en struiken.

catahymenium

hymenium, waarin eerst de cystiden worden

gevormd en pas later de basidia.

catenulatus

kettingvormig. Zie ook sporevormen en ornamentatie.

caulocystide

cystide op het steeloppervlak. Zie ook cystide.

cel

kleinste eenheid van plantaardig en dierlijk weefsel, die zich kan vermenigvuldigen. Een cel bestaat uit een celwand, die dood is, en de celinhoud of protoplast. Het protoplast bestaat uit een of meer vacuolen, met celvocht gevulde blazen (dood) en levende materie, het protoplasma. Het protoplasma bestaat uit een kern en het cytoplasma, waarin kleurstofdragers, zetmeelkorrels, kristallen enz. kunnen voorkomen. Het protoplasma is een kleurloze, geleachtige, taai-voelbare stof met een colloïde structuur, waarvan de chemische samenstelling zeer ingewikkeld is. Het bevat water, eiwitten, vetten, vetachtige stoffen enz. Samenstelling en structuur veranderen voortdurend; deze veranderingen zijn de basis van alle levensverschijnselen.

celdeling

deling van een cel, waartoe bepaalde weefsels van een plant in staat zijn. Deze weefsels noemt men deelweefsels. Bij de zwammen bestaat het gehele mycelium uit deelweefsel, d.w.z. dat het mycelium zich in alle richtingen kan uitbreiden en dat zich op alle plaatsen nieuwe cellen kunnen vormen. De celdeling wordt bij hogere planten voorafgegaan door een kerndeling (zie daar). Bij zwammen verlopen beide delingen onafhankelijk van elkaar, waardoor de cellen een zeer verschillend aantal kernen kunnen bevatten. Het aantal varieert van 5 tot 20 stuks. Zie ook kerndeling.

celluleus

van een weefsel dat bestaat uit cellen die in bovenaanzicht rond en in dwarsdoorsnede vaak gesteeld zijn. B.v. van de hoedhuid.

cellulose

zie houtstoffen en celwand.

celgroei

groei van een cel na een celdeling (zie daar). Deze bestaat allereerst uit een plasmagroei, waarbij het protoplasma in omvang toeneemt. Hierbij spelen een aantal hormonen, groeistoffen genoemd, een belangrijke rol. Door wateropname en eiwitvorming wordt het protoplast steeds groter. Na de plasmagroei volgt ofwel een nieuwe (kern-)celdeling of een tweede groeiproces, de celstrekking, die een veel sterker vergroting van de cel teweeg brengt dan de plasmagroei. De celstrekking bestaat vooral uit de opname van water, met daarin opgeloste zouten, waardoor de vacuolen steeds groter worden. Door de vergroting van het volume van de cel worden de celwanden uitgerekt. Tegelijkertijd zet het protoplast aan de binnenkant van de celwand cellulose af. De wand verdikt zich dus en wordt daardoor steeds steviger. Door deze strekking wordt de cellengte groter dan de celbreedte. Na afloop van celstrekking kan de inhoud van de cel wel 30 maal zo groot zijn geworden als de oorspronkelijke cel. De cel is dan volwassen en in het algemeen niet meer in staat zich verder te delen of van vorm te veranderen. De

groeisnelheid hangt af van een aantal uitwendige factoren zoals licht, temperatuur en vochtigheid.

celkern

een lichaampje in de cel, dat onmisbaar is voor het leven van de cel. De kern regelt de groei en de andere levensverschijnselen van de cel en zij bevat (in de chromosomen) de dragers van de erfelijke aanleg. Bij hogere organismen treft men slechts één kern per cel aan; deze cel noemt men éénkernig. Bij de zwammen bevatten de cellen meestal meer kernen. Een kern bestaat uit een kernwand en een kernplasma, dat bestaat uit kernlichaampjes of nucleoli, kernsap en een kernskelet van fijne korrels of draadjes, die gemakkelijk kleurstoffen opnemen. De stof waaruit het kernskelet bestaat noemt men daarom ook wel chromatine.

celstrekking

zie celgroei.

celwand

de wand van een plantencel, die bestaat uit dode stoffen. De celwand wordt gevormd door de buitenste laag van het cytoplasma. Als een cel zich pas in tweeën gedeeld heeft (zie celdeling), bestaat de tussenwand aanvankelijk alleen uit een dunne rekbare middenlamel (primaire lamel) van pectine, die gemakkelijk afbreekbaar is. Hiertegen zet het protoplasma spoedig aan beide kanten verdikkingslagen af. De secundaire verdikkingslaag komt vooral voor bij volgroeide cellen van kruidachtige planten en bestaat uit celstof of cellulose. De afbraak hiervan is moeilijker dan van pectine. De tertiaire verdikkingslaag bestaat uit cellulose, doortrokken met houtstof (lignine) of met kurkstof (suberine). Dit komt in hoofdzaak voor bij houtige gewassen. Lignine is een zeer moeilijk af te breken stof, waartoe in feite alleen Basidiomyceten in staat zijn. Bij zwammen komt in de celwanden de stof chitine voor.

Cephalothecaceae

klasse: Ascomycetes,
groep: Plectomyceten,
orde: Eurotiales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

Ceratobasidiaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten,
orde: Tulasnellales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

Ceratomycetaceae

klasse: Ascomycetes,
groep: Laboulbeniomyceten,
orde: Laboulbeniales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

Chaetomiaceae

klasse: Ascomycetes,
groep: Pyrenomyceten,
orde: Sphaeriales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

Champignons

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

cheilocystide

cystide op de lamelsnede. Zie ook cystide.
= marginale cystide.

chemicaliën

chemische stoffen. Voor het onderzoek van zwammen worden o.a. de volgende chemicaliën aangewend:

Algemeen:

- water (H₂O), in zuivere (gedestilleerde) vorm.

Voor macroscopisch onderzoek:

- logen:
 - kaliloog (KOH) en natronloog (NaOH); 20-30% oplossing in water. Aangewend o.a. voor het opwekken van macroscopische kleurreacties bij b.v. Gaatjeszwammen en Korstzwammen.
 - ammoniak (NH₃); 25% oplossing in water.
- zuren:
 - zoutzuur (HCL); 36-38% oplossing in water.
 - salpeterzuur (HNO₃); 65% oplossing in water.
 - zwavelzuur (H₂SO₄); 60-70% oplossing in water (3 ml. water + 4 ml. geconcentreerde H₂SO₄ (eerst het water!). Aangewend b.v. voor het opwekken van macroscopische kleurreacties bij de Ramariaceae.
- zoutoplossingen:
 - ijzersulfaat (FeSO₄, vitriool); 1 g. kristallen oplossen in water, daaraan 2-3 druppels geconcentreerd zwavelzuur toevoegen; evt. kunnen ook onopgeloste kristallen gebruikt worden.
 - zilvernitraat (AgNO₃); 1 g. oplossen in 10 ml. water.
- overig:
 - aniline (in zuivere vorm).
 - formol (formaline); 35-40% oplossing van formaldehyde in water.
 - fenol (carbolzuur); 2 g. gekristalliseerd fenol oplossen in 100 ml. water.
 - guajac-tinctuur; 1 g. guajachars oplossen in 5 g. van een 60-70% oplossing van alcohol; jaarlijks vernieuwen.
 - lugol-oplossing; 1 g. jodium (J) en 2 g. kaliumjodide KJ oplossen in 150 ml water.
 - Melzer's reagens; 0,5 g. jodium (J) en 1,5 g. kaliumjodide (KJ) oplossen in 20 ml. water, hieraan 20 ml. chloralhydraat (het beste vlak voor het gebruik) toevoegen; voor het oproepen van amyloïde en dextrinoïde kleurreacties.
 - alfa-naftol; 0,1 g. alfa-naftol oplossen in 2 ml. ethanol (alcohol), hieraan 4 ml. water toevoegen.
 - sulfoformol; aan een 40% formoloplossing een 70% zwavelzuuroplossing in een verhouding van 1:1 toevoegen (niet omgekeerd!).

Voor microscopisch onderzoek:

- water (zie hierboven); voor het vaststellen van de kleur van sporen en weefsels en de bestudering van structuren die in logen of zuren oplossen of veranderen.
- immersieolie; voor grote vergrotingen. Bij gebruik van het 100x objectief een druppel immersieolie aanbrengen tussen de lens en het dekglasje.
- anisol; idem.

- 30% ether, 70% alcohol in gelijke verhouding voor het schoonmaken van de lenzen.
- ammoniak (NH₃); een 2% oplossing in water.
- lactofenol; een mengsel van gelijke delen melkzuur en een 2-3% oplossing van fenol.
- methylblauw (katoenblauw); 0,05 g. methylblauw oplossen in 30 g. melkzuur (voor gebruik 24 uur laten staan en dan filtreren) of 0,1 g. in 100 ml. water. Vooral aangewend voor het kleuren van de celinhoud en het vaststellen van de cyanofiele reactie van celwanden en sporenornamentatie.
- cresylblauw; oplossing in water (slecht houdbaar) of 0,2- 0,5 g. cresylblauw Ciba, 0,5 ml. invadine IFC, 17 ml glycerine, 27 ml. ethylalcohol (96%), 55,5 ml. water; na een dag filtreren (lang houdbaar). Aangewend voor het vaststellen van metachromatische reacties.
- congorood; oplossing in water of 1% oplossing in 10% ammoniak. Vooral gebruikt voor het kleuren van celwanden.
- Melzer's reagens (zie hierboven). Voor het oproepen van amyloïde en dextrinoïde kleurreacties bij sporen, asci, basidiën, cystiden e.a..
- kaliloog (KOH); oplossing van 2 tot 5% oplossing in water. Aangewend o.a. voor het laten wellen van preparaten uit exsiccaten.
- vanilline; zie sulfovanilline.
- sulfovanilline; aan 3 ml. water 8 ml. geconcentreerd zwavelzuur toevoegen (niet omgekeerd!) en hierin 1 g. zuivere vanilline oplossen. Aangezien deze oplossing niet lang houdbaar is, is het beter om per geval op het voorwerpglasje één druppel zuur aan te brengen en hierin 2 tot 3 kleine kristallen vanilline op te lossen. Sulfovanilline kleurt de inhoud van gloeocystiden grijsblauw tot zwart.
- carbofuchsine.
- ijzer-acetokarmijn.
- floxine; 1% oplossing in water of 1% oplossing in ammoniak.

chemosynthese

zie koolzuurassimilatie.

chitine

een stof die voorkomt in de celwanden van zwammen, maar die ook een der bestanddelen vormt van het pantser van schaaldieren en van het uitwendige skelet van insecten. Chitine is zeer bestand tegen chemische stoffen en daardoor moeilijk verteerbaar, waardoor ook zwammen vaak moeilijk verteerbaar zijn.

chlamydospore

ongeslachtelijke dikwandige spore, die dus niet wordt gevormd op een basidium of in een ascus, maar die ontstaat door afsnoering van cellen aan het eind van hyfen. Deze sporen kunnen onder ongunstige groeiomstandigheden overleven en pas na langere tijd ontkiemen.

chloralhydraat

zie chemicaliën.

chlorofyl

groene kleurstof, voorkomend in de organen van planten en nodig voor koolzuurassimilatie. Zie ook koolzuurassimilatie.
= bladgroen.

chromatiden

overlangs gedeelde chromosomen. Zie kerndeling.

chromatine

kernstof. Zie ook celkern.

chromosomen

kerndraden. Draadvormige structuren in de celkern, bestaande uit eiwitten en nucleïne-zuren, die de groei en de erfelijkheid beheersen. Zij lijken op een halssnoer, dat uit platte kralen bestaat. Deze kralen zijn in feite de plaatsen waar de erfelijke eigenschappen zich bevinden. Zij worden genen genoemd. De chromosomen zijn twee aan twee gelijk; zij vormen dus paren. Het aantal paren is in alle cellen gelijk en is voor een bepaald organisme konstant. Voor de mens is dit 23 (paren, dus 46 chromosomen), voor de champignon 12 (24).

chrysozystide

cystide met in de inhoud verschillend gevormde lichamen, die in ammoniak (NH₄OH) en kaliumhydroxyde (KOH) geel verkleuren (soms op zich zelf al geel zijn) en in katoenblauw-lactofenol sterk blauw verkleuren.

citriiformis

citroenvormig. Zie ook sporevormen.

classificatie

rangschikking. Zie ook taxonomie.

Clathraceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten,
orde: Phallales;

familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

clavaat

knotsvormig; van een vrij smalle basis geleidelijk naar een bredere, stompe top uitlopend.

= claviform.

Clavariaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
orde: Aphyllophorales;

familie van zwammen waartoe o.a. behoren de geslachten Clavaria, Clavariadelphus en Clavulinopsis.

clavarioïd

koraalvormig vertakt; gelijkend op de vruchtlichamen van de Clavarioïde fungi.

Clavarioïde fungi

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
orde: Aphyllophorales;

kunstmatische groep van zwammen, met een glad hymenofoor en met rechtopstaande knots- en koraalvormige of gekroesde vruchtlichamen, zonder verbrede hoedjes. De meeste tot deze groep behorende geslachten worden gerekend tot de familie Clavariaceae. Zie ook zwammenrijk.
= Knots- en Koraalzwammen.

Clavicipitaceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

Clavicornaceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

claviform

knotsvormig.

= clavaat.

clavula

hymenium dragend deel bij de onvertakte of weinig vertakte Clavarioïde fungi.

Clavulinaceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

cleistothecium

het gesloten vruchtlichaam van de Plectomyceten waarin zich onregelmatig verspreid de asci bevinden. (mv. cleistotheciën).

clypeus

meestal donker gekleurd dekweefsel, dat ingezonken vruchtlichamen overdekt (bij Ascomyceten).
= pseudostroma.

Coelomyceten

klasse: Deuteromycetes);
kunstmatige groep van de fungi imperfecti met naakte, min of meer vrije, niet gebundelde conidiëndragers.

collarette

kraagje waardoor conidiën naar buiten treden. Zie conidiën.

collarium

een vrij kokertje dat de steel omgeeft en waaraan de lamellen zijn verbonden. Zie ook aanhechting.

collien

van de plantengordel in de Alpen tot ca. 550 m. in het noorden en 700-800 m. in het zuiden.

Collybia's

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

columella

een blijvende, sterciele structuur in het centrale deel van de vruchtlichamen van de Gasteromyceten.

comb. nov.

nieuwe combinatie. Zie nomenclatuur.

compact

dicht, vast.

concaaf

hol, b.v. van de vorm van de hoed.

concentrisch

met hetzelfde middelpunt, b.v. van cirkelvormige zônes.

conducting hyphae

uit het trama opstijgende, saphoudende bij Stereum-soorten.

congorood

zie chemicaliën.

conidiën

ongeslachtelijke sporen, d.w.z. sporen die niet gevormd worden binnen een ascus of basidium. In het eenvoudigste geval ontstaan deze sporen door afsnoering of verval van hyfen, in gecompliceerdere gevallen aan speciale conidiëndragers.

Conidiën worden wel onderscheiden naar de manier waarop ze ontstaan (zie figuren):

- thalloconidiën: De conidiën ontstaan door omvorming van hyfenstukken;
 - solitaire thalloconidiën of aleurioconidiën: De conidiën ontstaan in enkelvoud aan hyfeneinden (of korte zijtakken);
 - arthroconidiën: De conidiën ontstaan in ketens;
 - holarthrische ontstaanswijze: De conidiën ontstaan door septenvorming vanaf de buitenste wandlaag; lege tussenstukken ontbreken i.h.a.;
 - enterarthrisch ontstaanswijze: De conidiën zijn omgeven met een nieuwe wand binnen de hyfe, vaak zijn er lege

- stukken tussen de conidiën;
- de conidiën ontstaan door uitstulping uit een conidiogene cel;
- de conidiëndrager verlengt zich soms aan de top, nooit aan de basis (acroauxische conidiëndragers);
- de conidiën ontstaan één voor één volkomen afgescheiden, in ketens of hoofdjes, uit één opening;
 - filaliden, met fialoconidiën: De conidiogene cel verandert niet van lengte tijdens de vorming van opeenvolgende conidiën; alle conidiën treden door hetzelfde kraagje (collarette) naar buiten;
 - de conidiogene cel verandert van lengte tijdens de conidiogenese;
 - annelloforen of annelliden: De conidiogene cel wordt langer door toevoeging van nieuw wandmateriaal en heeft een geringe zône aan de top;
 - retrogressieve conidiogenese: De conidiogene cel wordt korter, doordat er gedeelten van in de conidiën opgaan;
- blastoconidiën sensu lato: De conidiën ontstaan in enkelvoud of in acropetale ketens, d.w.z. ketens die in onderlinge verbinding blijven zolang de conidiogenese voortduurt;
 - poroconidiën: De conidiën en conidiëndragers zijn gepigmenteerd, de wand is verdikt, waar het conidium uitgestulpt wordt, en na het afvallen blijft er een porie achter;
 - blastoconidiën sensu stricto: De conidiën zijn hyaliën of gepigmenteerd; de wand op de plaats van de uitstulping is niet verdikt en er blijft geen porie achter;
- basauxische conidiëndragers: De conidiën ontstaan aan de top van de conidiëndrager of daaronder, waarbij de conidiëndrager in het basale stuk nog behoorlijk in lengte groeit en vaak benedenwaards nog meer conidiën produceert.

Er zijn verschillende mogelijkheden waarop één of meerdere conidiën op een conidiogene cel gevormd worden:

- solitair (solitaire blastoconidiën met een brede basis worden ook aleurioconidiën genoemd);
- synchron in hoofdjes;
- in sympodiale successie, verbonden met een verbreding of verlenging van de conidiogene cel;
- acropleurogeen: de conidiën worden in basipetale volgorde gevormd aan de top en onder de septa van een in de lengte vastgelegde conidiëndrager;
- acropetale ketens, meestal vertakt;
- basiptale ketens (of hoofdjes) (alleen bij filaliden en daarmee verwante vormen).

De conidiënvormen van basidiomyceten horen altijd bij de hyfomyceten en hebben arthro- of blastoconidiën, nooit fialo- of poroconidiën. (ev. conidium).

conidiëndrager

zie conidiën.

conidiofoor

conidiëndrager; zie conidiën.

conidiogeen

conidiën vormend. Zie ook conidiën.

conidiogenese

wordingsproces van conidiën. Zie ook conidiën.

conidioma

vruchtlichaam van sommige Deuteromyceten. (mv. conidiomata).

Coniophoraceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

conisch

kegelvormig.

conserveren

bewaren, verduurzamen. Het conserveren van zwammen kan op verschillende manieren, o.a. door ze op "sterk water" te zetten of door ze in te gieten in hars. Voor het aanleggen van een herbarium is het drogen van de zwammen echter de meest aangewezen weg. Het doel van het drogen is behalve het onttrekken van het water aan de zwammen ook het doden van de eventueel aanwezige insecten (maden, larven) en het verhinderen van zelfontbinding (autolyse) van de fijnere structuren van b.v. de basidiën en cystiden. Hiervoor is droging in een warme luchtstroom noodzakelijk. Dit kan door de zwammen in een open draadmandje op de verwarming te zetten of in een speciaal voor dit doel gemaakt droogoventje. Door het drogen verliezen de zwammen vaak hun kleur, vorm en grootte, de microscopische kenmerken blijven echter goed behouden. Het is gewenst vóór het drogen een beschrijving te maken van de zwammen in verse toestand. Zie ook determineren, herbarium en beschrijving.

context

het binnenste, steriele deel (vlees) van vruchtlichamen; bij de Gaatjes- (Plaatjes-)zwammen het deel van het vruchtlichaam zonder de gaatjes (plaatjes); vaak ook trama genoemd.

convergentie

het verschijnsel, dat vertegenwoordigers van systematisch zeer verschillende groepen zwammen, eenzelfde vorm aannemen. Dit verschijnsel komt o.a. voor bij de Hypogaea (Truffels s.l.).

convex

bol, b.v. van de vorm van de hoed.

Coprinaceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

coprofiel

op mest groeiend.

copulatie

vereniging van twee cellen of celkernen afkomstig van verschillende individuen.

coralloïd

koraalachtig vertakt.

Coronophoraceae

zie zwammenrijk (orde Coronophorales).

Coronophorales

klasse: Ascomycetes,

groep: Pyrenomyceten;

orde van zwammen, bestaande uit een kleine groep van houtbewoners of parasieten op andere Pyrenomyceten. De vruchtlichamen zijn enkelvoudig, oppervlakkig, vaak op donkere laag van mycelium (subiculum). Asci talrijk, duidelijk gesteeld, onregelmatig verspreid in de holte van het vruchtlichaam. Zie ook zwammenrijk.

corrosie

zie rot.

cortex

schorsachtige buitenste weefsellaag van steel of hoed, die los gemaakt kan worden.

Corticaceae s.l.

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

cortina

spinnewebachtig weefsel onder de plaatjes (en ter bescherming hiervan) tussen de hoedrand en de steel bij jonge exemplaren van sommige soorten zwammen (b.v. Gordijnzwammen), waarvan later vaak resten aan hoedrand en steeltop achterblijven. = gordijn.

Cortinariaceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Corylus

zie bomen en struiken.

Coryneliaceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

costatus

geribd; met zwakke ribben. Zie ook ornamentatie.

coupe

zeer dun, door snedes verkregen plakje van het met een microscoop te onderzoeken materiaal.

Crataegus

zie bomen en struiken.

Crepidotaceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

cresylblauw

zie chemicaliën.

cristatus

graatachtig; bezet met meer of minder sterke graten. Zie ook ornamentatie.

Cryptogamen

verzamelnaam voor de planten die geen zaadplanten zijn. Zij vermenigvuldigen zich d.m.v. sporen.

= sporeplanten.

Cryptomycetaceae

zie zwammenrijk (orde Phacidiales).

cultuur

een in verbouwing zijnd gewas.

cumarien

een welriekende stof die voorkomt in diverse planten, o.a. grassen en die bij het drogen van deze laatste de typische geur van vers hooi veroorzaakt.

cupula

vruchtnapjes van b.v. beuk en eik.

cuticula

het laagje vet of wasachtige stoffen op de buitenwand van de opperhuid of epidermis van planten.

cutis

hoedhuid, zie daar. Bij de Gaatjeszwammen in het bijzonder de steriele oppervlaktelaag van het vruchtlichaam voor zover deze zich onderscheidt van de daaronder gelegen context; de cutis is vaak

harder of wasachtig.

cyanofiel

van celwanden, sporen (of sporenornamentatie) en hyfen, die in methyblauw blauw tot violet verkleuren.

cylindricus

cilindrisch. Zie ook sporevormen.

cyphelloïd

beker-, schotel- of buisvormig; gelijkend op de vruchtlichamen van de Cyphelloïde fungi.

Cyphelloïde fungi

klasse: Basidiomycetes,
orde: Aphylophorales,
groep: Hymenomyceten;
kunstmatige groep van zwammen met beker-, schotel- of buisvormige vruchtlichamen, centraal met een smalle basis vastgehecht, zittend of kort gesteeld. Soms meerdere vruchtlichamen op een gemeenschappelijk subiculum. Het hymenium bekleedt het concave oppervlak en is glad, zelden geplooid, maar nooit door steriele richels (lamellen) onderbroken. Vorm en kleur van de randharen (bekleding van de buitenkant) hebben grote systematische betekenis. Zie ook zwammenrijk.

cystiden

tussen de basidia in het hymenium voorkomende, bijzonder gevormde, uit generatieve hyfen ontstaande, steriele, kleurloze cellen, die gewoonlijk geen inhoud hebben en ontspringen of, zoals de basidiën, uit het subhymenium (echte cystiden) of uit het trama (pseudocystiden). Cystideachtige elementen, die buiten het hymenium voorkomen of anderszins afwijken, b.v. door hun inhoud of door bepaalde kleurreacties, worden onderscheiden door een voorvoegsel. Aldus worden onderscheiden:

- caulocystide: Cystide op het steeloppervlak.
- cheilocystide: Cystide op de lamelsnede.
= marginale cystide.
- chrysocystide: Cystide met in de inhoud verschillend gevormde lichamen, die in ammoniak (NH₄OH) en kaliumhydroxyde (KOH) geel verkleuren (soms op zich zelf al geel zijn) en in katoenblauw-lactofenol sterk blauw verkleuren.
- dermatocystide: Cystide op de hoedhuid.
= pileocystide.
- faciale cystide: Cystide op het vlak van de lamel of op de gaatjeswand.
= pleurocystide.
- gloeocystide: Cystide met een dichte olieachtige of fijnkorrelige inhoud; dunwandig, meestal langwerpig. Voorkomend in hymenium, trama of hoedhuid. Soms selectief met sulfovanilline, katoenblauw e.a. verkleurbaar.
= gloeohyfe.
- halocystide: Cystide, die bovenaan een olie-, harsachtige massa vertoont tussen de buiten- en binnenwand (dus niet in het plasma); karakteristiek voor b.v. het geslacht Resinicium.
- lacteocystide: Cystide, die melksap bevat.
- lagenocystide: Smalle, cilindrische cystide, die bovenaan abrupt versmalt tot een kort, draadvormig deel, dat sterk geïncrusteerd is.
- lamprocystide: Conische tot cilindrische,

dikwandige, sterk geïncrusteerde cystide.

- leptocystide: Uitstekende, dunwandige, hyaliene cystide.
- lycocystide: Dikwandige cystide, waarvan de wand in een oplossing van 10% KOH grotendeels oplost of van vorm verandert (bij Korstzwammen).
- macrocystide: Cystide, die diep in het trama ontstaat (bij de orde Russulales).
- marginale cystide: Cystide op de lamelsnede.
= cheilocystide.
- metuloïde cystide: Dikwandige cystide met aan de top vaak kristaluitscheidingen, die diep in het hymenofoor ontspringt.
- phaeocystide: Cystide met een bruinachtige, zwak dextrinoïde inhoud.
- pileocystide: Cystide op de hoedhuid.
= dermatocystide.
- pleurocystide: Cystide op het vlak van de lamel of op de gaatjeswand.
= faciale cystide.
- pseudocystide: Cystide, die in het trama ontstaat.
- septocystide: Cilindrische cystide met septen, al of niet met gespen.
- skeletocystide: Cystide-achtig hyfeneinde, uit de skelethyfen uitgroeïend.
- stephanocyste: Tweecellige, kogelvormige cystide met getande gordel.

cystidiële

een cystide, die ontspringt op dezelfde hoogte als de basidiën, die zich daarvan in vorm en grootte nauwelijks onderscheidt, maar geen sterigmata en sporen vormt.

Cytisus

zie bomen en struiken.

cytoplasma

zie cel.

D.

Dacrymycetaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten,
orde: Dacrymycetales;
familie van zwammen die o.a. de soorten *Dacrymyces stillatus* (Oranje druppelzwam) en *Calocera viscosa* (Kleverig koraalzwammetje) bevat. Zie ook zwammenrijk.

Dacrymycetales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten;
orde van saprophyten op hout. Vruchtlichamen kussen-, beker- of knotsvormig of clavarioïd, meestal gelatineus. Zie ook zwammenrijk.

daedaloid

gelijkend op het hymenofoor van de soort *Daedalea*, d.w.z. bij de Gaatjeszwammen met langgerekte en labyrintische gaatjes.

deelweefsel

weefsel van een plant, waarvan de cellen in staat zijn zich te delen. Zie ook celdeling.

dekglaasje

dun glazen plaatje, waarmee een op het

voorwerpglasje aangebracht preparaat wordt afgedekt.

dendrofysen

cellen (meestal cheilocystiden of hoedhuidcellen) met een sterke geweiachtige vertakking.

dendrofysoid

gelijkend op dendrofysen.

dendrohyfidia

zie hyfidia.

Dermateaceae

zie zwammenrijk (orde Helotiales).

dermatocystide

cystide op de hoedhuid. Zie ook cystide.

= pileocystide.

destructie

zie rot.

det.

afkorting van determinavit; zie daar.

determinatie

bepaling van een plantennaam; zie determinatie.

determinavit

gedetermineerd (door.....). Zie ook herbarium.

determineren

uit de kenmerken van een plant opmaken welke plant het is (vaststellen van de naam). Hiervoor zijn zowel microscopische als macroscopische kenmerken van belang. Bij de zwammen hebben de microscopische kenmerken betrekking op b.v. de vorm, kleur en afmetingen van de sporen, parafysen en cystiden. Macroscopische kenmerken betreffen b.v. de vorm, kleur, geur, smaak en afmetingen van het vruchtlichaam. Ter vaststelling van een aantal kenmerken zijn de volgende proeven van belang:

- De reukproef voor het vaststellen van de geur van de zwam, b.v. meel-, radijs-, knoflook-, anijsgeur.
- De smaakproef voor het vaststellen van de smaak van de zwam, zoals mild, scherp, bitter, zuur, peperachtig. Voor het uitvoeren van deze proef wordt een klein stukje vlees uit de hoed van de verse zwam tussen de tanden fijn gekauwd, met de tong betast en weer uitgespuwd (dus niet inslikken).
- De snedeproef. De zwam wordt met een mes doorgesneden. Deze proef is bedoeld voor het vaststellen van b.v. verkleuringen van het vlees, zoals de blauwverkleuring bij sommige boleten.
- De breukproef. Delen van de zwam worden gebroken, b.v. om vast te stellen of de zwam melk bevat, of het vlees bros of taai is, of de hoed gemakkelijk van de steel te scheiden is.
- De tastproef, waarbij vastgesteld wordt of b.v. het hoedoppervlak fluwelig, harig, vettig, kleverig of glad is.
- De drukproef, waarbij druk wordt uitgeoefend op delen van de zwam b.v. om vast te stellen of het vlees hard, of week, gezond of sterk aangevreten is, of op de drukplaatsen kleurverandering plaats vindt.
- De wrijfproef. Door (soms min of meer langdurig) te wrijven op delen van de zwam kunnen eventueel kleurveranderingen worden vastgesteld.

Deuteromyceten

zie Deuteromycetes.

Deuteromycetes

klasse van het zwammenrijk, die de zwammen met asexuele sporevormen (conidiën) omvat, hoofdzakelijk van Ascomycetes, maar ook van Basidiomycetes, waarvan de samenhang met de perfecte vorm (sexuele voortplanting) niet bekend is.

= fungi imperfecti.

dextrinoid

van wanden van sporen en hyfen, die in Melzer's reagens of lugol-oplossing geelbruin tot bruinrood verkleuren.

= pseudoamyloïd.

diafragma

perkamentachtig vlies, bestaande uit geheel afwijkend gevormde cellen, dat gleba en subgleba van elkaar scheidt (bij het geslacht Vascellum, Gasteromyceten).

diagnose

beknopte beschrijving (zie daar) van een zwam, die de wezenlijke kenmerken bevat. Zie ook nomenclatuur.

diameter

middellijn van een cirkel.

Diaporthaceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

diasporen

voortplantingscellen, b.v. sporen en conidiën.

Diatrypaceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

dichohyfidia

zie hyfidia.

dichotoom

zie vertakking.

dicotylen

tweezaadlobbige planten.

dictyospor

zie sporenvormen.

didymospor

zie sporenvormen.

differentiatie

het toenemen in gecompliceerdheid en organisatie.

diffuus

verspreid, indirect.

dikaryofase

ontwikkelingsfase van het mycelium, waarin de cellen twee kernen bevatten en die voorafgaat aan de kernversmelting.

dikaryotisch

van cellen die twee kernen bevatten. Zie ook voortplanting.

Dikhoeden

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

dimidiaat

sterk afgeplat, b.v. van vruchtlichamen.

dimitisch

van het weefsel, dat bestaat uit twee soorten hyfen, generatieve hyfen en skelethyfen of verbindingshyfen. Als de tweede soort hyfen verbindingshyfen zijn (wat minder vaak voorkomt) wordt het weefsel ook wel amfimitisch genoemd. Meestal harde zwammen. Zie ook hyfensystemen.

diploïd

van cellen, waarin alle chromosomen in tweevoud voorkomen (2n chromosomen). Eén stel is

afkomstig van de ene ouder, het tweede stel van de andere ouder.

Discomyceten

klasse: Ascomycetes;
kunstmatige groep van zwammen, waarbij de asci min of meer regelmatig in een hymenium zijn gerangschikt en worden gevormd op een open, al of niet gesteeld, meestal schotel-, kom-, schijf-, vingerhoed-, zadelvormig vruchtlichaam (apothecium). De asci zijn unitunicaat. Tot deze groep behoren de orden Pezizales (operculate asci), Tuberales, Phacidiales, Ostropales en Helotiales (alle met inoperculate asci). Zie ook zwammenrijk.
= Schijfzwammen.

discus

schijfvormige, steriele afsluiting aan de top van de hoed bij het geslacht Phallus.

divergent

zie lamellentrama.

diverticulaat

vertakt.

doliformis

tonvormig. Zie ook sporevormen.

doliporus

centrale porus in de sept van een hyfe.

dominant

overheersend.

domineren

overheersen.

Donsvoetjes

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Dooiergele mestzwam

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Doolhoftruffels

zie zwammenrijk (orde Tuberales).

doorschijnend gegroefd

van het hoedoppervlak, waarop de lamellen (meest in vochtige toestand) doorschijnen en donker gekleurde radiale strepen veroorzaken.

dormantie

rusttoestand van een spore met een zeer lange levensduur. Deze toestand wordt opgeheven als de soort opnieuw een nieuw en geschikt substraat ter beschikking heeft en de weersomstandigheden geschikt zijn.

dorsaal

heet de zijde van de spore, die naar de lengteas door het basidium is toegekeerd. Zie ook spore.
= adaxiaal.

Dothideaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

Dothideales

klasse: Ascomycetes,
groep: Loculoascomyceten;
orde van zwammen, bestaande uit bitunicate stromatische ascomyceten met zeer verschillend gevormde asci en vruchtlichamen; de vruchtlichamen ontwikkelen zich uit stromatisch weefsel (ascostroma), met één of meer holten (loculi), die de asci bevatten (pseudothecium). Zie ook zwammenrijk.

duivelsei

zie heksenei.

duplextrama

trama bestaande uit twee lagen.

E.

Ecchynaceae

zie zwammenrijk (orde Auriculariales).

echinocysten

kleine, bolvormige of ellipsoïdische cellen aan hyfen, die aan het oppervlak met stekels bezet zijn.

echinulosus

stekelig; met talrijke kleine spitse wratten. Zie ook ornamentatie.

Echte meeldauwschimmels

zie Plectomyceten en Erysiphales. Zie ook zwammenrijk.

Echte truffels

zie zwammenrijk (orde Tuberales).

ecologie

leer van de betrekkingen tussen het organisme en zijn milieu. De levende wezens en hun omgeving beïnvloeden elkaar wederkerig en deze wisselwerking is in hoge mate bepalend voor de eigenschappen van alle betrokkenen.

ecto

voorvoegsel in wetenschappelijke termen met de betekenis: Uitwendig, buiten.

ectomycorrhiza

een mycorrhiza, waarvan de hyfen aan de oppervlakte van de wortels blijven. Zie ook mycorrhiza.

ectoparasieten

parasieten die leven op het uitwendige oppervlak of in van buiten gemakkelijk toegankelijke holten van hun gastheer.

ectotroof

van een mycorrhiza, waarvan de hyfen aan de oppervlakte van de wortels blijven. Zie ook mycorrhiza.

effuso-reflex

half resupinaat. Van vruchtlichamen, die vlak aan het substraat zijn vastgegroeid, maar aan de rand ten dele teruggebogen hoedjes hebben.

effuus

uitvloeiend.

ecellen

vrouwelijke geslachtscellen. Zie ook gameten en voortplanting.

eivormig

van hoedvorm; zie hoedvormen.

Elaphomycetaceae

zie zwammenrijk (orde Tuberales).

Elasmomycetaceae

zie zwammenrijk (orde Russulales).

electronenmicroscop

instrument, waarmee men zeer kleine structuren sterk vergroot kan waarnemen. Men kan vergrotingen bereiken tot 100000 x bij een oplossend vermogen van 0,00001 mm.

Elfenbankjes

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

ellipticofusiformis

spoelvormig-elliptisch. Zie ook sporevormen.

ellipticus

elliptisch, langwerpig rond. Zie ook sporevormen.

ellipsoïdisch

als een ellipsoïde, een ruimtelijke, langwerpig ronde figuur.

em.

afkorting van emendavit, zie daar. Zie ook nomenclatuur.

emend.

afkorting van emendavit, zie daar. Zie ook nomenclatuur.

emendavit

heeft verbeterd. Wordt gebruikt bij de citering van auteursnamen in die gevallen, waarbij de oorspronkelijke omgrenzing van b.v. een geslacht door een latere auteur vergroot of verkleind, in ieder geval gewijzigd wordt. Zie ook nomenclatuur.

endo

voorvoegsel in wetenschappelijke termen met de betekenis: inwendig, binnen.

endoascus

binnenlaag van een uit twee lagen bestaande ascuswand. Zie ook bitunicaat.

endogeen

van binnen uit veroorzaakt, d.w.z. ontstaan door, te verklaren uit processen binnen een bepaald systeem (b.v. organisme).

endomycorrhiza

een mycorrhiza, waarvan de hyfen als kluwentjes in het weefsel van de wortels binnendringen. Zie ook mycorrhiza.

endoparasieten

parasieten die leven in het inwendige van hun gastheer.

endoperidium

de binnenste laag van het peridium. Zie ook peridium.

endosporium

de allerbinnenste laag van een sporeomhulling.

endotroof

van een mycorrhiza, waarvan de hyfen als kluwentjes in het weefsel van de wortels binnendringen. Zie ook mycorrhiza.

Englerulaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

enterarthrisch

van ontstaanswijze van conidiën; zie daar.

Entolomataceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

enzymen

chemische stoffen, die in bepaalde cellen ontstaan en die optreden als katalysatoren of versnellers van de chemische reacties, die zich in levende organismen afspelen. Zo spelen in de hyfen gevormde enzymen een belangrijke rol bij de afbraak van de voedingsstoffen (b.v. de houtstoffen cellulose en lignine). Sommige enzymen kunnen voor industrieel gebruik worden vervaardigd m.b.v. bepaalde zwammen b.v. voor de kaasbereiding. = fermenten.

epibasidium

spoel- tot wormvormig deel tussen het hypobasidium en de sporen met vaak onduidelijke sterigmen.

epicutis

de bovenste laag van de hoedhuid als deze meerlagig is.

epidermis

opperhuid.

epidermoidea

zie textura.

epifyt

niet-parasiterende plant, die op andere planten leeft.

= gastplant.

epifragma

membraan bij de orde Nidulariales, dat de opening van het jonge peridium aan de bovenzijde afsluit.

epigeïsch

van vruchtlichamen, die bovengronds (op het bodemoppervlak) groeien.

episporium

een zich buiten het endosporium bevindende, beschermende laag.

epithecium

een bovenop het hymenium gevormde laag, die ontstaat doordat de parafysen, die langer zijn dan de asci, zich in de top verenigen.

epithelium

hoedhuid, bestaande uit een opeenhoping van ronde of breed elliptische cellen (vaak in ketens). Zie ook hoedhuid.

equatoriaalvlak

zie kerndeling.

ergotisme

vergiftiging, die het gevolg is van het consumeren van Moederkoren (*Claviceps purpurea*) en die kan leiden tot de dood.

Erysiphaceae

zie zwammenrijk (orde Erysiphales).

Erysiphales

klasse: Ascomycetes,

groep: Plectomyceten;

orde van zwammen, bestaande uit obligate oppervlakkig groeiende parasieten, met hyalien mycelium en ééncellige ascosporen. Ook conidiënvormen. Zie ook zwammenrijk.

= Echte meeldauwschimmels.

ethanol

zie chemicaliën.

ether

zie chemicaliën.

ethylalcohol

zie chemicaliën.

Eumycota

het zwammenrijk; zie daar.

Eurotiales

klasse: Ascomycetes;

groep: Plectomyceten;

orde van zwammen met kleine, meestal bolronde vruchtlichamen, zonder mondopening, zittend op het mycelium. De hyfen vertakken zich onregelmatig door de hele holte en vormen onregelmatig verspreide asci in enkelvoud of in ketens. De conidiënvormen (*Penicillium*, *Aspergillus*) zijn vaak dominerend. Zie ook zwammenrijk.

ex

van, gebruikt bij het citeren van auteurs. Zie nomenclatuur.

excentrisch

buiten het middelpunt liggend, b.v. van de steel die tussen het midden en de rand vastzit aan de hoed.

excipulum

de schorslaag van het receptaculum, d.w.z. de tegenover het hymenium liggende buitenste weefsellaag.

excretie

uitscheiding van stofwisselingsproducten.

exo

voorvoegsel in wetenschappelijke termen met de betekenis: Uitwendig, buiten.

exoascus

buitenwand van een uit twee lagen bestaande ascuswand. Zie ook bitunicaat.

Exobasidiaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten,
orde: Exobasidiales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

Exobasidiales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten;
orde van plantenparasieten, die witte overtrekels, verkleuring, heksenbezems, of gallen veroorzaken bij b.v. heideachtigen, thee, kamperfoelie. Zie ook zwammenrijk.

exogeen

van buitenaf veroorzaakt, d.w.z. ontstaan door, te verklaren uit processen die van buiten af op een bepaald systeem (b.v. een organisme) inwerken.

exoperidium

buitenste, vaak afvallende laag van het peridium. Zie ook peridium.

exosporium

een zich buiten het episporium bevindend membraan.

exsiccaat

een gedroogd en beschreven wetenschappelijk bewijsstuk in een herbarium, dat voor onderzoek en controle beschikbaar is.

F.

f.

afkorting van forma. Zie nomenclatuur.

faciale cystide

cystide op het vlak van de lamel of op de gaatjeswand. Zie ook cystide.
= pleurocystide.

facultatief

van parasieten, die ook saprofytisch kunnen leven.

Fagus

zie bomen en struiken.

fallacidine

zie fallotoxinen.

falline

zie fallotoxinen.

fallisine

zie fallotoxinen.

falloïdine

zie fallotoxinen.

falloïne

zie fallotoxinen.

fallotoxinen

verzamelnaam voor bepaalde giftige stoffen (o.a. fallacidine, falline, fallisine, falloïdine, falloïne), die voorkomen in de Groene knolamaniet (*Amanita phalloides*), de Vroege knolamaniet (*Amanita verna*) en de Kleverige knolamaniet (*Amanita virosa*). Zij veroorzaken ernstige ziekteverschijnselen met veelal dodelijke afloop.

familie

zie nomenclatuur.

fenol

zie chemicaliën.

fermenten

zie enzymen.

fertiel

vruchtbaar, sporenvormend.

FeSO₄

ijzersulfaat. Zie chemicaliën.

fialiden

zie conidiën.

fialoconidiën

zie conidiën.

filamenteus

van een weefsel dat bestaat langgerekte cellen (hyfen). B.v. van hoedhuid.

filliform

draadvormig.

fimbriaat

met franje.

Fistulinaceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

flabelliform

waaivormig.

flagel

zweepachtig aanhangsel.

flesvormig

in de vorm van een fles met een nauwe hals.

floxine

zie chemicaliën.

fluwelig

dicht-, kort- en zachtharig, mat, bijna kaal.

Fluweelpootje

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Fopzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

forma

zie nomenclatuur.

= vorm.

formaldehyde

zie chemicaliën.

formaline

zie chemicaliën. Ook ontsmettingsmiddel.

formol

zie chemicaliën.

fornicaat

van enkele Geastrum-soorten, waarvan het vruchtlichaam staat op de punten van het exoperidium, die in de bodem met het mycelium verbonden zijn.

fotosynthese

koolzuurassimilatie voor die organismen die bladgroen (chlorofyl) bevatten en de voor dit proces benodigde energie verkrijgen uit het licht. Aangezien zwammen geen bladgroen bevatten, zijn zij niet in staat tot fotosynthese. Zie ook koolzuurassimilatie.

fototropie

het verschijnsel waarbij organen de neiging hebben naar het licht toe (positieve fototropie) of van het licht af (negatieve fototropie) te groeien. De asci van b.v. de Morieljes (geslacht *Morchella*) vertonen een positieve fototropie.

Franjehoeden

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Franjezwammen

zie zwammenrijk (orde Aphyllphorales).

Fraxinus

zie bomen en struiken.

fructificatie

het vormen van vruchtlichamen.

fructificeren

vruchtlichamen vormen.

fungi

verzamelnaam van een groep van planten, die zich heterotroof en absorptief voeden en meestal bestaan uit een thallus van hyfen of myceliumdraden. Zij bezitten celwanden van chitine en andere koolhydraten (b.v. cellulose). De cellen bevatten één tot vele kernen. De voortplanting is sexueel (perfecte vorm) en/of asexueel (imperfecte vorm) met meestal onbeweeglijke sporen. Bij de hogere fungi worden vaak vruchtlichamen (ascocarp, basidiocarp) gevormd.

Andere verzamelnamen voor deze groep zijn zwammen, schimmels en paddestoelen. Hierbij wordt de naam schimmels veelal gebruikt voor de talrijke microscopisch kleine organismen en de naam paddestoelen voor de hoogst ontwikkelde en meestal met het blote oog waarneembare vormen. (ev. fungus).

fungicide

tegen zwammen werkzame vergiften.

fungi imperfecti

zie Deuteromycetes.

fungilore

volksgeloof betreffende paddestoelen.

fungus

Latijnse woord voor zwam; mv. fungi, zie daar.

funiculus

weefselstreng, die bij de familie der Nidulariaceae de peridiolen verbindt met de binnenzijde van het peridium.

fusiformis

spoelvormig; naar boven- en onderende geleidelijk versmallend. Zie ook sporevormen.

fycobiont

de wierpartner bij de lichens (korstmossen).

fysiologie

wetenschap der levensverrichtingen.

fytografie

plantenbeschrijving.

fytologie

plantenleer.

fytonomie

plantenontleedkunde.

fytopathologie

leer der plantenziekten.

G.

gaatjes

hymenofoor bij de Gaatjeszwammen, dat bestaat uit kleine ronde, hoekige of lamelachtige openingen aan de onderkant van de hoed.

Gaatjeszwammen

klasse: Basidiomycetes,
orde: Aphyllphorales,
groep: Hymenomyceten;

kunstmatige groep van zwammen, soms met een duidelijke hoed en steel en een hymenofoor dat bestaat uit gaatjes. Vruchtlichamen min of meer taai, leer- of houtachtig. Zie ook zwammenrijk.
= Polyporen.

Galeropsidaceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

gametangium

samenvattende term bij de Cryptogamen voor antheridium, het mannelijke geslachtsorgaan en archegonium, het vrouwelijke geslachtsorgaan, waarin de geslachtscellen worden gevormd. Bij de Ascomyceten wordt het vrouwelijke geslachtsorgaan ascogonium genoemd. Zie ook voortplanting. (mv. gametangiën).

gameten

geslachtscellen, waarbij mannelijke gameten (spermatozoïden) en vrouwelijke gameten (eicellen) kunnen worden onderscheiden, die tijdens de bevruchting paarsgewijs met elkaar versmelten. Uit het versmeltingsprodukt, de zygote, ontwikkelt zich het nieuwe organisme, waarin ten slotte na meiose weer gameten ontstaan. Gameten zijn haploïd. Zie ook voortplanting.

Ganodermataceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllphorales).

Gasteromyceten

klasse: Basidiomycetes;
kunstmatige groep van zwammen waarvan de vruchtlichamen tijdens het rijpen van de sporen gesloten blijven. De sporen worden niet weggeschoten, maar breken van de basidiën af. Deze groep omvat de orden Phallales, Nidulariales, Lycoperdales, Sclerodermatales, Tulostomatales en Glichrodermatales, die alle epigeïsch groeien en de orden Gastrosporales, Gautieriales, Hymenogastrales, Hysterangiales, Leucogastrales en Melanogastrales, die hypogeïsch groeien. Zie ook zwammenrijk.
= Buikzwammen.

gastplant

zie epifyt.

Gastrosporiceae

zie zwammenrijk (orde Gastrosporales).

Gastrosporales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten;
orde van zwammen met hypogeïsche vruchtlichamen. Het gleba is rijp poederig, zonder capillitium. Sporen helder gekleurd, min of meer bolrond, fijn wrattig. Zie ook zwammenrijk.

Gautieriaceae

zie zwammenrijk (orde Gautieriales).

Gautieriales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten;
orde van zwammen met hypogeïsche vruchtlichamen, zonder steel en min of meer rond. Het peridium is dun en verdwijnt bij rijpheid. Het gleba is kraakbeenachtig, bij rijpheid doorgroeit met een vertakte columella. Sporen bruin, ellipsoïdisch, met langsrribben. Zie ook zwammenrijk.

Geastraceae

zie zwammenrijk (orde Lycoperdales).

gebocheld

van hoedvorm. Zie hoedvormen.

gedeeltelijk omhulsel

zie velum.

gedifferentieerd

met differentiatie; zie daar.

gegaffeld

van lamellen, die als een vork met elkaar vergroeid zijn.

= gevorkt.

gegardeld

van de steel, die een of meer, meestal vezelige, velumzônes vertoont.

gegroeft

van het hoedoppervlak, dat is voorzien van radiale groeven.

= gevoord.

geïncrusteerd

voorzien van een incrustatie, een afzetting van deeltjes (korrelig, amorf of kristallijn) op celwand van hyfen of cystiden.

gekerfd

van de hoedrand, die min of meer regelmatig is ingesneden. Ook wel gebruikt voor de lamelsnede, die is voorzien van grove tanden.

geknopt

van een cel, waarvan de top is verdikt tot een knopje.

gelaarsd

van de steel, die vanaf de basis naar boven is bedekt met een vezelig, vlokkelig of korrelig velum, aan de bovenkant afgesloten door een min of meer duidelijke ring (meestal op 1/2 tot 2/3 van de steellengte).

gelatineus

geleiachtig, glazig. Meestal van hoedhuid, hyfen, hoedtrama, steeloppervlak.

gelicheniseerd

van zwammen (meestal Ascomyceten), die met een alg een korstmos vormen. Zie ook lichens.

gemarmerd

als marmer. De steel vertoont een tekening bestaande uit zigzag-banden ontstaan door een gescheurde bovenlaag van de steel of het velum.

gen

erfelijkheidsdrager. Zie chromosomen. (mv. genen).

gen. nov.

nieuw geslacht. Zie ook nomenclatuur.

genaveld

van een hoed, met in het centrum een verdieping.

Geneaceae

zie zwammenrijk (orde Tuberales).

generatief

geslachtelijk (van voortplanting). Zie ook voortplanting.

generatieve hyfen

dunwandige, vaak vertakte, plasmarijke hyfen met tussenschotten, met of zonder gespen. Zie ook hyfensystemen.

genus

zie nomenclatuur. (mv. genera).
= geslacht.

Geoglossaceae

zie zwammenrijk (orde Helotiales).

geomycologie

leer van de zwammen in de bodem.

geornamenteerd

voorzien van een ornamentatie (versiering); zie ornamentatie.

geotropie

invloed van de zwaartekracht op de stand van de vruchtlichamen en de vorming van het hymenium van zwammen. Deze invloed kan men b.v. duidelijk waarnemen bij de Gaatjeszwammen. Als een stam, waaraan een consolevormige Gaatjeszwam groeit, vanuit een verticale positie van stand verandert, b.v. door afbreken door de wind, dan ondergaat ook de zwam een verandering, die de richting van de gaatjes van het hymenium verandert. Deze verandering zal er in resulteren, dat de gaatjes weer loodrecht op het bodemoppervlak zijn gericht teneinde sporenverspreiding mogelijk te maken.

gepigmenteerd

pigment (kleurstof bevattend).

gerand

van een knol, die is voorzien van een duidelijke rand.

geribd

voorzien van ribben, b.v. van de hoedrand en sporen.

gesclerificeerd

van hyfen, die dikwandig zijn, septen en vaak gespen hebben.

gesepteerd

van hyfen, voorzien van septen (tussenschotten).

geslacht

zie nomenclatuur.
= genus.

gesp

uitbuchtung van de wand van een hyfe op de plaats waar zich een septum (tussenschot) bevindt. Het ontstaan van gespen hangt samen met de kerndeling. Zie ook voortplanting.

gestippeld

van het oppervlak van hoed of steel met kleine puntvormige verheffingen. Ook van het sporenoppervlak dat puntvormig is versierd, zonder dat er sprake is van wratten.

gestromatiseerd

van plantenweefsel dat is doorgroeid met hyfen, hierdoor (meestal zwart) is verkleurd en vaak ook van vorm veranderd is. Zie ook stroma.

getand

van de lamelsnede, die is voorzien van fijne tandjes (fijner als gezaagd).

gevoord

van het hoedoppervlak, dat is voorzien van radiale groeven (voren).
= gegroeft.

gevorkt

van lamellen, die zich als een vork vertakken.
= gegaffeld.

gewelfd

van hoedvorm. Zie hoedvormen.

gewimperd

van de lamelsnede, die fijnvlokkelig getand is (door sterk ontwikkelde cheilocystiden); vaak lichter gekleurd of wit.

gezaagd

van de lamelsnede, die is voorzien van tanden als een zaag.

gezôneerd

van de hoed, die is voorzien van min of meer concentrische zônes van vezels, vlokken, schubben, kleurschakeringen, kleurvlekken enz..

glad

van het hoedoppervlak zonder groeven, ribben, rimpels, aderen e.d.. Bij sporen: Zonder ornamentatie.

gleba

bij de Gasteromyceten het weefsel, dat binnen het peridium besloten ligt en uit hymenofoor en hymenium bestaat. De term wordt ook gebruikt ter aanduiding van de stoffige, sponzige massa, die uit capillitium en sporen (met of zonder afgebroken sterigmen) bestaat.
= sporenklos.

Glischrodermataceae

zie zwammenrijk (orde Glischrodermatales).

Glischrodermatales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten;
orde van zwammen met epigeïsche min of meer bolronde vruchtlichamen. Er is een capillitium aanwezig; het gleba is rijp stoffig; sporen hyalien, bolrond, fijn wrattig. Op houtskool. Zie ook zwammenrijk.

globulosa

zie textura.

globulosus

bolrond, globuleus. Zie ook sporevormen.

gloeocystide

cystide met een dichte olieachtige of fijnkorrelige inhoud; dunwandig, meestal langwerpig. Voorkomend in hymenium, trama of hoedhuid. Soms selectief met sulfovanilline, katoenblauw e.a. verkleurbaar. Zie ook cystide.
= gloeohyfe.

gloeodimitisch

van een weefsel, dat bestaat uit generatieve en gloeopleure hyfen.

gloeohyfe

zie gloeocystide.

gloeopleure hyfen

hyfen met zeer lange cellen (of ééncellig) en talrijke oliedruppels in het plasma.
= oliehyfen.

glucose

een suiker.

glycerine-gelatine

een insluitmedium.

Gomphaceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

Gomphidiaceae

zie zwammenrijk (orde Boletales).

gordijn

spinnewebachtig weefsel onder de plaatjes (en ter bescherming hiervan) tussen de hoedrand en de steel bij jonge exemplaren van sommige soorten zwammen (b.v. Gordijnzwammen).
= cortina.

gordijnzône

zône op de steel met zwakke of onduidelijke resten van het gordijn.

Gordijnzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

grandinioid

van een hymenofoor met min of meer

halfbolvormige wratten.

granula

korreltjes.

granulatus

korrelig; als bestrooit met kleine zandkorreltjes. Zie ook ornamentatie.

Grauwkoppen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

groei

zie celgroei.

guajac-tinctuur

zie chemicaliën.

guttatiedruppels

druppelvormige vloeistofafscheidingen op b.v. haren, stekels, veroorzaakt door een hoge luchtvochtigheid waardoor de vloeistof niet verdampen kan.

Gymnoascaceae

zie zwammenrijk (orde Eurotiales).

gymnocarp

van de ontwikkeling van een zwam, waarbij het hymenium zich steeds, vanaf het jongste stadium, vrij ontwikkelt, dus niet afgesloten of ingesloten (b.v. Koraalzwammen, Stekelzwammen, Gaatjeszwammen).

H.

H₂O

water. Zie chemicaliën.

H₂SO₄

zwavelzuur. Zie chemicaliën.

hab.

afkorting van habitat. Zie ook herbarium.

habitat

groeiplaats, standplaats. Zie ook herbarium.

habitus

uiterlijk (vorm, kleuren) van zwammen; het totaal van de macroscopisch herkenbare kenmerken.

half (bol)rond

van hoedvorm, zie hoedvormen.

hallucinatie

zinsbegoocheling (letterlijk: het rondzwerven met de geest), die optreedt bij het eten van sommige soorten zwammen, b.v. de Vliegenschwam (*Amanita muscaria*).

hallucinogeen

stof, die hallucinaties veroorzaakt.

halocystide

cystide, die bovenaan een olie-, harsachtige massa vertonen tussen de buiten- en binnenwand (dus niet in het plasma); karakteristiek voor b.v. het geslacht *Resinicium*.

Halosphaeriaceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

hangend

van de ring, die naar boven aftrekbaar is.

haploïd

van de geslachtscellen (gameten), waarin de chromosomen in enkelvoud aanwezig zijn (n chromosomen).

Harpoenzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

haustoriën

bij parasitische planten de zuigorganen waarmee water en voedsel aan de waardplant onttrokken

wordt. Bij parasitaire zwammen fungeren de hyfen zelf als haustoriën. (ev. haustorium).

HCL

zoutzuur. Zie chemicaliën.

heksenbezem

woeking in een plant (boom, struik), bestaande uit korte dicht op elkaar groeiende takjes, soms lijkend op een vogelnest en veroorzaakt door een schimmel.

= heksenest.

heksenei

jong stadium van het vruchtlichaam bij de orde Phallales. Het is gesloten, bevindt zich in de bodem, is eivormig, wit, met wortelende witte myceliumstrengen (rhizomorfen) en bezit een geleachtige wand. Bij b.v. de Grote stinkzwam (*Phallus impudicus*) breekt de witte steel door een sterke strekking door de wand heen en stelt het grijsgroenige gleba bloot aan de lucht. Het opengebroke ei vormt onderaan de steel een volva.

= duivelsei.

heksenkring

een groep van zwammen, die in een min of meer grote kring groeien en die aanleiding heeft gegeven tot veel legendevoering. Aan de oorsprong van een heksenkring ligt de kieming van één enkele spore, van waaruit het mycelium in de bodem in alle richtingen ongeveer even snel uitgroeit. Alleen het voorste groeiende gedeelte is levend en actief, de rest sterft af. Uit dit gedeelte zullen de vruchtlichamen ontstaan en wel op ongeveer gelijke afstand van de oorspronkelijke spore, aldus een kring vormend. Het jaar daarop zullen de zwammen vervolgens, doordat het mycelium verder is uitgegroeid, een grotere kring vormen. Heksenkringen worden vaak verstoord door de bodemstructuur; meerdere kringen kunnen ook ineen groeien en daarbij onherkenbaar worden. Heksenkringen komen veel voor bij de Ridderzwammen, Weidekringzwam, Trechterzwammen, Weidechampignons e.a..

heksenest

zie heksenbezem.

helicospoor

zie sporevormen.

Helotiales

klasse: Ascomycetes,

groep: Discomyceten;

orde van zwammen met zeer kleine tot middelgrote vruchtlichamen, schijf-, kom-, knots- of hoedvormig, met of zonder steel, oppervlakkig of iets ingezonken in het waardplantweefsel. Asci knotsvormig tot cilindrisch, met een apicale porie die vaak in Melzer's reagens blauw kleurt, inoperculaat. Ascosporen meestal glad, hyalien tot bruin, van verschillende vorm, één- tot meercellig. Het zijn plantenparasieten of saprophyten, zelden op grond of mest. Ook conidiënvormen. Tot deze orde behoren ook de Aardtongen (familie Geoglossaceae). In enge zin wordt deze orde wel aangeduid met Schijfzwammen. Zie ook zwammenrijk.

Helvellaceae

zie zwammenrijk (orde Pezizales).

helvelloïd

zie Pezizales.

hemiangiocarp

van de ontwikkeling van een zwam, waarbij het hymenium aanvankelijk een holte bekleedt en daarna vrij komt te liggen; de meeste Agaricales vertonen deze ontwikkeling.

herbarium

verzameling van geconserveerde planten. Een herbarium van zwammen wordt meestal aangelegd door de zwammen te drogen en deze in plastic of papieren zakjes te bewaren. Deze gaan vergezeld van een beschrijving van de zwammen in verse toestand. Op het etiket van deze zakjes worden, gebruik makend van afkortingen van Latijnse woorden, vaak de volgende gegevens vermeld:

hab. = habitat = standplaats.

matr. = matrix = waardplant, substraat.

leg. = legit = verzameld (door...).

det. = determinavit = gedetermineerd (door...).

rev. = revidit = gecontroleerd, opnieuw gedetermineerd (door...). Zie ook beschrijving, conserveren en determineren.

Hericiaceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

Hersentruffels

zie zwammenrijk (orde Tuberales).

Hertetruffels

zie zwammenrijk (orde Tuberales).

Hertezwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

heterobasidien

in lengte- of dwarsrichting gesepteerde basidiën met 2 tot 4 cellen, voorkomend bij de Heterobasidiomyceten.

= phragmobasidiën.

Heterobasidiomyceten

klasse: Basidiomycetes;

kunstmatische groep van geleachtige zwammen omvattende de orden Auriculariales, Septobasidiales, Tremellales, Dacrymycetales, Exobasidiales en Tulasnellales.

Zie ook zwammenrijk.

= Phragmobasidiomyceten.

heteroecisch

van zwammen die hun levenscyclus voltrekken op twee waardplanten. Zie ook Uredinales.

heteroegen

van ongelijke gesteldheid, wisselend in samenstelling. Tegenstelling van homogeen.

heteromeer

van een weefselstructuur, die sferocysten (kogelcellen) bevat en daardoor broos is. Zie ook Russulales.

heterothallie

zie heterothallisch.

heterothallisch

van zwammen, die hun ontwikkelingscyclus pas kunnen voltrekken na versmelting van cellen van ongelijksoortige mycelia. Het verschijnsel heet heterothallie. Is er sprake van twee ongelijksoortige mycelia dan kan men spreken van mannelijk en vrouwelijk, hoewel meestal de aanduiding + en - wordt gebruikt (bipolaire heterothallie). Er zijn ook zwammen met vier typen mycelia (tetrapolaire heterothallie). Zie ook voortplanting.

heterotroof

zie koolzuurassimilatie.

hilaire depressie

indeuking boven de apiculus bij een spore. Zie ook spore.

hilaire vlek

vlek boven de apiculus bij een spore, die vaak amyloïd is.

hilum

bij een spore de plaats van de vroegere aanhechting van het sterigma.

HNO₃

salpeterzuur. Zie chemicaliën.

hoedhuid

bovenlaag van de hoed, die bestaat uit meer of minder radiaal verlopende hyfen; zij kan uit meerdere cellagen bestaan. De volgende typen hoedhuid worden onderscheiden:

- paraderm: De hoedhuid bestaat uit min of meer ronde cellen.
- hymeniderm: De hoedhuid heeft een structuur die op een hymenium lijkt. De elementen, waaruit deze structuur bestaat, ontspringen op hetzelfde niveau.
- trichoderm: De hoedhuid bestaat uit opstaande, met elkaar verweven hyfen, min of meer loodrecht op het oppervlak staand, maar niet strikt evenwijdig lopend en geen hymeniforme laag vormend. Hierdoor ontstaat een fluwelig tot viltig uiterlijk.
- epithelium: De hoedhuid bestaat uit een opeenhoping van ronde of breed elliptische cellen (vaak in ketens).

= cutis.

hoedvormen

bij de Agaricales, Russulales en Boletales kunnen de volgende karakteristieke hoedvormen worden onderscheiden: half (bol)rond, klokvormig, eivormig, gewelfd, vlak, verdiept, trechtersvormig, bultig/gebochelt.

hof

anders gekleurde zône rondom het peristoom bij het geslacht Geastrum.

holarthrisch

van ontstaanswijze van conidiën; zie daar.

holobasidiën

ééncellige, niet gesepteerde basidiën voorkomend bij de Holobasidiomyceten.

= homobasidiën.

Holobasidiomyceten

zie Holobasidiomycetidae.

= Homobasidiomyceten.

Holobasidiomycetidae

klasse: Basidiomycetes;

onderklasse van zwammen, waarvan de basidiën ééncellig zijn.

= Holobasidiomyceten.

= Homobasidiomyceten.

holotype

een type (een soort, een exsiccaat), waarnaar door de auteur van een naam wordt verwezen bij de eerste publikatie van die naam. Zie ook nomenclatuur.

homobasidiën

zie holobasidiën.

Homobasidiomyceten

zie Holobasidiomycetidae.

homogeen

in ieder deel van gelijke gesteldheid, niet wisselend van samenstelling. Tegenstelling van heterogeen.

homoïomeer

van een weefselstructuur, die geen sferocysten (kogelcellen) bevat, b.v. bij de orde Agaricales.

homoniem

een gelijkkluidende naam, die betrekking heeft op verschillende zwammen en dus op verschillende typen.

homothallie

zie homothallisch.

homothallisch

van zwammen, die hun ontwikkelingscyclus kunnen voltrekken in één mycelium, dus ontstaand uit één spore. Het verschijnsel heet homothallie. Zie ook voortplanting.

Honingzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

houtrot

zie rot.

houtstoffen

de hoofdbestanddelen van hout zijn:

- cellulose, een koolhydraat, dat grote moleculen vormt en vooral zorgt voor de trekvastheid van de plantencel.
- lignine, eveneens zeer grote moleculen vormend en verantwoordelijk voor de druk- en buigvastheid van het hout.

Cellulose en verwante stoffen maken ca. 75% van de houtmassa uit, lignine en verwante stoffen 25%. Naaldhout bevat meer lignine dan loofhout.

hyalien

glasachtig, doorschijnend, kleurloos (i.h.b. van sporen). Voorzichtigheid is geboden bij geelgroen-verkleuringen onder de microscoop, die het gevolg kunnen zijn van lichtbuigingsverschijnselen.

Hyaloscyphaceae

zie zwammenrijk (orde Helotiales).

Hydnaceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

Hydnangiaceae

zie zwammenrijk (orde Hymenogastrales).

hydnoïd

van een hymenofoor met min of meer lange, slanke stekels, meestal langer dan 1 mm..

hydromycologie

leer van de zwammen in het water.

hyfen

zeer dunne (meest 2-5 micron), meestal kleurloze draden, waaruit zowel het mycelium als de vruchtlichamen zijn opgebouwd. Een hyfe bestaat uit korte of lange cellen, die door tussenschotten zijn gescheiden.

= zwamdraden.

hyfensystemen

systemen van verschillende soorten hyfen waaruit een weefsel (b.v. het trama) kan bestaan. Men onderscheidt de volgende systemen:

- monomitisch: Het weefsel bestaat uit één soort, de generatieve hyfen. Meestal weke zwammen.
- dimitisch: Het weefsel bestaat uit twee soorten hyfen, generatieve hyfen en skelethyfen of verbindingshyfen. Meestal harde zwammen.
- amfimitisch: Het weefsel bestaat uit twee

soorten hyfen, generatieve hyfen en verbindingshyfen. Een bijzonder geval van dimitisch.

- trimitisch: Het weefsel bestaat uit drie soorten hyfen, generatieve hyfen, skelethyfen en verbindingshyfen. Zeer harde zwammen.

hyfeus

van een weefsel dat bestaat uit langgerekte cellen (hyfen). B.v. van hoedhuid.

hyfidia

hyfe-achtige, onvertakte of vertakte, steriele einden, die uit het trama ontspringen. Men onderscheidt:

- dichohyfidia: Dikwandig, bruin, onderaan relatief smal, bovenaan dichotoom vertakt.
- dendrohyfidia: Dunwandig, hyalien, onderaan relatief smal, bovenaan boomvormig vertakt.
- acanthohyfidia: Hyalien, dicht borstelvormig vertakt. B.v. bij Korstzwammen. (ev. hyfidium).

hyfopodia

hyfen met ladderachtige of gelobde, brede zijtakken.

hygrofaan

er waterig en doorschijnend uitziend (en inderdaad ook waterhoudend). Bij uitdroging sterk van kleur veranderend (lichter wordend). I.h.b. van de hoedhuid. Deze vertoont tijdens het opdrogen vaak verschillend gekleurde zônes of een radiale streping.

Hygrophoraceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

hygroscopisch

aan de lucht vocht opnemend.

hymeniaal

tot het hymenium behorend of daar ontstaand.

hymeniderm

hoedhuid, die een structuur heeft die op een hymenium lijkt. De elementen, waaruit deze structuur bestaat, ontspringen op hetzelfde niveau. Zie ook hoedhuid.

hymeniform

van een weefsel met dezelfde structuur als het hymenium, maar zonder functionele basidia of asci. Meestal bestaand uit knotsvormige of ronde cellen. I.h.b. van de hoedhuid.

hymenium

de cellaag van een vruchtlichaam, waarin de sporenvormende organen (asci, basidia), maar ook dikwijls steriele cellen (zoals basidiolen, cystiden, hyfidia, setae en parafysen), liggen.

= kiemvlies.

hymeniumdrager

zie hymenofoor.

Hymenochaetaceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

hymenofoor

die onderdelen van de zwam, die het hymenium dragen, zoals lamellen, gaatjes, stekels.

= hymeniumdrager.

Hymenogastraceae

zie zwammenrijk (orde Hymenogastres).

Hymenogastres

klasse: Basidiomycetes,

groep: Gasteromyceten;

orde van zwammen met hypogeïsche

vruchtlichamen. Het gleba ontwikkelt zich rondom talrijke holle kanalen die van een centrale holte naar boven lopen. De vruchtlichamen hebben een diameter van 1-4 cm. en zijn onregelmatig knolvormig. Het peridium heeft 1-2 onduidelijke lagen. Gleba met één labyrintachtige holte. Zie ook zwammenrijk.

Hymenomyceten

klasse: Basidiomycetes;

kunstmatige groep van zwammen waarvan het hymenium bij rijpheid vrij ligt en waarvan de sporen actief worden afgeschoten. De groep omvat de Heterobasidiomyceten en de orden Agaricales, Aphyllophorales, Boletales en Russulales. Zie ook zwammenrijk.

= Vlieszwammen.

hypertroof

van een overmatige, woekerende groei.

Hyphomyceten

zie Moniliales.

hypobasidium

basale, meestal kogelvormig tot peervormig deel van de basidiën, waarop zich de epibasidiën vormen (bij de familie Tremellaceae).

hypochnoïd

van het hymenium, dat los vlokkig-fluwelig, niet samenhangend is.

Hypocreaceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

hypodermium

in ruime zin de laag tussen epicutis en hoedvles en in deze zin ook subcutis genoemd. Hypodermium wordt echter meest betrokken op cellulose structuren, subcutis op hyfeuse structuren.

Hypogaea

klasse: Ascomycetes en Basidiomycetes;

kunstmatige groep van macrofungi, die in hun gehele ontwikkelingscyclus zijn aangepast aan een ondergronds bestaan. Deze aanpassing komt o.a. tot uiting in de meestal knolachtige vruchtlichamen, die aan de buitenkant in het algemeen door een stevige, beschermende schorslaag zijn omgeven.

= Truffels.

hypogeïsch

van vruchtlichamen, die ondergronds groeien.

Hypomycetaceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

hypothecium

cellaag direct onder het hymenium, b.v. bij de orde Pezizales.

= subhymenium.

Hysterangiaceae

zie zwammenrijk (orde Hysterangiales).

Hysterangiales

klasse: Basidiomycetes,

groep: Gasteromyceten;

orde van zwammen met hypogeïsche, bolronde tot ellipsoïdische of knolvormige vruchtlichamen. Het peridium is vaak met viltig myceliumweefsel bedekt. Het gleba is gelatineus tot kraakbeenachtig of slijmig, met of zonder columella. Sporen hyalien tot licht bruin, cilindrisch tot ellipsoïdisch, meestal glad. Zie ook zwammenrijk.

Hysteriaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

hysteriform

langgerekt schijfvormig.

hysterothecium

langwerpig vruchtlichaam van de Hysteriaceae, dat aanvankelijk gesloten is en zich bij rijpheid d.m.v. een in lengterichting lopende spleet opent.

I.

ijzer-acetokarmijn

zie chemicaliën.

ijzersulfaat

zie chemicaliën.

imbricaat

dakpansgewijs groeiend.

immersie-objectief

het 100x objectief van een microscoop, waarbij tussen de lens en het dekglasje een druppel immersieolie wordt aangebracht.

immersieolie

een vloeistof met een hoge brekingsindex (1,515), die wordt toegepast bij gebruik van het immersie-objectief van een microscoop. Zie ook chemicaliën.

inamyloïd

niet amyloïd, zie daar.

incompatibiliteit

verschijnsel waarbij planten bij kruisingsproeven een negatief resultaat opleveren.

incrustatie

afzetting van deeltjes (korrelig, amorf of kristallijn) op celwand van hyfen of cystiden.

indusium

sluierachtig velum, dat bij enkele soorten van de orde Phallales onder de hoed is aangelegd en van de top van de steel afhangt.

ineditus

nog niet gepubliceerd.

ingerold

van de hoedrand, die tegen de lamellen in naar binnen is gerold.

Inktruffels

zie zwammenrijk (orde Melanogastrales).

Inkzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

inoperculaat

van een ascus, die aan de top geen operculum (deksel) bezit, maar zich aan de top opent met een (meestal vernauwde) opening of met een spleet, waar doorheen de sporen kunnen worden weggeslingerd.

intercellulair

zich tussen, buiten de cellen bevindend.

interfase

zie kerndeling.

intercompatibiliteit

verschijnsel waarbij planten bij kruisingsproeven een positief resultaat opleveren.

interfertil

van planten die bij kruisingsproeven onderling vruchtbaar zijn.

interne repetitie

verschijnsel waarbij jonge basidiën zich in oude ontwikkelingen.

intersteriel

van planten die bij kruisingsproeven onderling niet vruchtbaar zijn.

intracellulair

zich binnenin een cel bevindend.

intricata

zie textura.

invadine

zie chemicaliën.

invers

zie lamellentrama.

irpicoid

van een hymenofoor, dat is voorzien van min of meer afgeplatte tandjes, soms in poriën overgaand (bij Korstzwammen).

irregulair

zie lamellentrama.

isotype

vervangend type voor een holotype, zie daar.

ixotrichoderm

zie trichoderm.

J.

J

jodium. Zie chemicaliën.

jodium

zie chemicaliën.

Juglans

zie bomen en struiken.

Juniperus

zie bomen en struiken.

K.

kaal

van het hoedoppervlak zonder haren, viltige bedekking, schubben enz.

Kaalkoppen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Kaaszwammen

zie zwammenrijk (orde Aphyllphorales).

kaliloog

zie chemicaliën.

kaliunjodide

zie chemicaliën.

karyogamie

geslachtelijke vereniging door versmelting van twee celkernen van verschillend geslacht. Zie ook voortplanting.

katalysator

stof die optreedt als versneller van chemische reacties.

katoenblauw

zie chemicaliën.

Kegelzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

kelkvormig

van een bekervormig vruchtlichaam met een min of meer duidelijke steel.

kern

zie celkern.

kerndeling

deling van een kern in twee nieuwe kernen. Men onderscheidt twee soorten kerndelingen:

- Mitose of somatische kerndeling of gewone kerndeling. In het proces van de deling worden vier fasen onderscheiden, de profase, metafase, anafase en telofase. In rustende toestand, de interfase, is in de kern weinig

structuur te zien; de chromosomen zijn vrijwel onzichtbaar. In de profase worden de chromosomen eerst zichtbaar als fijne onregelmatig gekronkelde draadjes; zij worden korter en dikker. Later zijn de aparte chromosomen vaak in hun geheel te volgen en te tellen. Zij zijn spiraalsgewijs om elkaar gewonden. In de metafase treden grote veranderingen op. De kernwand en de kernlichaampjes verdwijnen. Aan weerszijden van de kern, aan de beide polen, vormt het cytoplasma poolkapjes van waaruit fijne draden ontstaan, die elkaar ontmoeten in het zgn. equatoriaalvlak; zij vormen samen de kernspoel. De chromosomen bewegen zich naar het equatoriaalvlak. In de anafase verdelen de chromosomen zich over de lengte in twee helften, de chromatiden. Van elk paar chromatiden wordt er nu door de spoeldraden een naar de ene en een naar de andere pool getrokken; zij worden de chromosomen van de nieuwe kernen. In de telofase zijn de chromosomen bij de polen aangekomen. Zij worden weer langer en dunner en geleidelijk onzichtbaar. Kernwand en kernlichaampjes komen weer te voorschijn. Er zijn twee nieuwe kernen ontstaan, die er hetzelfde uitzien als de rustende kern voor de deling. De kernspoel verdwijnt, na in het equatoriaalvlak een middenlamel te hebben gevormd, zodat er ook twee jonge cellen ontstaan.

Het belangrijkste van de kerndeling is de overlangse splitsing van elk chromosoom in twee volkomen gelijke chromatiden, waardoor de twee jonge kernen precies dezelfde chromosomen krijgen, in vorm, aantal en structuur, als de oude. Zie ook celdeling en chromosomen.

- Meiose of reductiedeling. Iedere plantensoort heeft een konstant aantal chromosomen in de kern, die twee aan twee gelijk zijn (2n). Wil bij de bevruchting, waarbij twee kernen versmelten, geen verdubbeling van het aantal chromosomen optreden, dan moet het aantal chromosomen in de geslachtscellen van te voren tot de helft zijn teruggebracht (n). Dit gebeurt bij de vorming van de geslachtscellen door de reductiedeling. Deze deling onderscheidt zich van de gewone kerndeling voornamelijk hierin, dat de overlangse splitsing van de chromosomen achterwege blijft. Van elk paar chromosomen gaat er één (ongedeeld) naar elke pool. De geslachtscellen, gameten, bevatten dus slechts het halve aantal chromosomen (n). Zij zijn haploïd; alle andere cellen zijn diploïd (2n chromosomen). Bij de hogere organismen gebeurt de reductiedeling in de geslachtsorganen bij de vorming van de mannelijke zaadcellen en de vrouwelijke eicellen; beide zijn zij diploïd. Bij de hogere planten komen de haploïde kernen slechts gedurende een korte periode voor. De kernen van de cellen van het plantenlichaam zijn diploïd (2n). Bij de lagere planten, zoals de zwammen, is het juist omgekeerd. De kernen in de cellen van het mycelium zijn haploïd,

terwijl de diploïde fase slechts heel kort duurt. Zie ook voortplanting.

kerndraden

chromosomen; zie daar.

kernlichaampjes

zie celkern.

kernplasma

zie celkern.

kernsap

zie celkern.

kernskelet

zie celkern.

kernspoel

zie kerndeling.

kernstof

zie celkern.

kernversmelting

zie voortplanting.

kernwand

zie celkern.

Kernzwammen

in ruime zin de Pyrenomyceten, zie daar; in engere zin de orde Sphaeriales. Zie ook zwammenrijk.

kiemhyfe

hyfe, die ontstaat als een spore vanuit de kiemporus (of kiemspleet) gaat kiemen.

kiemporus

dunne, lichte, min of meer afgeplatte vlek aan de top van een spore, waaruit de kiemhyfe kan groeien. Niet alle sporen hebben een kiemporus. Zie ook spore.

kiemspleet

kiemporus, maar dan in de vorm van een spleet.

kiemvlies

zie hymenium.

KJ

kaliunjodide. Zie chemicaliën.

klasse

zie nomenclatuur.

Kleefparasolzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

klokvormig

van hoedvorm. Zie hoedvormen.

Kluifzwammen

zie zwammenrijk (orde Pezizales).

knol

knolvormige verdikking aan de voet van de steel.

Knolzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Knots- en Koraalzwammen

zie Clavarioïde fungi. Zie ook zwammenrijk.

Knotsjes

zie zwammenrijk (orde Aphyllporales).

knotsvormig

aan de basis smal, naar de top geleidelijk breder wordend met een afgeronde top.

kogelcellen

zie sferocysten.

Kogelwerper

zie zwammenrijk (orde Nidulariales).

KOH

kaliloog. Zie chemicaliën.

koolhydraat

verbinding van koolstof, zuurstof en waterstof, zoals suiker, zetmeel, enz..

koolzuurassimilatie

het proces, waarbij uit koolzuur en water, in chlorofyl bevattende plantendelen, onder invloed van het licht glucose gevormd wordt, terwijl er zuurstof vrij komt:

Omdat de energie die voor dit proces nodig is wordt verkregen uit het licht, spreekt men ook wel van fotosynthese.

De bij dit proces gevormde glucose dient

- om, als zij verbrand wordt, de plant de energie te leveren voor haar levensverrichtingen (ademhaling);
- als grondstof voor de vele stoffen, waaruit de plantencel is opgebouwd, zoals cellulose, vetten en vetachtige stoffen, eiwitten, kleurstoffen enz.. Sommige van deze stoffen bevatten ook stikstof, zwavel of fosfor; deze elementen zijn door de wortels uit de bodem opgenomen;
- als grondstof voor reservevoedsel, voor de plant zelf of voor haar nakomelingen (zetmeel, rietsuiker, glucose, vet enz.).

Enkele bacteriën, die geen bladgroen bezitten, zijn ook in staat tot koolzuurassimilatie. Zij krijgen de energie, die hiervoor nodig is, door bepaalde anorganische stoffen te oxyderen; men spreekt hier van chemosynthese.

De organismen, die in staat zijn tot koolzuurassimilatie, blijken ook al hun andere organische bestanddelen te kunnen opbouwen uit anorganische stoffen. Men noemt hen autotroof.

Alle planten zonder chlorofyl (uitgezonderd enkele bacteriën), alle dieren en de mens zijn niet in staat tot koolzuurassimilatie en moeten dus niet alleen anorganische stoffen, maar ook organische stoffen van buiten opnemen. Men noemt hen heterotroof.

De koolzuurassimilatie is het meest fundamentele proces in de levende natuur, omdat zij de enige manier is, waarop organische stoffen uit anorganische ontstaan. Alle levende wezens krijgen hun bouwstoffen en hun brandstof (energiebron) door de koolzuurassimilatie, de autotrofe direct, de heterotrofe indirect. Hieruit volgt dat alle heterotrofe organismen van de autotrofe afhankelijk zijn.

De zwammen zijn heterotroof omdat zij geen chlorofyl bevatten.

Koraalzwammen

zie zwammenrijk (orde Aphyllporales).

Korrelhoeden

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

korst

een dikke, harde cutis op het oppervlak van hoed of steel.

korstmossen

zie lichens.

Korstzwammen

klasse: Basidiomycetes,

orde: Aphyllporales,

groep: Hymenomyceten;

kunstmatige groep van zwammen met resupinate vruchtlichamen, bestaande uit hymenium, subhymenium en subiculum (trama), zonder duidelijke poriën of merulioïde plooiën. Toenemende dikte en verschillende consistentie van de vruchtlichamen worden beschreven door de

termen vliezig, membraneus, leerachtig en wasachtig. Zie ook zwammenrijk.

Kratertruffels

zie zwammenrijk (orde Tuberales).

Kruizomen

zie zwammenrijk (orde Boletales).

kubiekrot

zie rot.

kurkachtig

taai, leerachtig, droog, tamelijk hard.

L.

Laboulbeniaceae

zie zwammenrijk (orde Laboulbeniales).

Laboulbeniales

klasse: Ascomycetes,

groep: Laboulbeniomyceten;

een geïsoleerde orde van zwammen die parasiteren op insecten (vnl. kevers, soms ook mijten en miljoenpoten), die zij echter geen schade berokkenen. Zij hebben een microscopisch kleine, recht opstaande thallus. Zie ook zwammenrijk.

Laboulbeniomyceten

zie Laboulbeniales.

Lachnocladiaceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllporales).

Lactarius

geslacht, omvattende de Melkzwammen. zie Russulales.

lacteocystide

cystide, die melksap bevat. Zie ook cystide.

lactofenol

zie chemicaliën.

lageniform

flesvormig; met een buikig deel en een meer of minder lange, dunne hals.

lagenocystide

smalle, cilindrische cystide, die bovenaan abrupt versmalt tot een kort, draadvormig deel, dat sterk geïncrusteerd is. Zie ook cystiden.

lamellair rot

zie rot.

lamellen

hymenofoor bij de orde der Agaricales, Russulales en enkele families van de Boletales, dat bestaat uit een bladvormige structuur, die aan de onderkant van de hoed wordt gevormd. De meeste lamellen lopen radiaal van de steel naar de hoedrand, daartussen komen meestal kortere, van verschillende lengte voor, die de steel niet bereiken. = plaatjes.

lamellentrama

het vruchtvlees van de lamellen, zich bevindend tussen de beide hymeniale lagen van de lamellen. De volgende typen lamellentrama worden onderscheiden:

- regulair: De hyfen lopen evenwijdig aan elkaar naar de rand.
- irregulair: De hyfen lopen onregelmatig vervlochten door elkaar.
- irregulair met sferocysten.
- bilateraal: Van de evenwijdig lopende hyfen zijn er verschillende die naar het subhymenium afbuigen (naar weerszijden). = divergent.

- **invers:** De hyfen lopen van het subhymenium uit schuin naar beneden naar het midden van de lamel.

lamelletten

korte lamellen, die de steel niet bereiken en tussen de andere lamellen staan.

lamelsnede

de onder- (naar beneden gerichte) kant van een lamel. Zie ook lamellen.

lamprocystide

conische tot cilindrische, dikwandige, sterk geïncrusteerde cystide. Zie ook cystiden.

Larix

zie bomen en struiken.

lateraal

zijdelings, van de steel aan een hoed.

laticiferen

ongesepteerde, dunwandige hyfen met melkachtig of kleurloos sap.

lectotype

een type (een soort, een exsiccata) dat pas later, na de eerste publikatie van de naam, als zodanig werd aangewezen. Zie ook nomenclatuur.

Leemhoeden

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

leg.

afkorting van legit; zie daar.

legit

verzameld (door...). Zie ook herbarium.

lensvormig

van een spore die de vorm heeft van een dubbelbolle lens of een linze, waarbij er verschil is tussen de breedte en de dikte van de spore.

lenticellen

spleetvormige openingen in de schors van bomen en struiken, waardoor rechtstreekse verdamping uit de stam mogelijk is.

lenzitoid

van een consolevormig vruchtlichaam met een lamelachtig hymenofoor.

Leotiaceae

zie zwammenrijk (orde Helotiales).

leptocystide

uitstekende, dunwandige, hyaliene cystide. Zie ook cystiden.

Leptopeltidaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

Leucogastraceae

zie zwammenrijk (orde Leucogastrales).

Leucogastrales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten;
orde van zwammen met hypogeïsche vruchtlichamen, bolrond of onregelmatig, met een duidelijk, licht peridium, zonder columella. Glebakamers gelatineus. Basidiën bij rijpheid verslijmend. Zie ook zwammenrijk.

levis

volkomen glad. Zie ook ornamentatie.

lichenologie

leer van de korstmossen.

lichens

een permanente samenlevingsvorm van zwammen met wiercellen; een vorm van symbiose. Lichens kunnen op allerlei plaatsen groeien waar de zwammen of wieren afzonderlijk niet meer kunnen

leven. De zwampartners zijn bijna altijd Ascomyceten. De zwam blijkt in de combinatie meestal een dominante rol te spelen en kan zich nog voortplanten met ascosporen, die in de kleine, dikwijls kleurige vruchtlichaampjes ontstaan.

= korstmossen.

lignine

zie houtstoffen en celwand.

limoniformis

citroenvormig. Zie ook sporevormen.

loculi

holten in het ascostroma van de Loculoascomyceten.

Loculoascomyceten

klasse: Ascomycetes;
groep van zwammen, waarbij de vruchtlichamen bestaan uit een stroma met één of meerdere holten (loculi), die asci bevatten (ascostroma, pseudothecium); de asci zijn bitunicaat. De groep omvat de orde Dothideales. Zie ook zwammenrijk.

longitudinaal

in lengterichting.

Lophiaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

Lophiostomataceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

loupe

handvergroting (vergroting van 10 tot 12 maal).

lugol-oplossing

zie chemicaliën.

lumen

opening, holte in een kanaal, buis.

luminescentie

verschijnsel, dat een stof tot licht geven wordt gebracht, zonder dat dit gepaard gaat met een hoge temperatuur. Zie ook bioluminescentie.

Lycoperdaceae

zie zwammenrijk (orde Lycoperdales).

Lycoperdales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten;
orde van zwammen met vruchtlichamen (bij de Europese geslachten), die epigeïsch groeien en van boven min of meer bolrond zijn. Het peridium bestaat uit twee lagen, het exoperidium en het endoperidium. Het gleba ontwikkelt zich uit vele takken, die vanuit het centrum (pseudocolumella) uitstralen. Bij rijpheid is het stoffig met een capillitium tussen de sporen. Sporen klein (kleiner dan 10 micron), rond, meestal ruw en gepigmenteerd. De orde omvat o.a. de familie Geastraceae, waartoe behoren de Aardsterren (geslacht Geastrum), de Peperbus (Myriostoma coliforme) en de familie Lycoperdaceae, waartoe behoren de Stuifzwammen en Bovisten. Zie ook zwammenrijk.

lyocystide

dikwandige cystide, waarvan de wand in een oplossing van 10% KOH grotendeels oplost of van vorm verandert (bij Korstzwammen). Zie ook cystide.

M.

macrocystide

cystide, die diep in het trama ontstaat (bij de orde

Russulales). Zie ook cystide.

macrofungi

zwammen die met het blote oog waarneembaar zijn.

macroscopisch

van objecten (b.v. zwammen), die in beginsel met het blote oog of met een loupe (dus zonder microscoop) waarneembaar zijn.

Malus

zie bomen en struiken.

manchet

zie ring.

Manteltruffels

zie zwammenrijk (orde Tuberales).

marginale cystide

cystide van de lamelsnede. Zie ook cystide.
= cheilocystide.

matr.

afkorting van matrix; zie daar.

matrix

waardplant, substraat. Zie ook herbarium.

medulla

merglaag tussen hymenium en excipulum.

Meeldauwschimmels

zie Plectomyceten, Erysiphales en Meliiales. Zie ook zwammenrijk.

Meelschijfjes

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

meiose

deling van een celkern in twee nieuwe kernen, voorkomend bij alle organismen met geslachtelijke voortplanting, waarbij in de toekomstige voortplantingscellen een reductie van het aantal chromosomen van diploid (2n) tot haploid (n) plaatsvindt. Zie ook kerndeling.
= reductiedeling.

Melampsoraceae

zie zwammenrijk (orde Uredinales).

Melanconiales

klasse: Deuteromycetes,
groep Coelomyceten;
kunstmatige orde van de fungi imperfecti, waarbij de conidiëndragers ontstaan in vruchtlichamen (conidiomata), die afgeplat zijn, zich bevinden in de waardplant en een vlakke fertiele laag bezitten, meestal bedekt door de epidermis of cuticula, die bij rijpheid openbreekt (acervuli). Zie ook zwammenrijk.

melaninen

verzamelnaam van bepaalde kleurstoffen, die veel, meestal in de vorm van korreltjes, in planten voorkomen.

Melanogastraceae

zie zwammenrijk (orde Melanogastrales).

Melanogastrales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten;
orde van zwammen met hypogeïsche vruchtlichamen, soms bij rijpheid epigeïsch. Peridium met 1-2 lagen, vaak door mechanische beschadiging wegbrekend. Gleba met meerdere holten, donker, slijmig, met opvallende geur. Sporen hyalien tot donker, glad dikwandig. Zie ook zwammenrijk.

melig

van hoed of steeloppervlak, dat er als met meel

bestoven uitziet.

Meliolaceae

zie zwammenrijk (orde Meliolales).

Meliiales

klasse: Ascomycetes,
groep: Plectomyceten;
orde van zwammen met een oppervlakkig bruin mycelium en meestal meercellige ascosporen; tropische bladbewoners. Zie ook zwammenrijk.
= Zwarte meeldauwschimmels.

melkzuur

zie chemicaliën.

Melkzwammen

zie Russulales en zwammenrijk (orde Russulales).

Melzer's reagens

chemische stof ter vaststelling van amyloïde of dextrinoïde kleurreacties. Zie ook chemicaliën.

membraan

dun vlies.

membraneus

van dunne, vlakke, weke, niet in hun geheel van het substraat aftrekbare vruchtlichamen.

merulioïd

van een gerimpeld, geplooid tot poroïd hymenium; de randen van de "poriën" zijn sporenvormend.

Merulioïde fungi

klasse: Basidiomycetes,
orde: Aphyllophorales,
groep: Hymenomyceten;
kunstmatige groep van zwammen met resupinate tot teruggebogen vruchtlichamen en een hymenofoor met onregelmatige plooiën. Zie ook zwammenrijk.

mesofiel

van zwammen, die goed gedijen tussen 10-40 graden C.

metabasidium

een duidelijk van het probasidium afgegrensd deel van het basidium, waarop de sporen gevormd worden. Zie ook probasidium.

metachromatisch

van b.v. wanden van sporen of hyfen, die in een kleurstof een andere verkleuring vertonen dan de kleur van de kleurstof zelf. Zo vertonen de sporen van het geslacht *Macrolepiota* in cresylblauw een blauwe en een rode laag (waarneming bij daglicht).

metafase

zie kerndeling.

methyblauw

zie chemicaliën.

metuloïde cystide

dikwandige cystide met aan de top vaak kristaluitscheidingen, die diep in het hymenofoor ontspringt. Zie ook cystide.

Microascaceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

microfungi

zwammen die alleen onder de microscoop waarneembaar zijn.

micrometer

zie micron.

micron

lengte-eenheid gelijk aan 1 micrometer ofwel een miljoenste deel van een meter ofwel een duizendste deel van een millimeter.

microscop

optisch instrument, waarmee men zeer kleine voorwerpen of structuren sterk vergroot kan waarnemen. Met een microscoop kan men een maximale vergroting bereiken (met olie-immersie objectief) van 1500 x bij een oplossend vermogen van 0,00019 mm.

microscopisch

van objecten (b.v. zwammen), die zo klein zijn dat zij alleen onder de microscoop waarneembaar zijn.

Microthyriaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

mineralisatie

het afbraakproces, waarbij de ingewikkelde organische verbindingen van de plant, die, als de plant dood gaat of nadat zij door dieren is opgegeten, weer in de bodem terecht komen, daar door zwammen en bacteriën worden afgebroken tot eenvoudige, anorganische (= minerale) stoffen, die weer door de plant kunnen worden opgenomen. Zie ook rot.
= rotting.

mitose

deling van een celkern in twee nieuwe kernen, waarbij, door een overlangse splitsing van de chromosomen, het aantal chromosomen gelijk blijft. Zie ook kerndeling.
= gewone celdeling of somatische kerndeling.

mitriformis

mijtervormig (in de vorm van een bisschopsmuis); grootste breedte onder het midden. Zie ook sporevormen.

Molenaars

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Monascaceae

zie zwammenrijk (orde Eurotiales).

Moniliales

klasse: Deuteromycetes,
groep: Hyphomyceten;
kunstmatige orde van de fungi imperfecti met naakte en min of meer vrije conidiëndragers. Zie ook zwammenrijk.
= Hyphomyceten.

moniliform

parelsnoerachtig, van b.v. hyfidia.

monocotylen

eenzaadlobbige planten.

monografie

verhandeling over één onderwerp, b.v. één bepaalde groep van zwammen.

monomitisch

van het weefsel, dat bestaat uit één soort, de generatieve, hyfen. Meestal weke zwammen. Zie ook hyfensystemen.

monotypisch

van een geslacht, dat slechts één soort bevat.

montaan

van de plantengordel in de Alpen, liggend tussen de ca. 550 en ca. 800 m. in het noorden en 700-800 m. en ca. 1700 m. in het zuiden.

Montagneaceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Morchellaceae

zie zwammenrijk (orde Pezizales).

morchelloid

zie Pezizales.

morfologie

vormleer.

morfologisch

de gedaante, de vorm betreffend; van of volgens de morfologie.

Morieljes

zie zwammenrijk (orde Pezizales).

Mosklokjes

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Mosoortjes

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Mozaïektruffel

zie zwammenrijk (orde Hymenogastrales).

mucronaat

met klein, abrupt uitsteeksel. Van b.v. sporen en hyfen.

mukès

Griekse woord voor zwam, waarvan o.a. het woord mycologie is afgeleid.

muriformis

muurvormig. Zie ook sporevormen.

muscarine

giftige stof, die o.a. voorkomt in de Vliegenzwam (*Amanita muscaria*), Giftige vezelkop (*Inocybe patouillardii*), de Witte weidetrechtterzwam (*Clitocybe dealbata*), de Giftige weidetrechtterzwam (*Clitocybe rivulosa*) en de Witte naaldbosrechtterzwam (*Clitocybe cerussata*). Zij veroorzaakt ernstige ziekteverschijnselen met zweetsyndroom.

mycelium

het vegetatieve stadium van een zwam, bestaande uit een netwerk van fijne draden (de hyfen of zwamdraden), die de voedingsbodem, het substraat (aarde, mest, hout e.d.), in alle richtingen doorgroeit en hieruit de voedingsstoffen opneemt. Het mycelium is in feite de eigenlijke plant. Onder gunstige omstandigheden kan het mycelium vruchtlichamen voortbrengen.
= zwamvlok.

myceliumkern

stevige, korrelige massa van korte hyfen aan de basis van enkele Gaatjeszwammen (b.v. bij *Fomes fomentarius*).

Mycena's

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Mycenastraceae

zie zwammenrijk (orde Lycoperdales).

myco-

het begin van wetenschappelijke termen, afgeleid van het Griekse woord mukès, dat zwam betekent.

mycobiont

de zwampartner in een symbiose, zoals bij de korstmossen.

mycofiel

paddestoelenliefhebber.

mycofaag

paddestoelenlekkerbek; liefhebber van het eten van paddestoelen.

mycofagie

paddestoelenkookkunst.

mycoflora

plantenwereld, voor zover betrekking hebbend op de zwammen.

mycofyten

zwammen. Zie fungi.

mycogastronomie

fijne kookkunst van zwammen; het houden van lekkere zwammen.

mycologie

leer van de zwammen.

mycoloog

kenner van de mycologie.

Mycoporaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

mycorrhiza

door hyfen omsponnen en veranderde wortels van hogere planten (meestal van bomen); symbiose tussen zwam en plant. Zwammen die mycorrhiza's vormen zijn vaak gebonden aan bepaalde boomsoorten. Zo is de Gele ringboleet (*Suillus grevillei*) gebonden aan lariks. Een mycorrhiza wordt ectotroof genoemd als de hyfen slechts aan de oppervlakte van de wortels blijven en endotroof als zij als kluwentjes in het weefsel van de wortels binnendringen; men spreekt ook wel van ectomycorrhiza en endomycorrhiza.

De plant onttrekt vocht en voedingszouten aan de zwam, terwijl deze profiteert van organische uitscheidingsprodukten van de wortels.

= zwamwortel.

mycose

ziekte als gevolg van een invasie in een levend weefsel door een schimmel.

Mycosphaerellaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

mycotheek

een verzameling van zwammen, die in levende toestand, als laboratoriumcultuur, wordt aangelegd en onderhouden. Een wereldbekende mycotheek is het Centraalbureau voor Schimmelcultures te Baarn.

mycotoxicose

vergiftiging door zwammen. Zie vergiftiging.

mycotoxine

giftstof, die wordt voortgebracht door zwammen.

mycotrofie

verschijnsel dat sommige planten (o.a. bepaalde bomen en orchideeën) hun organisch voedsel geheel of ten dele onttrekken aan in hun wortels voorkomende zwammen. Zie ook mycorrhiza.

Myriangiaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

Myrica

zie bomen en struiken.

myxarioïd

van basidia van enkele soorten van de orde Tremellales, die alleen langswanden hebben in het bovenste deel, dat van het onderste steelvormige deel is afgescheiden door een secundaire sept.

Myxomycetes

klasse van planten (behorend tot de afdeling Myxomycota), die vroeger wel tot het dierenrijk werd gerekend omdat in een bepaald ontwikkelingsstadium een slijmige massa ontstaat die zich in bepaalde richtingen kan verplaatsen.

= Slijmzwammen.

Myxomycota

afdeling van het plantenrijk o.a. omvattende de klasse Myxomycetes of Slijmzwammen. Zie Myxomycetes.

N.

NaOH

natronloog. Zie chemicaliën.

natronloog

zie chemicaliën.

Naucoria's

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

navel

verdieping in het centrum van de hoed, soms overgaand in de holle steel.

navelvlek

glad gedeelte boven de apiculus bij een overigens ruwe spore. Zie ook spore.

= plage.

navicellatus

schilfervormig. Zie ook sporevormen.

naviculair

schilfervormig.

neotype

een uitgekozen type (een soort, een exsiccata) ter vervanging van het verloren gegane of onbruikbaar geworden holotype (zie daar).

Nestzwammetjes

zie zwammenrijk (orde Nidulariales).

netvormig

van de versiering op sporen, hoed- en steeloppervlak door aderen, ribben e.d. in de vorm van een net.

neutrofiel

van zwammen, die geen uitgesproken voorkeur hebben voor zure of basische substraten. Zie ook pH.

nevaal

van de plantengordel in de Alpen in het gebied van de eeuwige sneeuw.

NH₃

ammoniak. Zie chemicaliën.

Nidulariaceae

zie zwammenrijk (orde Nidulariales).

Nidulariales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten;
orde van zwammen met vruchtlichamen met een diameter tot 1 cm, op de grond en organische substraten zittend, vaak in groepjes. Het gleba is over één of vele, harde, zaadachtige lichaampjes (peridiolen) verdeeld. Sporen glad, hyalien, vaak groot. De orde omvat o.a. de Nestzwammetjes (familie Nidulariaceae) en de Kogelwerper (*Sphaerobolus stellatus*). Zie ook zwammenrijk.

nitrofiel

stikstoflievend.

noduleus

van vruchtlichamen met kleine knobbel- tot trapvormige vooruit stekende delen.

nomenclatuur

het (vaak in internationaal overleg vastgestelde) stelsel van regels, volgens welke in een bepaalde tak van wetenschap (b.v. plantkunde) de studieobjecten (b.v. zwammen) worden benoemd. In de plantkunde (en dus ook voor de zwammen) wordt de naamgeving geregeld door de "International Code of Botanical Nomenclature", een stel regels en aanbevelingen opgesteld door de Internationale Botanische Congressen.

Deze Code stelt de termen vast die de rangen

(soort, geslacht, familie enz.) van de taxa (ev. taxon, zie daar) aangeven en de wijze waarop de wetenschappelijke namen gegeven worden aan de afzonderlijke taxa.

De Code is gebaseerd op de volgende beginselen:

- De naamgeving voor planten is onafhankelijk van de naamgeving voor dieren.
- De toepassing voor namen gebeurt met behulp van nomenclatorische typen (typenmethode).
- De naamgeving van een bepaald taxon berust op prioriteit van publicatie (prioriteitsprincipe).
- Ieder taxon kan slechts één naam dragen die overeenkomt met de regels.
- Wetenschappelijke namen zijn in het Latijn of worden als zodanig beschouwd.
- De nomenclatuurregels zijn van terugwerkende kracht.

Volgens de typenmethode is elke naam van een zwam ondeelbaar verbonden met een type. Het type van een familie is een bepaald geslacht, van een geslacht een bepaalde soort, van een soort een bepaald exsiccaat (b.v. herbariumexemplaar). Wordt een taxon opgedeeld, dan blijft de naam steeds voor dat deel van het taxon behouden, dat het type bevat. Zo blijft b.v. de geslachtsnaam *Boletus* met de typesoort *Boletus edulis* verbonden, hoe men de *Boleten* ook verder opsplijst. Het type van een familie is altijd dat geslacht waarvan de naam overeenkomt met die van de familie, b.v. *Boletus* voor *Boletaceae*, *Amanita* voor *Amanitaceae*. Het type (een soort, een exsiccaat), waarnaar door de auteur van een naam wordt verwezen bij eerste publicatie van die naam heet een holotype. Is het type daarentegen pas later als zodanig aangewezen dan heet het een lectotype.

Het prioriteitsprincipe zegt dat van meerdere namen, die betrekking hebben op hetzelfde taxon (dus meerdere synoniemen), de oudste, legitiem gepubliceerde naam de juiste naam is.

Bij de toepassing van dit principe spelen, voor bepaalde groepen van zwammen, de volgende publicaties een bijzondere rol:

- 1 mei 1753: Linnaeus, *Species Plantarum*, voor de slijmzwammen.
- 31 december 1801: Persoon, *Synopsis Methodica Fungorum*, voor de *Gasteromyceten*, de *Roesten* en *Branden*.
- 31 december 1820: Sternberg, *Flora der Vorwelt*, voor de fossiele zwammen.
- 1 januari 1821: Fries, *Systema Mycologicum*, deel 1, voor alle overige zwammen. Tot 1832 verschenen hiervan drie delen terwijl tussentijds nog het tweedelige werk *Elenchus Fungorum* (1828) van Fries verscheen.

Tot het 13e Internationale Botanische Congres in Sydney, in augustus 1983, golden deze werken als het beginpunt ("starting point") voor de nomenclatuur van genoemde groepen zwammen. Op dit congres werd echter besloten het werk van Linnaeus als beginpunt te kiezen voor alle zwammen (voor de hogere planten was dit reeds lang het geval). Dit nu houdt in dat alle namen van zwammen vanaf 1 mei 1753 geldig zijn (en die ervoor dus ongeldig). Echter hebben de bovengenoemde werken van Persoon en Fries, als

enige, een bevoorrechte positie, omdat de in deze boeken gebruikte namen voorrang hebben boven eerdere synoniemen en homoniemen (zie daar). Persoon en Fries worden, voorzover het namen in genoemde werken betreft, "sanctionerende auteurs" genoemd en door hen gebruikte namen zijn zgn. "beschermden namen". Ook is bepaald dat de typeaanduiding van zulke namen is gebaseerd op de protoloog (zie daar) van de sanctionerende auteur.

Het prioriteitsprincipe is onderhevig aan een aantal regels:

- Het geldt voor gelijke rangen. Zo kan een soortnaam niet door een ouder synoniem, dat als variëteit gepubliceerd werd, vervangen worden. Voorbeeld: *Hydnum sect. Tremellodon* Pers. 1825 werd door Fries in 1874 verheven tot een geslacht. Prioriteit boven *Tremellodon* (Pers.) Fr. 1874 heeft echter *Pseudohydnum* Karst. 1868.
- Namen van geslachten en families, die algemeen in gebruik zijn, kunnen tegen oudere, minder gebruikelijke namen "beschermd" worden. Zij moeten dan voorkomen in de bij de Code behorende lijst van "nomina conservanda" (te handhaven namen). Voorbeelden hiervan zijn *Conocybe*, *Daldinia*, *Gyromitra*, *Mutinus*, *Pholiota*, *Tricholoma*, *Xerocomus*. Op dezelfde wijze kunnen namen beschermd worden tegen oudere homoniemen. Voorbeelden van deze soort van nomina conservanda zijn *Clavaria*, *Hymenochaete*, *Ramaria*, *Xylaria*.
- Een tautoniem, d.w.z. een gelijkkluidende geslachts- en soortnaam is in de mycologie i.t.t. de zoölogie niet toegestaan. Als het prioriteitsprincipe hiertoe aanleiding geeft dan wordt de op één na oudste soortnaam genomen. Voorbeeld: *Crucibulum crucibulum* wordt *Crucibulum laeve*.
- De naam moet geldig, d.w.z. legitiem gepubliceerd zijn. Hiervoor moet aan een aantal voorwaarden zijn voldaan:
 - Publicatie in een algemeen toegankelijk drukwerk, zoals een boek, wetenschappelijk tijdschrift, proefschrift e.a.. Publicatie in een niet-wetenschappelijk tijdschrift geldt als dit vóór 1 januari 1953 gebeurde.
 - Eenduidige opgave van de rang en een duidelijke verklaring dat het een nieuw taxon betreft door het toevoegen van aanwijzingen als "spec. nov." (nieuwe soort), "gen. nov." (nieuw geslacht), "sect. nov." (nieuwe sectie) e.a.. Ook dit geldt niet als publicatie vóór 1953 plaatsvond.
 - Aanwezigheid van een diagnose (een beknopte beschrijving, zie daar) in de Latijnse taal. Vóór 1 januari 1935 gepubliceerde namen zijn ook geldig als de diagnose in een andere taal dan het Latijn zijn opgesteld.
 - Geldigheid van de bijbehorende geslachtsnaam (in onderhavige of vroegere publicaties). Publicatie van een nieuwe soort met een ongeldige

geslachtsnaam is dus niet geldig, wel als de geslachtsnaam legitiem gepubliceerd werd maar vanwege het prioriteitsprincipe niet geldig is.

- Aangeving van het nomenclatorische type. Bij een soort is dit een bepaald exemplaar of exsiccaat (onder vermelding van vindplaats, datum, vinder), bij een geslacht een bepaalde soort, bij een familie een bepaald geslacht. Vóór 1 januari 1958 gepubliceerde namen zijn ook zonder opgave van het type geldig.
- Aangeving van een nieuwe combinatie of een verandering in rang dmv. "comb. nov." (nieuwe combinatie) of "stat. nov." (nieuwe rang). De oorspronkelijke naam (basioniem) moet eenduidig geciteerd en geldig gepubliceerd zijn. Is het basioniem niet geldig dan is ook de nieuwe combinatie niet geldig.

Bij het citeren van de auteursnaam van een legitiem gepubliceerde naam van een zwam gelden o.a. de volgende regels:

- De naam van de auteur of een afkorting daarvan wordt achter de naam van de zwam geplaatst, eventueel nog gevolgd door het jaartal van publikatie. Voorbeeld: Bulliard publiceerde na 1753 de naam *Boletus piperatus*. De volledige naam luidt: *Boletus piperatus* Bull.
- Als de naam werd gepubliceerd vóór de hiervoor genoemde werken van Persoon en Fries en de naam werd (voor de betreffende groepen van zwammen) door deze auteurs overgenomen (gesanctioneerd), dan wordt de betreffende auteursnaam geciteerd voorafgegaan door een dubbele punt. Voorbeeld: In het hierboven genoemde geval publiceerde Bulliard vóór 1821, maar Fries nam de naam over. De volledige naam luidt dus *Boletus piperatus* Bull. : Fr. Dit hoeft niet maar wordt wel aanbevolen om de speciale status van de naam aan te geven, van belang b.v. bij het vaststellen of het kiezen van het type.
- Als een soort wordt herplaatst in een ander geslacht dan worden de namen van de oorspronkelijke auteurs tussen haken geplaatst gevolgd door de naam van de auteur die voor de herplaatsing verantwoordelijk is. Voorbeeld: Bataille bracht later *Boletus piperatus* over naar het geslacht *Chalciporus*, zodat de naam nu luidt: *Chalciporus piperatus* (Bull. : Fr.) Bat..
- Het tussenvoegsel *ex* tussen twee auteurs wordt gebruikt als de eerste auteur een naam publiceerde die niet legitiem was en de tweede auteur dezelfde naam wel legitiem publiceerde. Voorbeeld: De geslachtsnaam *Mariannaea*, in 1952 niet legitiem gepubliceerd door Arnaud (een Latijnse diagnose ontbrak), maar overgenomen door Samson, die de naam wel legitiem publiceerde. Naam van het geslacht: *Mariannaea* Arnaud *ex* Samson.
- Het tussenvoegsel *ex* wordt ook gebruikt bij namen die al vóór 1753 bestonden maar door Linnaeus werden overgenomen. Voorbeeld:

Peziza Dill. *ex* L., voor het eerst gepubliceerd door Dillenius vóór 1753.

- Bij synoniemen heeft de naam van de sanctionerende auteur voorrang boven de andere namen ook al zijn deze ouder. Voorbeeld: *Agaricus nigricans* Bull. en *Agaricus adustus* Pers. hebben beide betrekking op hetzelfde taxon en werden na 1753 maar vóór 1821 gepubliceerd. Fries sanctioneerde de naam van Persoon zodat de zwam nu *Agaricus adustus* Pers. : Fr. heet. Als Fries de soort niet zou hebben behandeld dan had de zwam *Agaricus nigricans* Bull. moeten heten met *Agaricus adustus* Pers. als jonger synoniem.
- Bij homoniemen (dezelfde naam is gebruikt voor verschillende zwammen, berustend op verschillende typen) heeft de versie van de sanctionerende auteur voorrang boven de andere homoniemen, ook als die ouder zijn.
- Bij het citeren van auteursnamen wordt soms gebruik gemaakt van de volgende aanduidingen, die extra informatie bevatten:

Opmerking: Vóór augustus 1983, toen de werken van Persoon en Fries nog golden als "starting points" voor de nomenclatuur werd het tussenvoegsel *ex* gebruikt om aan te geven dat de naam reeds vóór het beginpunt werd gepubliceerd maar pas daarna geldig werd. Voorbeeld: *Chalciporus piperatus* (Bull. *ex* Fr.) Bat..

Het huidige nomenclatorische systeem heet "binair" omdat de namen van soorten bestaan uit twee delen: De naam van het geslacht (genus) waartoe de soort behoort en de soortaanduiding, die de soort aangeeft. Voorbeeld: *Amanita* (geslacht) *muscaria* (soortaanduiding). Deze nomenclatuur is door Linnaeus ingevoerd bij het verschijnen van het hierboven genoemde boek.

In de botanische nomenclatuur worden de volgende rangen onderscheiden (met de bijbehorende voor zwammen geldende uitgang):

afdeling	-mycota
onderafdeling	-mycotina
klasse	-mycetes
onderklasse	-mycetidae
orde	-ales
onderorde	-ineae
familie	-aceae
onderfamilie	-oideae
tribus	-eae
ondertribus (subtribus)	-inae
geslacht (genus)	-a, -er, -es, -on, -um, -us
ondergeslacht (subgenus)	
sectie	
ondersectie (subsectie)	
serie	
soort (species)	
ondersoort (subspecies, ssp.)	
variëteit (var.)	
vorm (forma, f.)	

nomen confusum

onduidelijke, voor verschillende uitleg vatbare naam.

nomen conservandum

te handhaven (beschermd) naam, te gebruiken ondanks het bestaan van oudere homoniemen of synoniemen. Ev. van nomina conservanda. Zie ook nomenclatuur.

nomen devalidatum

oorspronkelijk geldige, maar later (door toepassing nomenclatuurregels) ongeldig verklaarde naam.

nomen invalidum

ongeldige naam, d.w.z. hij is niet volgens de regels gepubliceerd.

nomen novum

nieuwe naam, die in plaats komt van een homoniem dat door een nieuwe combinatie zou ontstaan.

nomen nudum

ongeldige wetenschappelijke naam, omdat een beschrijving of diagnose (na 1953 in het Latijn) ontbreekt.

nomen provisorium

provisorische, voorlopige naam.

nomina conservanda

te handhaven (beschermd) namen. Zie ook nomenclatuur.

nova combinatio

nieuwe combinatie.

nucleoli

kernlichaampjes. Zie ook celkern.

O.

obligaat

van parasieten, die het vermogen om saprofytisch te leven hebben verloren en dus niet kunnen overleven buiten levend weefsel.

oblita

zie textura.

oblongo-cylindricus

kort cilindrisch. Zie ook sporevormen.

obovatus

omgekeerd eivormig. Zie ook sporevormen.

Octavianiaceae

zie zwammenrijk (orde Hymenogastres).

odontioïd

met kleine, conische tot cilindrische, aan de top vaak gewimperde stekels, die zelden langer zijn dan 0,5 mm..

Oesterzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

oliehyfen

zie gloeoplere hyfen.

omhulsel

zie velum.

onderafdeling

zie nomenclatuur.

onderfamilie

zie nomenclatuur.

onderklasse

zie nomenclatuur.

onderorde

zie nomenclatuur.

ondersectie

zie nomenclatuur.

ondersoort

zie nomenclatuur.

ondertribus

zie nomenclatuur.

Onygenaceae

zie zwammenrijk (orde Eurotiales).

Oorzwammetjes

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

operculaat

van een ascus, die aan de top met een operculum (deksel) is gesloten. Bij rijpheid wordt dit deksel opengeklapt en laat de weg vrij voor de met kracht naar buiten geschoten sporen.

operculum

deksel aan de top van een ascus van een operculate Ascomycete.

Ophiostomataceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

Orbiliaceae

zie zwammenrijk (orde Helotiales).

orde

zie nomenclatuur.

organisch

betrekking hebbend op de levende natuur. Met organische scheikunde wordt bedoeld de leer van de koolstofverbindingen (enkele zeer eenvoudige uitgezonderd).

organisme

een levend wezen.

ornamentatie

versiering van de sporewand door wratjes, stekels, ribben, kammen, lijsten etc..

Deze versieringen worden wel met de volgende Latijnse woorden aangegeven:

levis	volkomen glad;
rugosus	rimpelig; voorzien van een patroon van zwakke of sterke rimpels;
granulatus	korrelig; als bestrooid met kleine zandkorreltjes;
pustulatus	fijnwrattig; dicht bezet met kleine puistjes of wratjes;
verrucosus	wrattig; met meerdere hoge wratten;
echinulosus	stekelig; met talrijke kleine spitse wratten (b.v. bij Laccaria);
tuberculosus	bultig; met meer of minder talrijke bulten (b.v. bij Inocybe);
catenulatus	kettingachtig; als met kleine kettingen versierd (b.v. bij Russula, Lactarius, Coprinus);
crustatus	graatachtig; bezet met meer of minder sterke graten (b.v. bij Russula, Lactarius);
reticulatus	netvormig; bezet met een net van meer of minder sterke graten (b.v. bij Lactarius);
alatus	voorzien van vleugels; met zeer dunne bladachtige vleugels;
costatus	geribd; met zwakke ribben.

ostiolium

mondopening van een perithecium, waardoor de sporen ontsnappen.

Ostropales

klasse: Ascomycetes,

groep: Discomyceten;

orde van zwammen met apotheciën met een gelobd-gespleten rand, meestal op bladeren en

stengels of met gesteelde ovale hoedjes, op takken in water. Asci inoperculaat. Misschien behorend tot de Helotiales. Zie ook zwammenrijk.

ovaal

eivormig. Zie ook sporevormen.

oviformis

eivormig, ovaal. Zie ook sporevormen

ovoid

eivormig, ovaal.

ozonium

zeer sterk en vaak ver uitgebreid, vaak levendig gekleurd, los myceliumweefsel, uitstralend vanuit de basis van het vruchtlichaam.

P.

paddestoelen

zie fungi.

palissadeweefsel

weefsel met min of meer evenwijdig lopende, knotsvormige, cilindrische hyfen, meestal in het hoedoppervlak.

papil

een klein, vaak puntig uitsteeksel in het centrum van de hoed.

papillaat

met papil.

paracapillitium

hyaliene, dun- tot iets dikwandige, regelmatig gesepteerde hyfen in het gleba, enigszins gelijkend op een capillitium (bij de Gasteromyceten).

paraderm

hoedhuid bestaande uit min of meer ronde cellen. Zie ook hoedhuid.

parafysen

steriele, knots- tot draadvormige cellen tussen de asci (basidiën) in het hymenium van Ascomycetes (Basidiomycetes), soms kleurstoffen bevattend.

parasieten

zwammen, die leven op levende organismen en zich voeden met stoffen hieruit, waardoor deze organismen min of meer beschadigd worden.

parasitisch

van de levenswijze van parasieten; zie daar.

Parasolzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Parodiellinaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

pars sporifera

het sporendragende deel.

pathogeen

ziekte veroorzakend.

pathologie

leer der ziekten.

Paxillaceae

zie zwammenrijk (orde Boletales).

pectine

zie celwand.

pedicel

sterigmarest, die aan de sporen van enkele Gasteromyceten blijft hangen.

Pekzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

penwortel

het verlengde van de steel, dat uitloopt in dunne wortelachtige punt, die diep in de bodem steekt,

b.v. bij de Beukwortelzwam (Oudemansiella radicata).

periderm

dekweefsel, bovenste deklaag.

peridiolen

kleine schijfvormige of bolronde afscheidingen van het gleba met een eigen, gewoonlijk gesloten dikke wand, waarbinnen zich het sporogene weefsel bevindt (bij de orde Nidulariales).

peridium

bij de Gasteromyceten de wand, die het gleba en subgleba omgeeft en wordt onderverdeeld in een exoperidium en een endoperidium.

perisporium

zie exosporium.

peristoom

cirkelvormige tot conische zône rondom de mondopening van het endoperidium bij het geslacht Geastrum.

perithecium

meestal langwerpige tot bolvormige vruchtlichamen van de Pyrenomyceten met aan de top een mondopening (ostiolum). In deze vruchtlichamen zijn de asci min of meer regelmatig in een hymenium gerangschikt. (mv. peritheciën).

persistent

weerstand biedend.

Peyritschellaceae

zie zwammenrijk (orde Laboulbeniales).

Pezizaceae

zie zwammenrijk (orde Pezizales).

Pezizales

klasse: Ascomycetes,

groep Discomyceten;

orde van zwammen met operculate asci, waarvan de vruchtlichamen apotheciën zijn, waarin de asci in een meestal vrijliggend palissade- achtig hymenium gerangschikt zijn met daartussen parafysen en daaronder een hypothecium (subhymenium) en een min of meer dik excipulum. Het apothecium is meestal bekervormig, maar kan sterk variëren. Het kan zittend of gesteeld zijn, de zittende soms ook bolronde en zich vanuit het midden openend, de gesteelde soms met een hoedvormig fertiel deel of onregelmatig geplooid (helvelloïd, morchelloïd). Zie figuren. Zie ook zwammenrijk.

= Bekerzwammen s.l..

pH

maat voor het zuur of basisch karakter van een oplossing. Een oplossing in water (25 graden C.) heet neutraal bij pH = 7, zuur bij pH < 7 en basisch bij pH > 7.

= zuurgraad.

Phacidiaceae

zie zwammenrijk (orde Phacidiales).

Phacidiales

klasse: Ascomycetes,

groep: Discomyceten;

orde van zwammen, waarvan het vruchtlichaam begint als een meestal zwart stroma, rond of langgerekt schijfvormig, min of meer ingezonken in het waardweefsel, waarin zich één tot meerdere hymenia met asci en parafysen differentiëren. Na de rijping van de ascosporen barst de deklaag met één of meer spleten open. Asci inoperculaat. Zie ook zwammenrijk.

phaeocystide

cystide met een bruinachtige, zwak dextrinoïde inhoud. Zie ook cystide.

phaseoliformis

boonvormig. Zie ook sporevormen.

Phallaceae

zie zwammenrijk (orde Phallales).

Phallales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten;
orde van zwammen, waarvan de vruchtlichamen beginnen als een gesloten heksenei, waarin, omgeven door een gelei-achtige massa, het receptaculum met de gleba verborgen is. Vruchtlichamen met hoed en een broze steel, die zich na het barsten van het peridium strekt, daarbij een volva achterlatend. Gleba bij rijpheid vlezig of slijmig. Sporen hyalien of bleek bruin. Zie ook zwammenrijk.

phlebioïd

van een rimpelig, geplooid hymenofoor, waarvan de plooiën onregelmatig tot min of meer parallel verlopen zonder een netwerk te vormen (niet anastomoserend).

phragmobasidiën

zie heterobasidiën.

Phragmobasidiomyceten

zie Phragmobasidiomycetidae.

Phragmobasidiomycetidae

klasse: Basidiomycetes;
onderklasse van zwammen, waarvan de basidiën gesepteerd zijn (hetero- of phragmobasidiën).
= Phragmobasidiomyceten.

phragmospoor

zie sporevormen.

Picea

zie bomen en struiken.

pigment

kleurstof.

pileaat

van vruchtlichamen, die hoed- of consolevormig zijn.

pileocarp

van de ontwikkeling van vruchtlichamen, waarbij de hoed het eerst wordt aangelegd (bij de orde Agaricales).

pileocystide

cystide op de hoedhuid. Zie ook cystide.
= dermatocystide.

pileostipiticarp

van de ontwikkeling van vruchtlichamen, waarbij hoed en steel gelijktijdig worden aangelegd (bij de orde Agaricales).

Pinus

zie bomen en struiken.

piriformis

peervormig. Zie ook sporevormen.

Pisolithaceae

zie zwammenrijk (orde Sclerodermatales).

plaatjes

zie lamellen.

Plaatjeszwammen

zie Agaricales. Zie ook zwammenrijk.

Plaatjesloze vlieszwammen

zie Aphyllphorales. Zie ook zwammenrijk.

plage

zo goed als glad gedeelte boven de apiculus bij een overigens ruwe spore. Bij enkele soorten is alleen dit deel amyloïd. Zie ook spore.

= navelvlek.

plasma

celsap of celvloeistof. Zie ook cel.

plasmagroei

zie celgroei.

plasmogamie

geslachtelijke vereniging, waarbij van de beide geslachtelijke cellen (gameten) wel versmelting plaats vindt van het protoplasma maar (nog) niet van de kernen. Zie ook voortplanting.

Platanus

zie bomen en struiken.

plectenchym

een weefsel opgebouwd uit dicht tegen elkaar aanliggende hyfen.

Plectomyceten

klasse: Ascomycetes;
kunstmatige groep van zwammen, waarbij de min of meer bolronde asci niet in een hymenium zijn gerangschikt, maar onregelmatig verspreid voorkomen in een gesloten vruchtlichaam (cleistothecium); de asci zijn unitunicaat en inoperculaat. De groep omvat de orden Eurotiales, Erysiphales (Echte meeldauwschimmels) en Meliolales (Zwarte meeldauwschimmels). Zie ook zwammenrijk.

Pleurotaceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Pleosporaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

pleurobasidiën

basidiën, die direkt zijdelings ontspringen uit kruipende hyfen (bij Korstzwammen).

pleurocystide

cystide op het zijvlak van de lamel of op de gaatjeswand. Zie ook cystide.
= faciale cystide.

pleurotoïd

van vruchtlichamen met een zijdelingse steel (bij de orde Agaricales).

Pluteaceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Podaxaceae

zie zwammenrijk (orde Podaxales).

Podaxales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten;
orde van zwammen met gesteelde vruchtlichamen, die zich na het barsten van het peridium strekken, daarbij een volva achterlatend; lijkend op Coprinus. Gleba bij rijpheid stoffig. Sporen donker. Saprofyten, vaak in termietenheuvels; tropisch. Zie ook zwammenrijk.

podobasidia

duidelijk gesteelde basidia.

polychotoom

zie vertakking.

polygonaal

meerhoekig.

polygonus

meerhoekig. Zie ook sporevormen.

polymorf

veelvormig.

Polyporaceae s.l.

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

Polyporen

zie Gaatjeszwammen. Zie ook zwammenrijk.

Polystigmataceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

pool

zie kerndeling.

Populus

zie bomen en struiken.

porie

zie porus.

poroconidiën

zie conidiën.

poroïd

met duidelijke poriën, waarvan de rand steriel blijft.

porrecta

zie textura.

porus

de opening van de buisjes of gaatjes. (mv. poriën).

preparaat

het met een microscoop te onderzoeken, al of niet met chemicaliën bewerkte, voorwerp.

primaire septen

zie septen.

primaire sporen

zie sporen.

primair mycelium

het mycelium dat na ontkieming van een spore ontstaat en dat bestaat uit éénkernige cellen. Zie ook voortplanting.

primordium

de jonge knop van een paddestoel, b.v. de champignon.

prioriteitsprincipe

zie nomenclatuur.

prismatica

zie textura.

proascus

uit een ascogene cel ontstane ascus waarin de reductiedeling plaatsvindt.

probasidium

het eerste ontwikkelingsstadium van een basidium, in enkele gevallen (vooral bij de Heterobasidiomyceten en dan ook hypobasidium genoemd) duidelijk van het latere metabasidium afgescheiden; vaak rond en min of meer dikwandig. Zie ook Ustilaginales.

profase

zie kerndeling.

proliferatie

vorming van secundaire vruchtlichamen op een bestaand vruchtlichaam.

Pronkridders

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

pro parte

ten dele.

prosenchym

zie plectenchym.

protoloog

alles wat te maken heeft met de naam van een zwam bij zijn publikatie, d.w.z. de beschrijving, illustraties, citaten van andere auteurs inclusief de synoniemen, aanduidingen over ecologie en verspreiding en de in de protoloog in enig verband genoemde species.

protoplasma

zie cel.

protoplast

zie cel.

pruineus

zeer fijn korrelig, bepoederd.

Prunus

zie bomen en struiken.

p. sp.

afkorting van pars sporifera, zie daar.

pseudo

voorvoegsel in wetenschappelijke termen met de betekenis van vals, onecht, in schijn, erop lijkend.

Pseudeurotiaceae

zie zwammenrijk (orde Eurotiales).

pseudoamyloid

zie dextrinoïd.

pseudocolumella

het centrale, min of meer conische gedeelte van het gleba bij het geslacht Lycoperdon.

pseudocystide

cystide, die in het trama ontstaat. Zie ook cystide.

pseudodiafragma

evenals het diafragma, is dit een laag, die subgleba van gleba scheidt. In tegenstelling tot het diafragma echter, bestaat het pseudodiafragma niet uit geheel afwijkend gevormde cellen zoals het geval is bij de subgleba, maar uit dichter opeen gepakte en daardoor kleinere en plattere cellen.

pseudoparenchym

een weefsel opgebouwd uit los of vast aaneengesloten cellen met ongeveer dezelfde diameter.

pseudoperidium

een onduidelijk peridium.

Pseudosphaeriaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

pseudostroma

zie clypeus.

pseudothecium

het vruchtlichaam van de Loculoascomyceten, bestaande uit een stroma, waarin één of meer holten (loculi), die de asci bevatten.

Pseudotsuga

zie bomen en struiken.

psilocybine

giftige stof, die o.a. voorkomt in het Mexicaans kaalkopje (*Psilocybe mexicana*). Deze stof heeft hallucinogene eigenschappen.

Pterulaceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

Pucciniaceae

zie zwammenrijk (orde Uredinales).

pustulatus

fijnwrattig; dicht bezet met kleine puistjes of wratjes. Zie ook ornamentatie.

pycnidiën

vruchtlichamen van de Sphaeropsidales; zie daar.

pycnidiosporen

zie Uredinales.

Pyrenomyceten

klasse: Ascomycetes;

kunstmatige groep van zwammen, waarbij de asci min of meer regelmatig in een hymenium zijn gerangschikt en die worden gevormd in een gesloten vruchtlichaam (perithecium), dat alleen

aan de top een opening (ostiolum) heeft. Soms zijn vele peritheciën ingebed in een stroma. De asci zijn unitunicaat en inoperculaat. De groep omvat de orden Coronophorales en Sphaeriales. De zwammen zijn vaak van een kolenachtige substantie en zien er zwart uit. Zie ook zwammenrijk.

= Kernzwammen s.l..

pyrofiel

van zwammen, die zich ontwikkelen op houtskool en brandplekken.

= antracofiel.

Pyronemataceae

zie zwammenrijk (orde Pezizales).

Pyrus

zie bomen en struiken.

Q.

Quercus

zie bomen en struiken.

R.

radiaal

in de richting van de stralen van een cirkel; straalsgewijs.

raduloïd

met stompe, cilindrische tandjes.

Ramariaceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

ramealis-structuur

van een weefsellaag, die bestaat uit onregelmatig vertakte, koraalachtige, vertakte hyfen, vaak met uitwassen.

rang

zie taxon. Zie ook taxonomie en nomenclatuur.

receptaculum

de structuur, die het hymenium draagt; de van het hymenium afgekeerde zijde.

reductiedeling

zie meiose en kerndeling.

regulair

zie lamellentrama.

reincultuur

een cultuur waarin zich slechts één soort organisme bevindt. Meestal wordt het begrip toegepast op een cultuur van micro-organismen.

reniformis

niervormig. Zie ook sporevormen.

resupinaat

van vruchtlichamen, die met de steriele zijde geheel vlak (dus zonder hoedvorming) aan het substraat zijn vastgegroeid. Het hymenium is dus naar buiten gekeerd. Meestal zonder bepaalde vorm.

reticulaat

van sporen, steel- of hoedbekleding, voorzien van een netvormige ornamentatie.

reticulatus

netvormig; met een net van meer of minder sterke graten. Zie ook ornamentatie.

retrogressieve conidiogenese

zie conidiën.

rev.

afkorting van revidit; zie daar.

revidit

gecontroleerd, opnieuw gedetermineerd (door.....).

Zie ook herbarium.

revivescent

na uitdroging bij bevochtiging weer herlevend.

Rhamnus

zie bomen en struiken.

rhizoïden

wortelvormige myceliumstrengen aan de basis van vruchtlichamen.

rhizomorfen

wortelvormige myceliumstrengen met verstevigde buitenwanden (b.v. bij de Honingzwam (Armillariella mellea)).

rhizoom

een in de regel horizontaal en in een bepaalde richting groeiende wortel van een hogere plant.

= wortelstok.

Rhizopogonaceae

zie zwammenrijk (orde Hymenogastrales).

Rhizomataceae

zie zwammenrijk (orde Phacidiales).

Ribes

zie bomen en struiken.

Richoniellaceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Ridderzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

ring

ringvormig, vliezig of wollig-vezelig, soms slijmig orgaan aan de steel, dat ontstaat doordat de hoedhuid doorgroeit tot op de steel of als overblijfsel van het velum partiale.

= manchet.

ringzône

zône op de steel waarop nog zwak te zien is waar de ring gezeten heeft.

Robinia

zie bomen en struiken.

Roesten

zie Uredinales. Zie ook zwammenrijk.

= Roestzwammen.

Roestzwammen

zie Roesten.

Rosa

zie bomen en struiken.

rot

aantasting van hogere planten door zwammen. Afhankelijk van het plantendeel dat wordt aangetast onderscheidt men wel bladrot, stengelrot, stamrot, wortelrot, vruchtrot. Bij de aantasting van hout (houtrot) worden de verschillende typen van aantastingen ook wel aangegeven met de kleurveranderingen die zij veroorzaken, zoals bruinrot, witrot, blauwrot, roodrot e.a. Een andere aanduiding is gebaseerd op de verschijningsvorm van de aantasting, zoals kubiekrot (aantasting in alle richtingen, waarbij een blokjesstructuur ontstaat), zachtrot (volledig zacht worden van het hout), alveolair rot (er ontstaan talrijke holten), tubulair rot (er ontstaan buisvormige holten), lamellair rot (het hout splijt in dunne lagen). Deze verschijningsvormen hangen af van de wijze waarop en de mate waarin de houtstoffen cellulose en lignine en verwante stoffen in het hout worden afgebroken.

De meest karakteristieke vormen van de aantasting

van hout zijn:

- bruinrot, waarbij alleen de cellulose en verwante stoffen worden afgebroken en dus niet de lignine. Het hout wordt zeer bros, breekbaar, krimpt bij drogen sterk en vertoont scheuren in langs- en dwarsrichting (kubiekrot); het verliest sterk aan volume en gewicht. Hierbij treedt een duidelijke bruinverkleuring op. Deze vorm van vertering van het hout wordt ook wel destructie genoemd. Bruinrot-zwammen komen hoofdzakelijk voor op naaldhout.
- witrot, waarbij behalve de cellulose ook de lignine en verwante stoffen worden afgebroken. Deze afbraak kan op uitlopende manieren verlopen en hangt af van de zwam die de afbraak veroorzaakt. Het hout verbleekt sterk (tot bijna wit). Een verbrokkeling, zoals bij bruinrot, treedt niet op, de inwendige vezelstructuur blijft lang behouden; het verlies aan volume en gewicht verloopt veel langzamer als bij bruinrot; het hout is vaak vochtig. Deze vorm van vertering van het hout wordt ook wel corrosie genoemd. Witrot-zwammen komen in hoofdzaak voor op loofhout.
- zachtrot, dat voorkomt in hout dat voortdurend vochtig is, b.v. in bewerkt hout (in de bouw), dat blootstaat aan water of zich in een vochtige bodem bevindt. De aantasting dringt vanuit de oppervlakte door naar binnen. Het hout verkleurt licht of donker en wordt zacht.

Het type aantasting is constant per soort, soms ook per geslacht. Zie ook mineralisatie.

rotting

zie mineralisatie en rot.

Rouwridderszwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Rubus

zie bomen en struiken.

rudimentair

onontwikkeld, onduidelijk gedifferentieerd.

rugosus

rimpelig; voorzien van een patroon van zwakke of sterke rimpels. Zie ook ornamentatie.

Ruitertjes

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Russulaceae

zie Russulales en zwammenrijk (orde Russulales).

Russulales

klasse: Basidiomycetes,

groep: Hymenomyceten;

orde van zwammen met als belangrijkste familie de Russulaceae. De vruchtlichamen hebben een duidelijke hoed en steel en zijn hard, vlezig of broos wegens de aanwezigheid van sferocysten (kogelcellen) in het weefsel (heteromere structuur). Het hymenofoor bestaat uit moeilijk van hoedweefsel los te maken lamellen. Sporee wit tot okergeel. Sporen met opvallende, min of meer net- tot stekelvormige, amyloïde ornamentatie.

De familie Russulaceae bestaat uit twee geslachten:

- *Russula*: Bij beschadiging geen melksap gevend; sferocysten in hoed-, steel- en lamellenweefsel.
= *Russula*'s. = Saterstoelen.

- *Lactarius*: Bij beschadiging melksap gevend; sferocysten alleen in hoed- en steelweefsel.
= Melkzwammen.

Russula's

zie Russulales en zwammenrijk (orde Russulales).
= Saterstoelen.

S.

s.

afkorting van *sensu*, zie daar.

sacculus

zie exosporium.

Sacrocyphaceae

zie zwammenrijk (orde Pezizales).

Sacrosomataceae

zie zwammenrijk (orde Pezizales).

Salix

zie bomen en struiken.

salpeterzuur

zie chemicaliën.

Sambucus

zie bomen en struiken.

sanctioneren

bekrachtigen; geldig verklaren. Zie ook nomenclatuur.

saprofyten

zwammen, die leven op en zich voeden met dood organisch materiaal.

saprofytisch

van de levenswijze van saprofyten; zie daar.

Saterstoelen

zie Russulales.

Satijnzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

s.auct.

afkorting van *sensu auctorum*, zie daar.

scalp

een zeer dun plakje van de hoed, gesneden evenwijdig aan de hoedoppervlakte.

schede

rest van het velum universale, die als een zak om de basis van de steel achterblijft.

= beurs. = volva.

schelpvormig

van min of meer half-cirkelvormige, zijdelings of niet gesteelde vruchtlichamen.

Schelpzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Schijfzwammen

in ruime zin worden hiermee bedoeld de Discomyceten, zie daar; in engere zin ook wel de orde Helotiales, zie daar. Zie ook zwammenrijk.

Schijnridders

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Schijntrechterszwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

schimmels

zie fungi.

Schizothyriaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

Schubbige boleet

zie zwammenrijk (orde Boletales).

Sclerodermataceae

zie zwammenrijk (orde Sclerodermatales).

Sclerodermatales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten;
orde van zwammen met vruchtlichamen, die min of meer epigeïsch groeien, bolrond zijn en bij één geslacht (*Astraeus hygrometricus*: het Weerhuisje) aardstervormig openscheuren. Het gleba is niet onderverdeeld, maar door steriele aderen doortrokken, stoffig wordend, meestal zonder capillitium. Deze orde omvat o.a. de Aardappelbovisten (geslacht *Scleroderma*). Zie ook zwammenrijk.

Sclerotiniaceae

zie zwammenrijk (orde Helotiales).

sclerotium

een zich buiten het vruchtlichaam bevindende, verharde, knolvormige massa van hyfen (met of zonder weefsel van het substraat), gewoonlijk omgeven door een donkere schors. Orgaan dat als voedselreservoir kan dienen en waaraan zich soms vruchtlichamen ontwikkelen. Sclerotia ontstaan wanneer de omstandigheden voor vruchtlichaamvorming ongunstig zijn. (mv. sclerotia).

scolecospoor

zie sporenvormen.

Secotiaceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

secotioïd

van een vruchtlichaam dat is verdeeld in hoed en steel, waarbij de steel bijna volledig is gereduceerd en in het hoeddeel nog als columella herkenbaar is. De hoed opent zich niet meer of slechts onvolledig, de lamellen zijn nog slechts gedeeltelijk, soms vervormd, of helemaal niet meer herkenbaar en vervangen door een gekamerd of sponsachtig poreus gleba. De sporen worden niet meer actief afgeschoten maar verstoven. Bij families der Agaricales met directe aansluiting bij de Gasteromyceten.

secret

vloeibare tot harsachtige afscheiding.

sect. nov.

nieuwe sectie. Zie ook nomenclatuur.

sectie

zie nomenclatuur.

secundaire septen

zie septen.

secundaire sporen

zie sporen.

secundair mycelium

het mycelium dat ontstaat uit het primair mycelium nadat een geslachtelijk proces heeft plaatsgevonden (somatogamie of plasmogamie) en dat bestaat uit tweekernige (dikaryotische) cellen. Karakteristiek voor het secundair mycelium is het voorkomen van gespen. Zie ook voortplanting.

semipileaat

van vruchtlichamen die hoeden vormen en aflopen op het substraat.

sensu

in de zin van. (afkorting s. of ss.). Vermeld bij de naam van een zwam met auteurs, verwijst het in het algemeen naar een foute determinatie en drukt daarmee tegelijkertijd uit dat het niet in de zin van de oorspronkelijke naamgever is.

sensu auctorum

in de zin van andere auteurs. (afkorting s.auct.)

sensu lato

in ruime zin. Kenmerkt een kunstmatige systematische eenheid (familie, geslacht, soort), die niet verwante deelnemers bevat. (afkorting s.l.).

sensu stricto

in enge zin. Kenmerkt een als natuurlijk beschouwde systematische eenheid. (afkorting s.str.).

sept

enkelvoud van septen, zie daar.

= septum.

septa

meervoud van septum. Zie septen.

septen

tussenschotten tussen de cellen van hyfen (primaire septen) of dunne, vaak gebogen scheidingswanden, die de oude en min of meer lege delen van hyfen (of basidia, cystiden, sporen) van de levende, met plasma en kernen gevulde delen afscheidt (secundaire septen). Secundaire septen zijn meestal dunner dan de primaire en hebben nooit gespen. Ook bij sporen kunnen septen optreden. (ev. sept).

= septa.

septum

enkelvoud van septa. Zie septen.

= sept.

Septobasidiaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten,
orde: Septobasidiales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

Septobasidiales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten;
orde van zwammen, verwant aan de Auriculariales, maar niet gelatineus, die in symbiose leven met schildluizen. Zie ook zwammenrijk.

septocystide

cilindrische cystide met septen, met of zonder gespen. Zie ook cystiden.

septomyceten

zwammen, waarvan de thallus bestaat uit een draadmycelium met tussenwanden of septen. Hiertoe behoren de Ascomycetes en de Basidiomycetes.

seta

enkelvoud van setae, zie daar.

setae

bostelharen. Meestal puntig toelopende tot stervormige, dikwandige, vaak donker (bruin) gekleurde cellen in trama, hymenium, mycelium of hoedoppervlak. (ev.seta).
= spinulae.

setula

verkleinwoord van seta; dunwandige, opstaande haar. (mv. setulae).

setulae

meervoud van setula, zie daar.

sexualiteit

geslachtsleven. Zie voortplanting.

sexueel

geslachtelijk. Voortplanting door asco- of

basidiosporen. Zie voortplanting.

sferocysten

ronde, vrij dunwandige cellen, o.a. in het trama van de geslachten *Lactarius* en *Russula* (ook in de hoedhuid en het velum). Zij veroorzaken de breekbaarheid van deze zwammen.
= kogelcellen.

sferopedunculaat

van een cel, die aan de top bolvormig is en een (lange) steel heeft.

siderofiel

van basidia, waarin bepaalde (ijzer- en andere metaalhoudende) korreltjes zich, onder inwerking van acetokarmijn, donkerrood kleuren.
= carminofiel.

sigmoideus

s-vormig. Zie ook sporevormen.

siphomyceten

zwammen, waarvan de thallus bestaat uit een draadmycelium met een buisstructuur en veel kernen, dus zonder tussenschotten (septen).

Sirobasidiaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten,
orde: Tremellales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

skelethyfen

dikwandige, lange, doorlopende, onvertakte of weinig vertakte, parallelle hyfen, zonder tussenschotten en gespen, spoedig zonder plasma. Door het gehele vruchtlichaam heengroeiend. Zie ook hyfensystemen.

skeletocystiden

cystide-achtige hyfeneinden, die uit de skelethyfen uitgroeien. Zie ook cystiden.

skeletoid

van hyfen met dikke wanden en enge lumen.

s.l.

afkorting van *sensu lato*, zie daar.

s.lat.

afkorting van *sensu lato*, zie daar.

slijmig

bedekt met een dikke laag slijm.

Slijmkoppen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Slijmzwammen

zie Myxomycetes.

snede

de onderrand van een lamel. Zie ook lamellen.

sociabiliteit

de mate van groepering van individuen van één plantensoort in een bepaalde onderzochte oppervlakte. Men onderscheidt: alleenstaand, in kleine groepjes of polletjes, in grotere groepen, zoden of kussens, in uitgebreide groepen of tapijten en de gehele vlakte in beslag nemend.

solitair

alleenstaand, afgezonderd (niet in bundels, soms wel in groepen) groeiend.

somatisch

van kerndeling. Zie mitose en kerndeling.

somatogamie

geslachtelijke voortplanting door vereniging van vegetatieve cellen. Zie ook voortplanting.

soort

de kleinste voortplantingsgemeenschap, die door meerdere konstante erfelijke eigenschappen van alle andere voortplantingsgemeenschappen duidelijk gescheiden is. Zij vertoont door de geschiedenis van haar bestaan een zelfstandig en karakteristiek leefgebied. Zij is van alle andere gelijkwaardige voortplantingsgemeenschappen reproductief geïsoleerd. Zie ook nomenclatuur.

Sorbus

zie bomen en struiken.

Sordariaceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

sori

sporenhoopjes.

Sparassidaceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

spec.

afkorting van *species*, zie daar en nomenclatuur.

species

soort. Zie ook nomenclatuur.

species nova

nieuwe soort.

spermatozoiden

zaadcellen; mannelijke geslachtscellen. Zie ook gameten en voortplanting.

Sphaeriaceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

Sphaeriales

klasse: Ascomycetes,
groep: Pyrenomyceten;
orde van zwammen, die morfologisch zeer variabel zijn. De vruchtlichamen hebben meestal een mondopening, zijn licht gekleurd of donker, bolrond, half bolvormig, flesvormig enz., solitair, in groepen of door een stroma verbonden. Asci min of meer gesteeld, afgerond, knotsvormig, spoelvormig of cilindrisch, met een enkelvoudige, min of meer dunne wand, min of meer duidelijk gerangschikt in een hymeniale laag, vaak met een apicaalapparaat voor het afschieten van de ascosporen. Ascosporen zeer verschillend in vorm en kleur; parafysen meestal aanwezig. Door veel auteurs wordt deze orde opgesplitst in meerdere orden: Sphaeriales s.str., Diaportales, Xylariales, Clavicipitales, Hypocreales e.a.. Zie ook zwammenrijk.
= Kernzwammen s.str..

Sphaerobolaceae

zie zwammenrijk (orde Nidulariales).

Sphaeropsidales

klasse: Deuteromycetes,
groep: Coelomyceten;
kunstmatige orde van de Fungi imperfecti, waarbij de conidiëndragers ontstaan in vruchtlichamen (pycnidiën), die gesloten, kogel- tot flesvormig zijn (op peritheciën gelijkend), onafhankelijk van de waardplant gevormd worden (weliswaar soms zijn ingezonken), meestal een monding hebben aan de top en waarvan de hele binnenkant is bekleed met conidiogene cellen. Zie ook zwammenrijk.

Spiegelgisten

zie Sporobolomycetales. Zie ook zwammenrijk.

Spijkerzwammen

zie zwammenrijk (orde Boletales).

spinula

enkelvoud van spinulae. Zie setae.

spinulae

zie setae.

spinulose

met fijne stekels.

spoeldraden

zie kerndeling.

spoelvormig

breed in het midden en smal naar de beide uiteinden.

Sponstruffels

zie zwammenrijk (orde Gautieriales).

sporangium

hol, sporendragend lichaam.

spore

ev. van sporen, zie daar.

sporée

de figuur van een op een hoopje gevallen sporen, die wordt verkregen door een hoed met de plaatjes of buisjes omlaag op een stukje papier te leggen en zo enige uren te laten liggen. Als de sporenlaag dik genoeg is kan aan de hand van een sporée de sporenkleur worden bepaald.

= sporenfiguur.

sporen

cellen, die dienen voor de voortplanting van een zwam. Zij zijn microscopisch klein (meest 5-50 micron). Onder gunstige omstandigheden kunnen zij op een geschikt substraat kiemen en vormen dan een kiemhyfe, die tot een nieuw mycelium kan uitgroeien. Onderscheiden worden geslachtelijke of primaire sporen, die ontstaan door kernversmelting en aansluitende kerndeling (zie voortplanting) en die gevormd worden in een ascus (ascosporen) of basidium (basidiosporen) en ongeslachtelijke of secundaire sporen (conidiën, zie daar). In fig. is een basidiospore weergegeven:

- dorsaal heet de zijde van de spore, die naar de lengteas door het basidium is toegekeerd; deze zijde is meestal iets afgeplat of ingedeukt (boonvormig).
= adaxiaal.
 - ventraal heet de zijde van de spore, die van de lengteas door het basidium is afgekeerd; deze zijde is enigszins bol.
= abaxiaal.
 - apiculus: Uitsteeksel aan de spore, zichtbaar bij zijaanzicht; aanhechtingspunt van de spore aan het steeltje op het basidium.
 - apiculaat heet een spore met een apiculus.
 - kiemporus: Dunne lichte vlek aan de top van een spore, waaruit de kiemhyfe kan groeien.
 - plage: Glad gedeelte boven de apiculus bij een overigens ruwe spore;
= navelvlek.
 - hilaire depressie: Indeuking boven de apiculus.
- Voor de verschillende vormen van sporen zie sporevormen.

sporenfiguur

zie sporée.

sporenkleur

kleur van de sporen. Bij de Plaatjeszwammen is deze kleur goed waar te nemen aan een sporée. Deze groep van zwammen wordt vaak (kunstmatig) naar de sporenkleur ingedeeld. Men onderscheidt dan Witsporige (kleur zuiver wit, licht roomkleurig, licht groenachtig, licht roze-lila, licht geel of oranje-geel, licht okerkleurig), Roodsporige (kleur

roze- of roodachtig, bruin-roze (ongeveer als cacao, maar niet echt bruin of roestkleurig), Donkersporige (kleur in-zwart, als roet, zeer donker bruin-zwart, donker purper-violet, zwart-purper, purper-bruin) en Bruinsporige (kleur bruin als kaneel, roest, oker, leem enz.) Plaatjeszwammen.

sporenklos

zie gleba.

sporenpoeier

op een hoopje gevallen sporen; zie sporée.

sporenverspreiding

verspreiding van de sporen nadat zij de zwam verlaten hebben. Bij de meeste zwammen geschiedt deze verspreiding door de wind. Door hun zeer geringe gewicht verblijven de sporen lang in de lucht en kunnen zij over grote afstanden worden verplaatst. Bij de inktzwammen vervloeien de rijpe sporen bevattende randen van de hoed en komen de sporen met de naar beneden vallende druppels op de grond terecht. Bij de stinkzwammen vindt de verspreiding plaats door insecten, die het sporen bevattende slijm oplikken en ook aan de poten meedragen.

sporevormen

sporen kunnen zeer verschillend van vorm zijn. Deze vormen worden wel met de volgende Latijnse woorden aangegeven:

globulosus bolrond	globuleus;
subglobulosus	bijna bolrond, subglobuleus;
oviformis	eivormig, ovaal;
obovatus	omgekeerd eivormig;
ellipticus	elliptisch, langwerpig rond;
citriformis	citroenvormig;
limoniformis	citroenvormig;
amydaliformis	amandelvormig;
piriformis	peervormig;
fusiformis	spoelvormig;
subfusiformis	bijna spoelvormig;
ellipticofusiformis	spoelvormig-elliptisch;
navicellatus	schilfervormig;
reniformis	niervormig;
botuliformis	worstvormig, cilindrisch;
gekromd, allantoid;	
cylindricus	cilindrisch;
oblongo-cylindricus	kort cilindrisch;
doliformis	tonvormig;
polygonus	meerhoekig;
muriformis	muurvormig;
acerosus	naaldvormig;
anguilluliformis	aalvormig;
sigmoideus	s-vormig;
bacillaris	staafvormig;
catenulatus	kettingvormig;
mitriformis	mijtervormig;
phaseoliformis	boonvormig,
-	lensvormig: In de vorm van een dubbel bolle lens of een linze, waarbij er verschil is tussen de breedte en de dikte van de spore.

Bij de Ascomyceten maakt men t.a.v. de vorm en septering van de sporen het volgende onderscheid (zie figuren):

- amerospoo
- allantospor
- didymospoo

- phragmospoor
- scolecospoor
- dictyospoor

Bij de Deuteromyceten onderscheidt men bovendien:

- helicospoor
- staurospoor

sporidia

zie Ustilaginales.

Sporobolomycetaceae

zie zwammenrijk (orde Sporobolomycetales).

Sporobolomycetales

klasse: Basidiomycetes;

orde van gistachtige, meest rood of roze gekleurde, saprofytische schimmels, zonder vruchtlichamen, die vaak hun asexuele sporen actief afschieten en een sexueel stadium hebben in de vorm van dikwandige ronde rustsporen. Zie ook zwammenrijk.

= Spiegelgisten.

sporodochia

gebundelde conidiëndragers in de vorm van pukfels.

sporoogeen

sporen vormend. Zie ook sporen.

Sporormiaceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

sporuleren

sporen vormen.

ss.

afkorting van sensu, zie daar.

ssp.

afkorting van subspecies. Zie nomenclatuur.

s.str.

afkorting van sensu stricto, zie daar.

stamrot

zie rot.

stat. nov.

nieuwe rang. Zie ook nomenclatuur.

staurospoor

zie sporenvormen.

Steeltjeszwammen

zie Basidiomycetes.

stekel

het hymeniumdragend element bij de Stekelzwammen.

Stekelzwammen

klasse: Basidiomycetes,

orde: Aphyllophorales,

groep: Hymenomyceten;

kunstmatige groep van zwammen, vaak met een duidelijke hoed en steel. Vruchtlichamen min of meer taai, leer- of houtachtig; hymenofoor met stekels. Zie ook zwammenrijk.

stengelrot

zie rot.

stephanocyste

tweecellige, kogelvormige cystide met een getande gordel. Zie ook cystiden.

Stephanosporaceae

zie zwammenrijk (orde Hymenogastrales).

stereoïd

gelijkend op de vruchtlichamen van het geslacht Stereum.

Stereoïde fungi

klasse: Basidiomycetes,

orde: Aphyllophorales,

groep: Hymenomyceten;

kunstmatige groep van zwammen met karakteristieke effuso-reflexe (teruggebogen) vruchtlichamen, glad hymenofoor en taai hoedjes. De grens met de resupinate vruchtlichamen (Korstzwammen) is niet scherp te trekken. Zie ook Korstzwammen. Zie ook zwammenrijk.

steriel

onvruchtbaar, geen sporen voortbrengend of bevattend, kiemvrij.

sterigma

steeltje aan een basidium, waaraan een spore ontstaat. (mv. sterigmata, sterigmen).

Sterspoortruffel

zie zwammenrijk (orde Hymenogastrales).

Stictidaceae

zie zwammenrijk (orde Ostropales).

Stigmataceae

zie zwammenrijk (orde Dothideales).

Stilbellaceae

zie zwammenrijk (orde Moniliales).

Stinkzwammen

zie zwammenrijk (orde Phallales).

stipiticarp

van de ontwikkeling van vruchtlichamen, waarbij de steel het eerst wordt aangelegd (bij de orde Agaricales).

Strobilomycetaceae

zie zwammenrijk (orde Boletales).

stroma

dicht, steriel hyfenweefsel, waarop of waarin zich in een bepaald ontwikkelingsstadium talrijke vruchtlichamen vormen. Een stroma wordt o.a. gevormd bij soorten behorende tot de Pyrenomyceten (Kernzwammen), waarin zich aan de rand talrijke ascomata met daarin de asci ontwikkelen. (mv. stromata).
= vruchtbed.

stromatisch

van weefsel dat een stroma vormt. Zie stroma.

Strophariaceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Stropharia's

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Stuifballen

zie zwammenrijk (orde Tulostomatales).

Stuifzwammen

zie zwammenrijk (orde Lycoperdales).

sub

in samenstellingen:

- als voorvoegsel bij een bijvoeglijk naamwoord: bijna, min of meer, b.v. subglobulosus, min of meer bolrond;
- als voorvoegsel bij een zelfstandig naamwoord: onder, b.v. subhymenium, cellaag direkt onder het hymenium.

subalpien

van de plantengordel in de Alpen, liggend tussen ca. 800 en ca. 1700 m. in het noorden en ca. 1700 en ca. 2400 m. in het zuiden (tot aan de boomgrens).

subcutis

zie hypodermium.

suberine

kurkstof, zie celwand.

subfusiformis

bijna spoelvormig. Zie ook sporevormen.

subgleba

bij de Gasteromyceten het steriel gedeelte van het vruchtlichaam onder het gleba. Zie ook gleba.

subglobuleus

bijna bolrond. Zie ook sporevormen.

subglobulosus

bijna bolrond, subglobuleus. Zie ook sporevormen.

subhymenium

cellaag direct onder het hymenium, die zich soms door een andere structuur van het trama onderscheidt.

= hypothecium.

subhypogaeïsch

van vruchtlichamen die ondergronds groeien, maar waarvan het bovenste deel van de hoed boven de grond uitkomt.

subiculum

spinnewebachtig tot viltig weefsel, dat het substraat bedekt en waarop zich vruchtlichamen ontwikkelen.

subsectie

zie nomenclatuur.

= ondersectie.

subspecies

zie nomenclatuur.

= ondersoort.

substraat

voedingsbodem (van het mycelium) van een zwam (humus, stammen, takken, wortels, bewerkt hout, dood blad, mest, dode en levende planten of dieren e.a.), waaruit het vruchtlichaam te voorschijn komt.

subtribus

zie nomenclatuur.

= ondertribus.

subulaat

in de vorm van een els (van de schoenmaker). Van cystiden.

suburniform

zie basidiënvormen.

successie

opeenvolging in de tijd van b.v. zwammen op dood hout.

sulfoformol

zie chemicaliën.

sulfovanilline

zie chemicaliën.

symbiont

een partner in een symbiose.

symbiose

samenleving van twee organismen, waarvan beide voordeel hebben. Zie ook mycorrhiza en lichens.

synnemata

gebundelde, verlengde, min of meer rechtopstaande conidiëndragers.

synoniem

jongere, dus volgens de nomenclatuurregels ongeldige naam van een zwam. Zie ook nomenclatuur.

Syringa

zie bomen en struiken.

systematiek

een tak van (een) wetenschap, die zich bezighoudt met het ordenen van studieobjecten (b.v. zwammen) tot een systeem of een classificatie, al dan niet voorzien van een hiërarchische

rangschikking en/of een met het systeem verbonden nomenclatuur. Zie ook taxonomie.

systematiseren

tot een systeem rangschikken. Zie ook systematiek en taxonomie.

T.

Taailingen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Taaiplaten

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

tandje

met tandje aangehecht: Van aanhechting van lamellen en buisjes. Zie aanhechting.

tautoniem

een gelijkkluidende naam voor het geslacht en de soort (is in de mycologie i.t.t. de zoölogie niet toegestaan). Zie ook nomenclatuur.

taxa

meervoud van taxon, zie daar.

taxon

in de taxonomie een groep van welke rang ook. Zo zijn het geslacht Amanita, de soort Amanita muscaria en de klasse Agaricales alle drie taxa. De categorieën geslacht, soort, klasse enz. zijn rangen. Zie ook taxonomie en nomenclatuur. (mv. taxa).

taxonomie

of biologische systematiek is de studie van de diversiteit van de levende organismen (d.w.z. van de systematische groepen planten en dieren) en van de manier waarop deze tot stand komt. De taxonomie in engere zin houdt zich bezig met de inventarisatie (classificatie) en de beschrijving van alle nu bekende en beschreven levende soorten planten en dieren (de taxa). Bij het beschrijven en ordenen van deze veelheid aan vormen wordt gebruik gemaakt van een taxonomische hiërarchie. Deze bestaat uit een reeks ordeningsbegrippen van opklimmende rang: soorten worden samengevat tot een geslacht (genus), genera tot een familie, enz. Ieder afzonderlijk taxon behoort tot een van deze rangen en heeft een naam. Zie ook nomenclatuur.

Taxus

zie bomen en struiken.

teleomorf

van Ascomycetes met seksuele sporen (perfecte vorm met asci).

teleutosporen

zie Uredinales.

teliosporen

brandsporen. Zie ook Ustilaginales.

telofase

zie kerndeling.

Terfeziaceae

zie zwammenrijk (orde Tuberales).

terminaal

aan het uiteinde.

terrestrisch

grondbewonend.

tertiair mycelium

het mycelium dat de vruchtlichamen vormt. Zie ook voortplanting.

tetrapolaire heterothallie

zie heterothallisch. Zie ook voortplanting.

textura

de wijze waarop een weefsel is samengesteld uit b.v. kristallen, korrels, vezels of cellen. Onderscheiden worden (naar Eckblad, 1968):

textura angularis
textura globulosa
textura prismatica
textura intricata
textura epidermoidea
textura oblita
textura porrecta
gelatineus weefsel
= textuur.

textuur

zie textura.

thalloconidiën

zie conidiën.

thallus

het geheel van vegetatieve cellen en structuren van een zwam (bij de hogere planten te vergelijken met wortels, stengel en bladeren).

Thelephora

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

Thelephoraceae

zie zwammenrijk (orde Aphyllophorales).

Thermoascaceae

zie zwammenrijk (orde Eurotiales).

thermofiel

van zwammen, die goed gedijen bij 50 graden C. (minimum groeitemperatuur 20 graden C.).

Thuja

zie bomen en struiken.

Tilia

zie bomen en struiken.

Tilletiaceae

zie zwammenrijk (orde Tilletiales).

Tilletiales

klasse: Basidiomycetes;
orde van zwammen, die verwant is aan de orde Ustilaginales; zie daar. Vormt samen met deze orde de Branden of Brandzwammen. Zie ook zwammenrijk.

tomentum

wollige, viltige bekleding van een deel van een vruchtlichaam, meestal de bovenzijde van de hoed of het tegen het substraat aanliggende deel van resupinate vruchtlichamen.

Torrendiaceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

toxicum

vergif.

toxicologie

leer der vergiften.

toxicose

vergiftiging.

trama

het vlees van een vruchtlichaam (van hoed, steel en lamellen, niet van de oppervlaktestructuren), bestaande uit met elkaar vervlochten, maar niet vergroeide hyfen, die naar vorm en richting kunnen verschillen. Zie ook lamellentrama.

= vruchtvlees.

tranend

van lamelsnede, gaatjesrand, steeltop, waarop zich vloeistofdruppels afscheiden.

transversaal

in dwarsrichting.

Trechtertjes

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

trechtersvormig

van hoedvorm. Zie hoedvormen.

Trechterzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

tremella-achtig

gelatineus zoals de vruchtlichamen van het geslacht Tremella.

Tremellaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten,
orde: Tremellales;
familie van zwammen die o.a. de geslachten Tremella en Exidia en de soort Pseudohydnum gelatinosum (Stekeltrilzwam) bevat. Zie ook zwammenrijk.

Tremellales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten;
orde van zwammen, die meestal saprofytisch leven op houtige substraten. De vruchtlichamen zijn meestal gelatineus of wasachtig. Tot deze orde behoren o.a. de geslachten Tremella en Exidia en de soort Pseudohydnum gelatinosum (Stekeltrilzwam). Zie ook zwammenrijk.
= Trilzwammen.

tribus

zie nomenclatuur.

Trichocomaceae

zie zwammenrijk (orde Eurotiales).

Tricholomataceae

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

trichoderm

hoedhuid met opstaande, met elkaar verweven hyfen, min of meer loodrecht op het oppervlak staand, maar niet strikt evenwijdig lopend en geen hymeniforme laag vormend. Hierdoor ontstaat een fluwelig tot viltig uiterlijk. In geval het trichoderm gelatineus is, spreekt men ook wel van ixotrichoderm. Zie ook hoedhuid.

trichotoom

zie vertakking.

Trilzwammen

zie Tremellales. Zie ook zwammenrijk.

trimitisch

van weefsel, dat bestaat uit drie soorten hyfen: generatieve hyfen, skelethyfen en verbindingshyfen. Zeer harde zwammen. Zie ook hyfensystemen.

Truffels

in zeer ruime zin de Hypogaea, zie daar; in engere zin de orde Tuberales, zie daar; in nog engere zin de in Italië en Frankrijk gekweekte Tuber-soorten. Zie ook zwammenrijk.

Tsuga

zie bomen en struiken.

Tuberaceae

zie zwammenrijk (orde Tuberales).

Tuberales

klasse: Ascomycetes,
groep: Discomyceten;
orde van zwammen, waarvan de vruchtlichamen ondergronds (hypogaeisch) groeien. Deze zijn groot,

meestal vlezig of wasachtig. De asci zijn geplaatst in een hymenium of verspreid in het weefsel, zij zijn cilindervormig tot bolrond, inoperculaat en hebben 8 of minder sporen. Zie ook zwammenrijk.

= Truffels.

Tuberculariaceae

zie zwammenrijk (orde Moniliales).

tuberculosis

bultig; met meer of minder talrijke bulten. Zie ook ornamentatie.

tubulair rot

zie rot.

Tulasnellaceae

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten,
orde: Tulasnellales;
familie van zwammen. Zie ook zwammenrijk.

Tulasnellales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Hymenomyceten,
groep: Heterobasidiomyceten;
orde van saprophyten en facultatieve plantenparasieten aan de bodemoppervlakte of ook orchideeën-symbionten. De vruchtlichamen zijn effuus, slijmig of gelatineus of wasachtig of droog of spinnewebachtig of korstvormig en leerachtig. Zie ook zwammenrijk.

Tulostomataceae

zie zwammenrijk (orde Tulostomatales).

Tulostomatales

klasse: Basidiomycetes,
groep: Gasteromyceten;
orde van zwammen, waarvan de vruchtlichamen epigeïsch groeien en het fertiele deel min of meer bolrond en duidelijk gesteeld is. Het peridium is enkelvoudig of gelaagd. Het gleba is stofachtig met capillitium (tenminste in een vroeg stadium). Zie ook zwammenrijk.

type

zie nomenclatuur.

typenmethode

zie nomenclatuur.

tyrosine

kleurstof, aanwezig in sommige *Russula*'s, die het vlees van deze zwammen, blootgesteld aan de lucht, onder inwerking van een enzym, laat verkleuren van wit of geel via rozerood en bruinrood naar zwart. Dit verschijnsel komt o.a. voor bij de Grofplaatrussula (*Russula nigricans*).

U.

uitgebocht

van aanhechting van lamellen en buisjes. Zie aanhechting.

Ulmus

zie bomen en struiken.

umbo

een bult in het centrum van de hoed, meestal vrij breed en stomp.

umbonaat

voorzien van en umbo.

uniseriaat

van sporen die in één rij in de asci liggen.

unitunicaat

van Ascomycetes, waarvan de ascuswand enkelvoudig (éénlagig) en min of meer dun is.

Uredinales

klasse: Basidiomycetes;
orde van obligate plantenparasieten met een vaak ingewikkelde ontwikkelingscyclus van pycnidiosporen (0), aecidiosporen (1, dikaryotisch, oranjegeel, fijn wrattig, ééncellig, in ketens), uredosporen (2, bruin, wrattig, min of meer dunwandig, ééncellig, gesteeld), teleutosporen (3, bruin, glad of grof wrattig, dikwandig, één- tot vijfcellig, al dan niet gesteeld) en basidiosporen (4, haploïd). De sporevormen 1, 2 en 3 zijn meestal macroscopisch waarneembaar; de teleutosporen (de perfecte vorm) zijn het belangrijkste voor de systematische indeling. De meest oorspronkelijke roesten zijn aan twee verschillende waardplanten gebonden (heteroecisch), vele afgeleide soorten hebben maar één waardplant (autoecisch) en vormen vaak niet meer alle vijf sporevormen, maar hebben een eenvoudiger levenscyclus. Zie ook zwammenrijk.

= Roesten; = Roestzwammen.

uredosporen

zie Uredinales.

urniform

zie basidiënvormen.

Ustilaginaceae

zie zwammenrijk (orde Ustilaginales).

Ustilaginales

klasse: Basidiomycetes;
orde van waard-specifieke parasieten van granen, grassen en vele andere planten. De parasitaire myceliumfase is dikaryotisch, de haploïde fase is gistachtig. De karakteristieke, donkere, geornamenteerde brandsporen, ook teliosporen genoemd, soms in bolvormige sporenhooptjes (sori) gevormd, zijn de rustsporen, waaruit een promycelium ontkiemt, dat op zijn beurt basidiosporen (sporidia) vormt. Met de orde Tilletiales Branden of Brandzwammen genoemd. Zie ook zwammenrijk.

V.

Vaalhoeden

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

vacuole

vochtblaas in de celinhoud (soms gekleurd). Zie ook cel.

valideren

het maken van een volgens de nomenclatuurregels geldige beschrijving. Zie ook nomenclatuur.

vanilline

zie chemicaliën.

var.

afkorting van variëteit. Zie nomenclatuur.

variabel

veranderlijk.

variabiliteit

veranderlijkheid.

variëteit

zie nomenclatuur.

vegetatie

het totale plantenleven van een gebied in samenhang met het milieu.

vegetatief

de groei van planten betreffend of bevorderend; dat wat niet met de generatieve of geslachtelijke voortplanting te maken heeft. Zie ook voortplanting.

Veldridderzwammen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

velum

weefsel (vlies), waarmee in een vroeg stadium van de ontwikkeling soms de gehele (velum universale of algemeen omhulsel), soms een deel (velum partiale of gedeeltelijk omhulsel) van een zwam is omhuld.

Resten van het velum universale vindt men soms terug als plakken op de hoed en als een zak om de basis van de steel (volva).

Het velum partiale bevindt zich tussen de hoedrand en de steel (ter bescherming van het hymenium) en vindt men later terug als een ring of gordijnresten op de steel.

= omhulsel.

velum partiale

zie velum.

velum universale

zie velum.

vena externa

een door uitgegroeide parafyten opgevulde gang of kamer in de gleba van de ascogene Hypogaea.

vena interna

een plooi, lijst of ader van het trama, al of niet met inbegrip van het hymenium en subhymenium, bij de ascogene Hypogaea.

ventraal

heet de zijde van de spore, die van de lengteas door het basidium is afgekeerd. Zie ook spore.

= abaxiaal.

verbindingshyfen

meer of minder sterk vertakte, ongerichte, meest dikwandige hyfen zonder tussenschotten en gespen. Zie ook hyfensystemen.

= bindhyfen.

verdiept

van hoedvorm. Zie hoedvormen.

vergankelijk

van organen, die met toenemende ouderdom verdwijnen (van b.v. velum).

vergiftiging

ziekte, die het gevolg is van ofwel het eten van giftige zwammen, die gifstoffen bevatten (b.v. de Groene knolamaniet), ofwel het gebruik van voedsel, waarop zich schimmels ontwikkelen die gifstoffen afscheiden.

Verrucariaceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

verrucosus

wrattig; met meerdere hoge wratten. Zie ook ornamentatie.

vertakking

van b.v. hyfen en vruchtlichamen (van b.v. Clavarioide fungi), die zich splitsen in meerdere takken. Deze vertakking kan zijn:

- dichotoom: een tak splitst zich in twee gelijke takken.
- trichotoom: een tak splitst zich in drie (meestal) gelijke takken.
- polychotoom: een tak splitst zich in meer dan

drie en gewoonlijk ongelijke takken.

vervloeiend

van lamellen en hoed, die niet verrotten, maar zich bij rijpheid oplossen in min of meer vloeibare druppels, die de sporen bevatten (bij het geslacht Coprinus).

Vezelkoppen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Vezeltruffels

zie zwammenrijk (orde Hymenogastrales).

Vilthoedjes

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

virosine

giftige stof, voorkomend in de Kleverige knolamaniet (*Amanita virosa*).

vitriool

zie chemicaliën.

vix

nauwelijks; vermeld bij de naam van een zwam met auteurs, drukt het ernstige twijfels uit over de juistheid van de naam.

vlak

van hoedvorm. Zie hoedvormen.

Vlamhoeden

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

vlekkenziekten

zie antracosen.

Vlekplaten

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Vlieszwammen

zie Hymenomyceten. Zie ook zwammenrijk.

vliezig

als een vlies, b.v. van een zeer dunne hoedhuid, waar de lamellen doorheen schijnen.

vlokkig

van b.v. een steel, die is bezet met fijne vlokjes.

volva

rest van het velum universale, die als een zak om de basis van de steel achterblijft.

= beurs. = schede.

voortplanting

deze kan zijn:

- ongeslachtelijk (asexueel of vegetatief) door dunwandige, ongeslachtelijke sporen, conidiën genaamd, die meestal in grote massa's gevormd worden. In het eenvoudigste geval ontstaan conidiën door afsnoering of verval van hyfen, in gecompliceerdere gevallen aan de top van bepaalde draden, de conidiëndragers. De conidiëndragers kunnen sterk vertakt zijn en grote hoeveelheden conidiën produceren. De conidiën zijn goed bestand tegen uitdrogen en ontkiemen alleen in een vochtig milieu. Verspreiding vindt meestal plaats door de wind, soms door dieren of regen. Zie ook conidiën. Ongeslachtelijke voortplanting komt bij de Ascomyceten talrijk en bij de Basidiomyceten sporadisch voor.
- geslachtelijk (sexueel of generatief), waarbij in een ingewikkeld proces, met talrijke variaties, twee kernen met elkaar versmelten. Dit proces resulteert in de vorming van sporen in een ascus (Ascomyceten) of op een basidium (Basidiomyceten). Voor deze klassen van zwammen loopt het geslachtelijk voortplantingsproces in zeer gote lijnen als

volgt:

- Basidiomyceten. Een spore ontkiemt tot een hyfe, die aanvankelijk geen tussenwanden heeft en dus meerkernig is. Dit stadium duurt maar kort, omdat zich spoedig tussenwanden vormen en er éénkernige cellen ontstaan. De hyfen vertakken zich sterk en er ontstaat een uitgebreid mycelium, dat het primair mycelium wordt genoemd. Aan dit mycelium kunnen echter geen vruchtlichamen ontstaan. Hiervoor is nodig dat dit mycelium in contact komt met een ander primair mycelium, ontstaan uit een ongelijksoortige spore van dezelfde paddestoelsoort. Bij dit contact vindt versmelting plaats van de twee cellen die elkaar raken (somatogamie). De twee kernen uit deze versmelende cellen komen achter elkaar te liggen maar versmelten niet. Er ontstaat dus een tweekernige of dikaryotische cel. Deze cel gaat zich delen waarbij ook de kernen zich delen. Twee van deze kernen gaan naar de nieuwe cel. Deze deling gaat als volgt in zijn werk (zie figuur). Naast de kernen A en B ontstaat aan de cel een haakvormig uitsteeksel, gesp genoemd. De kernen A en B delen zich en er ontstaan vier kernen A1, A2, B1 en B2. Hiervan gaat A2 in de gesp, terwijl A1 zich naar boven verplaatst, gevolgd door B1. Er ontstaat een tussenwand op de plaats waar de gesp gevormd is, A2 keert terug in de cel. Er zijn nu twee cellen ontstaan, waarvan de ene de kernen A1 en B1 bevat en de andere A2 en B2. Door veelvuldige deling op deze manier ontstaat een sterk vertakt mycelium, waarvan de cellen tweekernig zijn en waarbij zich bij elke tussenwand een gesp bevindt. Dit mycelium heet het secundair mycelium en is karakteristiek voor alle Basidiomyceten. Het kan jarenlang doorgroeien tot het onder bepaalde gunstige omstandigheden overgaat tot de vorming van vruchtlichamen. Het mycelium dat de vruchtlichamen vormt noemt men het tertiair mycelium. In veel vruchtlichamen komen naast de hyfen met gespen ook nog gesploze hyfen voor. In het hymenium van de gevormde vruchtlichamen zwellen de cellen die de uiteinden van de hyfen vormen knotsvormig op. Zo'n knotsvormige cel heet basidium en het is hierin dat de twee ongelijksoortige kernen versmelten (karyogamie). Direct na deze versmelting, waarbij een diploïde kern ontstaat, vindt echter een reductiedeling (meiose) plaats, gevolgd door een gewone deling (mitose), waardoor er dus vier haploïde kernen ontstaan, die twee aan twee gelijksoortig zijn. Ondertussen zijn op het basidium vier kleine uitstulpingen ontstaan, de sterigmen, die aan hun uiteinden kogelvormig opzwellen. De vier

kernen verplaatsen zich naar deze opzwellingen, waarna vier haploïde cellen, de basidiosporen, zijn ontstaan. Zwammen, die zich pas kunnen voortplanten na versmelting van cellen van ongelijksoortige mycelia, die overigens morfologisch niet te onderscheiden zijn, noemt men heterothallisch. Men zou, ingeval er sprake is van twee ongelijksoortige mycelia, kunnen spreken van mannelijk en vrouwelijk, hoewel meestal de aanduiding + en - wordt gebruikt (bipolaire heterothallie). Er zijn ook zwammen waarbij er sprake is van vier typen mycelia (tetrapolaire heterothallie).

De hierboven geschetste ontwikkelingscyclus is in figuur schematisch weergegeven.

- Ascomyceten. Nadat een ascospore ontkiemt ontstaat er, precies zoals bij de Basidiomyceten, een primair mycelium, bestaande uit éénkernige cellen. Een groot verschil met de Basidiomyceten is nu dat vele Ascomyceten geslachtsorganen vormen aan het primair mycelium. Het orgaan dat de mannelijke geslachtscellen of gameten (spermatozoïden) produceert heet het antheridium. Het is vrij klein en langwerpig van vorm. Het ascogonium, groot en bolronde, produceert de vrouwelijke gameten (eicellen). Het antheridium legt zich tegen het ascogonium en de inhoud van het antheridium gaat over in het ascogonium. Er vindt wel versmelting plaats van het protoplasma maar niet van de kernen (plasmogamie). Hieruit ontwikkelt zich het secundair mycelium, met tweekernige cellen (dikaryotische cellen), waarin de cellen en kernen zich op soortgelijke wijze vermenigvuldigen als beschreven bij de Basidiomyceten, dus d.m.v. gespen. Als zwammen in staat zijn het bovenbeschreven proces te voltrekken in één mycelium, dus ontstaand uit één spore, dan heten zij homothallisch (het verschijnsel heet homothallie). Zijn hiervoor twee ongelijksoortige mycelia nodig (de spermatozoïden en eicellen zijn afkomstig van verschillende mycelia), dan heten zij heterothallisch (zie ook Basidiomyceten). Bij Ascomyceten komt alleen bipolaire heterothallie voor. Na een bepaalde groeiperiode van het secundair mycelium, die verschillend van duur is per paddestoelsoort, ontstaan de asci. Overigens heeft de ontwikkeling van het secundair mycelium bij de Ascomyceten niet zo'n omvang als bij de Basidiomyceten. In bepaalde gevallen ontstaan uit de tweekernige cellen onmiddellijk de asci. Een ascus ontstaat als volgt (zie figuur). Een hyfe met een tweekernige eindcel kromt zich haakvormig en het kernpaar deelt zich

gelijktijdig. Aan de top van de hyfe ontstaat een aparte cel waarin de kernen versmelten (karyogamie). Er ontstaat een diploïde kern. Na deze versmelting vindt een reductiedeling (meiose) plaats, waardoor de kernen weer haploïd zijn. Hierna volgen twee op elkaar volgende normale kerndelingen (mitose), waarna zich 8 kernen in de cel bevinden. Na het ontstaan van tussenwanden hebben zich 8 afzonderlijke cellen gevormd, de ascosporen. Dit geheel groeit uit tot een ascus. De zijknop bij groeit op dezelfde manier uit tot een ascus en dit herhaalt zich verschillende malen. De asci verenigen zich tot vruchtlichamen, waarbij verschillende typen kunnen worden onderscheiden (zie Ascomycetes).

Een schematische voorstelling van deze ontwikkelingscyclus is gegeven in figuur .

voorwerpglasje

glazen plaatje waarop het met een microscoop te onderzoeken preparaat wordt aangebracht.

Vorkplaten

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

vorm

zie nomenclatuur.

vrij

van aanhechting van lamellen en buisjes. Zie aanhechting.

vruchtbed

zie stroma.

vruchtlichaam

het fertiele orgaan van een zwam, d.w.z. het orgaan dat zorg draagt voor de vorming en verspreiding van de sporen, dus voor de voortplanting van de zwam.

vruchtrot

zie rot.

vruchtvlees

zie trama.

Vuurzwammen

zie zwammenrijk (orde Aphylophorales).

W.

Waaiertje

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

waardplant

plant, waarop een zwam parasiteert.

Wasplaten

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

Weerschijnzwammen

zie zwammenrijk (orde Aphylophorales).

witrot

zie rot.

wortelend

van de steel, die diep in de bodem steekt, vaak spoelvormig verdikt is en naar onderen geleidelijk dunner wordt.

wortelrot

zie rot.

wortelstok

zie rhizoom.

Worteltruffel

zie zwammenrijk (orde Hysterangiales).

wrattig

van het oppervlak (van b.v. sporen) met kleine afzonderlijke verheffingen (als wratten).

X.

xanthochroïsch

van vruchtlichamen (van Korstzwammen), die in KOH geelbruin tot donker bruin, vaak donker kleuren.

Xylariaceae

zie zwammenrijk (orde Sphaeriales).

xylofaag

hout verterend.

Y.

Z.

zachtrot

zie rot.

Zakjeszwammen

zie Ascomycetes.

zemelig

als met zemelen bedekt; korrelig-melig.

Zijdetruffels

zie zwammenrijk (orde Hymenogastrales).

zilvernitraat

zie chemicaliën.

zoutzuur

zie chemicaliën.

zuurgraad

zie pH.

zwamdraden

zie hyfen en mycelium.

zwammen

zie fungi.

zwammenrijk

in bijlage is een indeling gegeven van het zwammenrijk volgens het schema: afdeling/klasse/orde/familie (alleen voor de Ascomycetes, Basidiomycetes en Deuteromycetes).

Zwamgasten

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

zwamsteen

een vrij groot en hard sclerotium in de grond, van waaruit sommige polyporen groeien.

zwamvlok

zie mycelium.

zwamwortel

zie mycorrhiza.

Zwarte meeldauwschimmels

zie Plectomyceten en Meliolales. Zie ook zwammenrijk.

Zwavelkoppen

zie zwammenrijk (orde Agaricales).

zwavelzuur

zie chemicaliën.

zweetsyndroom

vergiftiging, die het gevolg is van muscarine; zie daar.

zygote

het versmeltingsproduct, ontstaan bij de voortplanting, van een mannelijke en een vrouwelijke gameet, waaruit zich het nieuwe organisme ontwikkelt, waarin ten slotte na meiose

weer gameten ontstaan. Een zygote is diploïd.

